

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Bydlení jako obraz sociální přeměny vesnice

Bc. Jan Beneš

© 2020 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jan Beneš

Hospodářská politika a správa
Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Bydlení jako obraz sociální přeměny vesnice

Název anglicky

Housing as a picture of social change of the village

Cíle práce

Cílem práce je analyzovat sociální proměnu české vesnice od roku 1989 do současnosti. Pozornost bude věnována odrazu změn v bydlení venkovského obyvatelstva. Součástí práce bude popis systémů podpory venkova. K dosažení cílů bude zpracována rešerše literatury a internetových zdrojů. Praktická část diplomové práce je založena na statistických údajích a datech ze sociologického výzkumu, jehož úkolem je zjistit, jak vnímají občané život v obci, jaký mají vztah k lokalitě a ke svým spoluobčanům.

Metodika

Pro sběr dat bude použit dotazník (on-line) doplněný o tištěnou verzi pro občany nevyužívající internet a budou provedeny rozhovory se zastupiteli obce a s občany vybraných sociálních skupin. Dále budou využity kroniky obce Psáry – Dolní Jirčany a další dokumenty.

Harmonogram zpracování diplomové práce:

Červenec 2019 – září 2019 – příprava teoretické části diplomové práce vč. konzultací a zpracování připomínek

Říjen 2019 – příprava případové studie vč. konzultací a zpracování připomínek

Listopad 2019 – prosinec 2019 – realizace případové studie a dopracování připomínek k teoretické části

Leden 2020 – únor 2020 – finalizace diplomové práce vč. konzultací a zpracování připomínek

Listopad 2020 – odevzdání diplomové práce

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Venkov, venkovské obyvatelstvo, proměna života, rozvoj venkova, Česká republika

Doporučené zdroje informací

Český venkov 2008: proměny venkova; Věra Majerová; ISBN: 978-80-213-1991-0; 2009

Lidové stavby v České republice; Langer, Jiří; ISBN: 978-80-86516-99-8; 2018

Průvodce lidovou kulturou; Milada Motlová; ISBN: 978-80-8672-671-7; 2015

Sociokulturní proměny vesnice; Miroslav Válka; ISBN 978-80-210-3908-7; 2011

Venkov a územní plánování; ISBN: 978-80-01-05908-1; 2016

Vynalézání venkova v ČR po roce 1989; Pavel Pospěch; ISBN: 978-80-7325-353-0; 2015

Předběžný termín obhajoby

2020/21 ZS – PEF (únor 2021)

Vedoucí práce

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 25. 11. 2020

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 25. 11. 2020

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 12. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Bydlení jako obraz sociální přeměny vesnice“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Ing. Věry Majerové CSc. a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 28. listopadu 2020

Poděkování

Touto cestou bych velmi rád poděkoval paní profesorce PhDr. Ing. Věře Majerové CSc., vedoucí práce za její cenné rady, připomínky a podněty, které mi po celou dobu psaní diplomové práce poskytovala. Jsem přesvědčen, že bez jejích rad a předaných zkušeností by tato práce nedosahovala takových kvalit, jako je tomu nyní. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za to, že mi po celou dobu studia, nejen při psaní diplomové práce, poskytovala potřebný prostor a klid k učení a že mě neustále ve studiu podporovala a povzbuzovala. Děkuji současně i všem ostatním, kteří mi během celého studia vyjadřovali podporu, a to v jakékoliv formě.

Bydlení jako obraz sociální přeměny vesnice

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tématem bydlení jako obraz sociální přeměny vesnic. Cílem diplomové práce je provést zhodnocení těchto proměn začínajících v letech 1989 a poukázat na dopady, které tyto proměny přinesly nejen obyvatelům vesnic, ale i celému venkovskému prostoru. Obzvláště významné jsou proměny vesnic z pohledu jejich legislativního ukotvení v rámci České republiky, proměny zemědělství na venkově a proměny obydlí obyvatel vesnic. Významný je také celkový náhled na diferenciaci tohoto prostoru ve sledované době. Informace k těmto i jiným oblastem byly získány rešerší odborné literatury, online zdrojů a vyhodnocením statistických dat. Neméně důležitá je i část diplomové práce věnovaná podpoře vesnic ze strany České republiky, Evropské unie a dalších jiných aktérů působících ve vymezeném prostoru.

V praktické části byly stanoveny cíle, které se vážou ke zhodnocení některých oblastí života obyvatel obce Psáry – Dolní Jirčany. Zejména se jedná o oblast jejich spokojenosti s životem v obci, spokojenosti s lokalitou a o vztazích ke spoluobčanům. Dále je hodnocena úspěšnost jejího rozvoje a je zkoumána otázka, zda tuto obec lze považovat za vesnici. Vyhodnocení bylo provedeno na základě realizovaného dotazníkového šetření a osobního terénního šetření, které přineslo 235 responzí obyvatelů obce. Dále byly provedeny rozhovory s vybranými obyvateli obce a stejně tak byly použity informace z běžných rozhovorů, které autor diplomové práce se svými spoluobčany vedl. Pro získání dalších doplňujících informací byly zkoumány různorodé obecní dokumenty. Získané informace byly taktéž použity pro vytvoření pěti návrhů autora k rozvoji obce.

Klíčová slova: venkov, vesnice, obec, Česká republika, Evropská unie, obyvatelstvo, bydlení, život, usedlost, dům, stavba, rozvoj, proměna, podpora, dotace,

Housing as a picture of social change of the village

Abstract

This thesis deals with the topic of housing as a picture of social change of the villages. The goal of this thesis is to evaluate these changes that had begun in 1989, and to show the impacts how that these changes have affected not only the villages' inhabitants, but also the whole rural area. The most significant changes from the point of view of their legislative anchoring within the Czech Republic have occurred in rural agriculture and physical transformation in village dwellings. The overall view of the differentiation of this area in the observed period is also significant. Information on these and other areas was obtained by searching professional literature, online sources, and evaluating statistical data. Equally important is also the part of the thesis devoted to the support of villages by the Czech Republic, the European Union, and other actors operating in the defined area.

In the practical part, there were set goals related to the evaluation of some areas of life of the village Psáry - Dolní Jirčany inhabitants. In particular, it focuses on the satisfaction of the village life, and the satisfaction with the locality, and relationships with fellow citizens. Furthermore, the success of development of this village is evaluated. There is another question whether this community can be considered a village. The evaluation was carried out on the basis of a questionnaire survey, and a personal field survey, which yielded 235 responses from the inhabitants of the village. Furthermore, there were interviews conducted with selected inhabitants of the village, as well as information from informal interviews conducted by the author of this thesis with his fellow citizens. Various municipal documents were examined to obtain additional information. The information obtained was also used to create five proposals by the author concerning the development of the village.

Keywords: countryside, village, community, the Czech Republic, the European Union, population, housing, life, homestead, house, building, development, transformation, support, subsidy,

Obsah

1 Úvod.....	16
2 Cíle práce a metodika	18
2.1 Cíle práce	18
2.2 Metodika	18
3 Vymezení základních pojmů, typů vesnic a staveb na vesnici	19
3.1 Vymezení základních pojmů.....	19
3.1.1 Vymezení pojmu venkov	19
3.1.2 Vymezení pojmu vesnice.....	21
3.2 Základní přehled typů vesnic a plužin	23
3.2.1 Návesní vesnice (návesní silnicovka, návesní ulicovka).....	24
3.2.2 Řadová vesnice (lánová, uliční, silniční, lineární).....	24
3.2.3 Nepravidelná vesnice (hromadná, shluková).....	25
3.3 Vybrané typy staveb na vesnici a jejich proměna	25
3.3.1 Historický pohled na vesnické stavby	26
3.3.2 Uspořádání usedlostí a domů na vesnici.....	27
3.3.3 Proměny vybraných staveb na vesnici.....	29
4 Proměna venkova a vesnic na území současné ČR a jejich podpora	33
4.1 Proměna venkova a vesnic na území současné ČR do roku 1989	33
4.2 Proměna venkova a vesnic na území současné ČR od roku 1989	36
4.2.1 Pohled statisticko-administrativní.....	36
4.2.2 Pohled statisticko-sociální	40
4.2.3 Pohled ekonomický.....	44
4.2.4 Pohled urbanisticko-architektonický	53
4.3 Podpora vesnic a venkova ze strany ČR a EU	56
4.3.1 Metoda a programy LEADER	57
4.3.2 Místní akční skupiny.....	59
4.3.3 Dobrovolné svazky obcí, Svaz měst a obcí ČR a Spolek pro obnovu venkova 62	
4.3.4 Operační programy v ČR (2014 – 2020) financované z ESIF.....	64
4.3.5 Národní dotační zdroje v ČR	66
5 Vlastní práce – lokalita sociologického výzkumu.....	69
5.1 Základní popis obce Psáry – Dolní Jirčany.....	69
5.2 Vybraná demografická data a data o obci Psáry – Dolní Jirčany	71
5.3 Aktuální vybavenost obce Psáry – Dolní Jirčany	74
5.4 Život naší rodiny v obci Psáry – Dolní Jirčany.....	76

6	Výzkumné techniky a jejich vyhodnocení	78
6.1.1	Dotazníkové šetření	79
6.1.2	Rozhovory se zastupiteli a obyvateli obce.....	79
6.2	Vyhodnocení dotazníkového šetření a dalších informací	80
6.2.1	Vyhodnocení vyplnění dotazníku obyvateli obce.....	80
6.2.2	Vyhodnocení dotazníku – obecná data	81
6.2.3	Vyhodnocení dotazníku – hodnocení lokality a přání obyvatel obce.....	83
6.2.4	Vyhodnocení plnění priorit z roku 2008 uvedených ve „Strategii rozvoje obce Psáry“	91
6.2.5	Psáry – Dolní Jirčany. Vesnice nebo obec?	93
6.2.6	Celkové vyhodnocení	95
7	Závěr.....	98
8	Seznam použitých zdrojů	100
8.1	Literatura	100
8.2	Online zdroje.....	101
9	Přílohy	106
9.1	Příloha č. 1 – Další možnosti rozvoje obcí pomocí operačních programů v ČR (2014-2020) financovaných z ESIF	106
9.2	Příloha č. 2 – Další národní dotační programy v ČR.....	111
9.3	Příloha č. 3 – Dotazníkové šetření - souhrn odpovědí respondentů.....	116
9.4	Příloha č. 4 – Rozhovory s obyvateli obce – přepis odpovědí.....	127
9.4.1	Rozhovor se zastupitelem obce.....	127
9.4.2	Rozhovor se starousedlíkem	129
9.4.3	Rozhovor s nově přistěhovalým obyvatelem obce	130
9.4.4	Rozhovor se zastupitelem obce ze dne 15. 10. 2020	131
9.5	Příloha č. 5 – Návrhy autora diplomové práce k rozvoji obce Psáry – Dolní Jirčany	133
9.5.1	Návrh č. 1 – Vybudování rychlého nájezdu na Pražský okruh směr D1	133
9.5.2	Návrh č. 2 – Vybudování cyklodráhy	134
9.5.3	Návrh č. 3 – Vybudování nového dětského hřiště	135
9.5.4	Návrh č. 4 – Vybudování volnočasového prostranství.....	135
9.5.5	Návrh č. 5 – Rozšíření cyklostezky	136

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Pokrytí ČR MAS k 31. 5. 2020	61
Obrázek 2 – Architektonická studie návsi v Dolních Jirčanech z roku 2014	86
Obrázek 3 – Návrh řešení návsi v Psárech z roku 2009 a její současný stav	86
Obrázek 4 – Grafické znázornění návrhu č. 1 – vybudování rychlého nájezdu na Pražský okruh směr D1	133
Obrázek 5 – Grafické znázornění návrhu č. 2 – vybudování cyklodráhy.....	134
Obrázek 6 – Grafické znázornění návrhu č. 3 – vybudování nového dětského hřiště.....	135
Obrázek 7 – Grafické znázornění návrhu č. 4 – vybudování volnočasového prostranství	136
Obrázek 8 – Grafické znázornění návrhu č. 5 – rozšíření cyklostezky	137

Seznam grafů

Graf 1 – Velikostní skupiny obcí 1989 – 2019 (vybrané roky)	37
Graf 2 – Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí v letech 1989 – 2018 (stav k 1. 7.) - (vybrané roky).....	41
Graf 3 – Srovnání rostlinné a živočišné produkce ve stálých cenách roku 1989 (v tis. Kč).....	44
Graf 4 – Podíl odvětví zemědělství (vč. lesnictví a rybnářství v % na HDP 1990 – 2019 (vybrané roky).....	45
Graf 5 – Pracující (v tis.) v zemědělství 1989 – 2016 (vybrané roky)	47
Graf 6 – Porovnání průměrné mzdy v ČR a průměrné mzdy v zemědělství (vč. lesnictví a rybnářství) 2000 – 2015	48
Graf 7 – Dotace v zemědělství v mld. Kč 1998 – 2017	49
Graf 8 – Celkové čerpání z operačních programů v ČR financované z ESIF k září 2020 ..	66
Graf 9 – Počet obyvatel Psár – Dolních Jirčan dle dat ze sčítání lidu a roku 2019	71
Graf 10 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Z jak velké obce jste se do Psár – Dolních Jirčan přistěhoval/a?“	81
Graf 11 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Kde nyní pracujete?“	82
Graf 12 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Z jakého důvodu jste se do Psár – Dolních Jirčan přistěhoval/a?“	82
Graf 13 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Jak vnímáte svůj životní styl v Psárech – Dolních Jirčanech?“	93
Graf 14 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Jak byste zhodnotil/a své žití (celkový pohled) v Psárech – Dolních Jirčanech?“	95

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Rozdělení venkovských regionů dle OECD	20
Tabulka 2 – Rozdělení venkovských regionů dle OECD pro potřeby jejich rozvoje.....	20
Tabulka 3 – Rozdíly mezi venkovským a městským způsobem života	21
Tabulka 4 – Typické znaky vesnického sídla	22
Tabulka 5 – Proměny obytných staveb na území současné ČR	26
Tabulka 6 – Typy staveb a jejich nejčastější výskyt na území ČR.....	27
Tabulka 7 – Celkový počet obcí 1989 – 2019 (vybrané roky)	37
Tabulka 8 – Průměrný věk obyvatel v ČR 2008 – 2018.....	42
Tabulka 9 – Osevní plochy zemědělských plodin 1990 – 2020 v ha (vybrané roky).....	45
Tabulka 10 – Stavby hospodářských zvířat 1990 – 2020 (vybrané roky)	46
Tabulka 11 – Věková struktura pracujících v zemědělství 2000 – 2016 (vybrané roky)	47

Tabulka 12 – Spotřeba průmyslových hnojiv v zemědělství 1990 – 2019 (vybrané roky) .	49
Tabulka 13 – Zemědělské pozemky podle druhů (stavy k 31. 12.) 1990 – 2019 v ha (vybrané roky).....	50
Tabulka 14 – Nezemědělské pozemky podle druhů (stavy k 31. 12.) 1990 – 2019 v ha (vybrané roky).....	51
Tabulka 15 – Přehled zapojených MAS v ČR k 30. 9. 2020.....	61
Tabulka 16 – Nejdůležitější oblasti rozvoje obcí ze strany MAS.....	62
Tabulka 17 – Operační programy v ČR (2014 – 2020) financované z ESIF.....	65
Tabulka 18 – Programy přeshraniční spolupráce (2014 – 2020).....	65
Tabulka 19 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce do 3 tis. obyvatel (MMR ČR).....	67
Tabulka 20 – Druhy půdy v Psárech – Dolních Jirčanech.....	70
Tabulka 21 – Počet obyvatel Psár – Dolních Jirčan vč. rozdělení dle pohlaví a věkových skupin 2010 – 2019.....	72
Tabulka 22 – Počet živě narozených a zemřelých obyvatel vč. rozdělení dle pohlaví, počet sňatků, rozvodů a potratů v Psárech – Dolních Jirčanech 2010 – 2019.....	72
Tabulka 23 – Přírůstky a úbytky obyvatel Psár – Dolních Jirčan 2010 – 2019.....	73
Tabulka 24 – Celkový počet rodinných domů a jejich roční přírůstky v Psárech – Dolních Jirčanech 2010 – 2019.....	74
Tabulka 25 – Aktuální přehled autobusových linek zjišťující dopravní obslužnost Psár – Dolních Jirčan.....	76
Tabulka 26 – Věková struktura respondentů.....	80
Tabulka 27 – Vzdělání respondentů.....	81
Tabulka 28 – Zhodnocení úrovně občanské vybavenosti, technické vybavenosti a dopravní infrastruktury Psár – Dolních Jirčan respondenty.....	83
Tabulka 29 – Zhodnocení úrovně dopravní obslužnosti, sportovního vyžití a společenského a kulturního života v Psárech – Dolních Jirčanech respondenty.....	84
Tabulka 30 – Zhodnocení změny občanské vybavenosti, technické vybavenosti a dopravní infrastruktury Psár – Dolních Jirčan respondenty.....	84
Tabulka 31 – Zhodnocení změny dopravní obslužnosti, sportovního vyžití a společenského a kulturního života v Psárech – Dolních Jirčanech respondenty.....	84
Tabulka 32 – Požadavky na další rozvoj Psár – Dolních Jirčan dle respondentů.....	90
Tabulka 33 – Rozvojové priority Psár – Dolních Jirčan z roku 2008 dle obce.....	91
Tabulka 34 – Rozvojové priority Psár – Dolních Jirčan z roku 2008 dle obyvatel.....	92
Tabulka 35 – Největší pozitivní změny Psár – Dolních Jirčan dle respondentů.....	92
Tabulka 36 – Zhodnocení typických znaků vesnice u Psár – Dolních Jirčan.....	93
Tabulka 37 – Celkové hodnocení (kvality) všech klíčových oblastí obce Psáry – Dolní Jirčany.....	96
Tabulka 38 – Celkové hodnocení změny v klíčových oblastech obce Psáry – Dolní Jirčany.....	96
Tabulka 39 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti životního prostředí (EU).....	106
Tabulka 40 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti dopravy (EU).....	107
Tabulka 41 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti odpadového hospodářství a dopadů klimatických změn (EU).....	107
Tabulka 42 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti vzdělání a výzkumu (EU).....	108

Tabulka 43 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti zaměstnanosti a sociálních služeb (EU)	109
Tabulka 44 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti modernizace veřejné správy (EU).....	109
Tabulka 45 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti kulturního dědictví (EU)	110
Tabulka 46 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MMR ČR)	111
Tabulka 47 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MŽP ČR).....	112
Tabulka 48 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MZe ČR)	112
Tabulka 49 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MK ČR).....	113
Tabulka 50 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MV ČR).....	113
Tabulka 51 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MPO ČR)	114
Tabulka 52 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MPSV ČR)	114
Tabulka 53 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MD ČR).....	114
Tabulka 54 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MŠMT ČR)	114
Tabulka 55 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MZV ČR)	115
Tabulka 56 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MF ČR)	115

Seznam použitých zkratek

COVID-19	- Koronavirus SARS-CoV-2 - onemocnění
ČR	- Česká republika
ČZU	- Česká zemědělská univerzita v Praze
D	- Dálnice
Dotační titul	- Národní dotační titul
ESIF	- Evropské strukturální a investiční fondy
EU	- Evropské unie
Eurostat	- Statistický úřad Evropské unie
ha	- Hektar
Interreg ČR-P	- Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Polsko
Interreg ČR-SSB Bavorsko	- Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko
Interreg R-ČR	- Program přeshraniční spolupráce Rakousko – Česká republika
Interreg SR-ČR republika	- Program přeshraniční spolupráce Slovenská republika – Česká republika
Interreg SSS-ČR republika	- Program přeshraniční spolupráce Svobodný stát Sasko – Česká republika
IROP	- Integrovaný regionální operační program
JZD	- Jednotné zemědělské družstvo
Kč	- Koruna česká
km	- Kilometr
ks	- Kus
MAS	- Místní akční skupina
MD ČR	- Ministerstvo dopravy České republiky
MF ČR	- Ministerstvo financí České republiky
mil.	- Milion
MK ČR	- Ministerstvo kultury České republiky
mln.	- Miliarda
MMR ČR	- Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky
MO ČR	- Ministerstvo obrany České republiky
MPO ČR	- Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky
MPSV ČR	- Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
MS ČR	- Ministerstvo spravedlnosti České republiky
MŠ	- Mateřská škola
MŠMT ČR	- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
MV ČR	- Ministerstvo vnitra České republiky
MZe ČR	- Ministerstvo zemědělství České republiky
MZd ČR	- Ministerstvo zdravotnictví České republiky
MZV ČR	- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
MŽP ČR	- Ministerstvo životního prostředí České republiky
NS MAS	- Národní síť Místních akčních skupin České republiky
OECD	- Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OP D	- Operační program Doprava
OP PIK	- Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost
OP VVV	- Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání
OP Z	- Operační program Zaměstnanost
OP ŽP	- Operační program Životní prostředí

OSVČ	- Osoba samostatně výdělečně činná
Praha	- Hlavní město Praha
PRV	- Program rozvoje venkova
SFŽP ČR	- Státní fond životního prostředí České republiky
Sb.	- Sbírka
SK	- Sportovní klub
Svazek obcí	- Dobrovolný svazek obcí
s. r. o	- Společnost s ručením omezeným
tis.	- Tisíc
ZŠ	- Základní škola
z.s.	- Zapsaný spolek

1 Úvod

Sociální proměny vesnice lze považovat za velmi široké, rozmanité a zajímavé téma, které ovlivňuje životy mnohých obyvatel České republiky. Sociální proměny vesnic probíhaly v minulosti, probíhají v současnosti a s jistotou lze napsat, že budou probíhat i v budoucnosti. Je potřeba se jimi tedy zabývat. Pro potřeby této diplomové práce bylo toto téma zúženo na oblast bydlení s vytyčením sledovaného období od roku 1989 do současnosti. Zúžení tématu na oblast bydlení však není potřeba vnímat jako omezující. Na pojem bydlení lze pohlížet z několika úhlů. Každý jedinec může tento výraz vnímat odlišně. Slovo bydlet jistě znamená bydlení třeba v bytě nebo rodinném domě, ale má význam i v podobě žití v určitém prostoru, například na vesnici nebo venkově. Vždyť na položenou otázku „*kde bydlíš?*“ lze odpovědět bydlím v rodinném domě, na vesnici, na venkově. Sociální proměny však není možné sledovat pouze na prostoru vesnice. V naprosté většině je zapotřebí tyto proměny vnímat na širším prostoru, proto se v diplomové práci budeme často setkávat s pojmem venkov. Tyto dva pojmy, tyto dva prostory k sobě neodmyslitelně patří, navzájem se ovlivňují a nelze se tedy zajímat pouze o jeden z nich. Proměny uskutečněné ve vymezeném období jsou proměny, které lze považovat za velmi aktuální. Jsou to proměny, které mají současní obyvatelé vesnic nejvíce v paměti. Některé tyto proměny se jich přímo dotkly nebo se jich mohou dotknout v letech následujících. Nesporné také je, že na ně nepřímě působí i proměny z dob předchozích, jelikož ty vesnice a venkov utvářely do podoby současné. Proto i tato diplomová práce pracuje s přesahem zejména do období 20. století, kdy se udály zásadní historické okamžiky, jako byla druhá světová válka nebo období Československé socialistické republiky. Sledované období tak přímo na tyto zásadní události vedoucí k proměně vesnic a venkova navazuje a v mnohém na ně reaguje. Téma diplomové práce se osobně dotýká i jejího autora, jelikož sám prošel změnou bydlení, kdy se z města přestěhoval na venkov, z bytu do rodinného domu. Za dobu, kdy v obci žije, tak pozoroval různé proměny, ať to byly proměny jeho obydlí, jeho života v obci, ale i proměny obce samotné.

Diplomová práce se v teoretické části zabývá základními pojmy jako venkov a vesnice. Pojmy, které jsou asi každému občanu České republiky dobře známy, které by dokázal jednoduše vysvětlit. Je tomu ale opravdu tak? Jak diplomová práce ukáže, vymezení těchto pojmů není jednoznačné a lze na ně nahlížet několika pohledy. Různý pohled na jeden a ten samý prostor může mít samotný občan, instituce České republiky, ale i instituce

Evropské unie. Teoretická část dále pokračuje náhledem na půdorysy vesnic a na stavení, která plnila a mnohdy stále plní funkci obytnou a hospodářskou. Jak půdorysy vesnic, tak samotná stavení vznikaly před sledovaným obdobím a do současné doby prodělaly mnoho proměn. Obyvatelé vesnic si však často neuvědomují, že některé vesnice tyto historické fragmenty stále obsahují a proto je dobré na ně upozornit. Pohled na proměny venkovského a tedy i vesnického prostoru, který ovlivnil jak tyto prostory samotné, tak i životy jejích obyvatel, je členěn do čtyřech nejdůležitějších oblastí. Jsou to oblasti statisticko-administrativní, statisticko-sociální, ekonomické a urbanisticko-architektonické. V těchto oblastech jsou uvedeny nejdůležitější události, které se v jednotlivých oblastech udály a které měnily vymezený prostor. Jak bude možné vidět, změny to byly mnohdy zásadní. Vždyť také byly činěny v době, kdy docházelo k obnovení demokracie a právního řádu, k ekonomickým změnám a ke změně společenského života. Pozornost je také zaměřena na podporu venkova a vesnic z pohledu České republiky, Evropské unie, ale i ze strany dalších aktérů působících na venkově a vesnici, jako jsou například místní akční skupiny, dobrovolné svazky obcí nebo různé spolky a svazy. Ukáže se, jak různorodá jejich podpora je a jak je v mnohém pro venkov a vesnice klíčová.

Praktická část diplomové práce je zaměřena na obec, kterou si autor diplomové práce zvolil za své bydliště. V celé praktické části tak využívá informace, které získal z realizace dotazníkového šetření, z osobního terénního šetření a rozhovorů. Využívá také osobní zkušenosti z běžného života v obci a z běžných rozhovorů, které vede s různorodými obyvateli obce. Neméně důležité informace byly načerpány ze strategických dokumentů obce i dalších jiných dokumentů a informačních kanálů. Veškeré tyto získané informace byly použity pro vyhodnocení stanovených cílů praktické části, zaměřující se na oblasti spokojenosti života, vztahu obyvatel k obci a spoluobčanům, rozvoje obce a zhodnocení jejího prostoru.

2 Cíle práce a metodika

2.1 Cíle práce

Cílem teoretické části diplomové práce je analyzovat sociální proměnu vesnice a venkovského prostoru v České republice od roku 1989 do současnosti. Cíle byly zaměřeny na analýzu proměn obydlí obyvatel vesnic, a to jak obytných, tak hospodářských, jelikož to jsou stavení, ve kterých obyvatelé vesnic žili. Dalším cílem teoretické části je analyzovat proměnu venkovského prostoru, který silně ovlivňuje samotné vesnice a životy jejich obyvatel, a to z pohledů statisticko-administrativních, statisticko-sociálních, ekonomických a urbanisticko-architektonických. Vybrané oblasti zkoumání na sebe navazují a vzájemně se prolínají.

Cílem praktické části diplomové práce je vyhodnotit stanovené cíle, a to jak obyvatelé obce vnímají život v obci Psáry - Dolní Jirčany a jaký vztah mají obyvatelé obce k této obci a ke svým spoluobčanům. Dále je cílem této praktické části potvrdit nebo vyvrátit stanovené hypotézy znějící „*Vedení obce zná v dlouhodobém horizontu požadavky obyvatel obce na její rozvoj a na základě tohoto koná potřebné kroky*“ a „*Obec Psáry – Dolní Jirčany lze považovat za vesnici a i její obyvatelé v ní žijí vesnickým způsobem.*“

2.2 Metodika

K dosažení cíle teoretické části byla použita metoda rešerše odborné literatury a online zdrojů dostupných na internetu, týkajících se sledovaných témat. Dále bylo pracováno s databází Českého statistického úřadu, kde došlo k dohledání potřebných zdrojových dat, která byla následně analyzována a prezentována ve formě textu, tabulek nebo grafů.

Pro dosažení cílů praktické části byly zvoleny výzkumné techniky ve formě dotazníkového šetření a rozhovorů. Dotazníkové šetření bylo určeno pouze pro obyvatele zkoumané obce s důrazem na jejich různorodost. Forma dotazníkového šetření byla kombinována. První variantou byl online dotazník umístěný na internetu s možností jeho vyplnění jak v mobilním telefonu, tak v osobním počítači. Druhou variantou bylo osobní terénní šetření, prováděné na území obce. Realizovány byly rozhovory se zastupitelem obce, starousedlíkem a nově nastěhovaným obyvatelem. Dále byly výtěženy informace získané z běžných rozhovorů s obyvateli obce, jelikož autor diplomové práce v ní žije. Pro získání doplňujících informací o obci došlo k analýze mnohých dokumentů obce. Jednalo se zejména o elektronicky dostupné informace, jako jsou například obecní strategické dokumenty, obecní zpravodaj, kronika obce, obecní i jiné internetové stránky a další jiné dokumenty.

3 Vymezení základních pojmů, typů vesnic a staveb na vesnici

Tato kapitola se zaměřuje na vymezení klíčových pojmů venkov a vesnice. Následně přináší pohled na typy vesnic dle jejich půdorysu a k nim nejčastěji náležících plužin. Jsou sledovány pouze ty typy vesnic, které se nacházely na území současné České republiky (dále jen „ČR“) a jejich části je možné na vesnicích pozorovat i dnes. Následně se tato kapitola zabývá výstavbou a proměnou obytných a hospodářských staveb za použití stejných kritérií, jako byly zvoleny pro typy vesnic.

3.1 Vymezení základních pojmů

Při hledání definic určitých pojmů bývá časté, že k jednomu výrazu najdeme mnoho různorodých definic. Není tomu jinak ani u následujících základních pojmů. Setkáváme se s tím, že každá věda má na určitý pojem jiný náhled a k tomu přizpůsobuje svou definici. Výjimkou není ani to, že v rámci jedné vědy tvoří definice různorodé organizace, různí vědci, kteří si stejný pojem vysvětlují příbuznou, ale přece jen trochu odlišnou definicí. Níže jsou tak uvedeny ty definice, které lze pro potřebu této diplomové práce považovat za nejvhodnější.

3.1.1 Vymezení pojmu venkov

Vymezení pojmu venkov neboli vymezení venkovského prostoru, není tak samozřejmé, jak se může na první pohled zdát. Jasně vymezení venkova není stanoveno ani v dnešní době, tedy po více než stoletém výzkumu vědců. Jak již bylo naznačeno výše, definic k jednomu zkoumanému výrazu bývá vícero, což platí i pro venkov. K vymezení pojmu venkov je níže v textu přistoupeno ze tří pohledů. Jedním z nich je obecný pohled bez zásahů jednotlivých věd, druhým je pohled sociologický a třetí pohled je pohled statistický zahrnující v sobě demografii. Definice pojmu venkov zasahuje celé komplexní území. Není to tedy jen zastavěné území vesnice, vesnické sídlo tzv. intravilán, ale i extravilán, nezastavěné území jako například lesy, pole, rybníky.

Od tohoto je tedy odvozena základní obecná definice venkova: „*prostor, který zahrnuje jak krajinu, tak i venkovská sídla, tj. integruje jak nezastavěné území, tak i zastavěné území malých sídel – vesnic.*“¹ Sociologie definována jako „*věda o společnosti, společenských jevech, strukturách a procesech a jejich vzájemných vztazích*“² přidružuje hledisko způsobu života, kdy definice pojmu venkov z tohoto pohledu zní „*obydlený prostor mimo městské lokality tradičně charakterizovaný orientací na zemědělství a menší hustotou obyvatel, ale i jiným způsobem života, většinou propojeným s přírodou, a také s jinou sociální strukturou ve srovnání s městem.*“³ Takto by mohlo být postupováno dále, kdy například urbanismus by do své definice zahrnul pohled na zástavbu. Důležité a stále aktuálnější je vymezení venkova založeného na statistických a demografických údajích, zejména na hustotě obyvatel vymezeného území. Organizace pro hospodářskou spolupráci

¹ KAŠPAR, Jan, Jaroslav SÝKORA, Petr HRŮŠA, et al. Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning. V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081. S. 30.

² SOCIOLOGICKÁ ENCIKLOPEDIE. Hledat: Sociologie. Malý sociologický slovník 1970. [online]. ©2018 [cit. 2020-10-24]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sociologie>

³ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 15. (Velký sociologický slovník)

a rozvoj (dále jen „OECD“) a Statistický úřad Evropské unie (dále jen „Eurostat“) považuje venkovský region za region, který je charakteristický menší hustotou obyvatelstva, malými venkovskými sídly, které jsou od sebe vzdálené, přítomností zemědělsky obhospodařovaných pozemků a zalesněných území, které svou rozlohou převládají nad pozemky zastavěnými. Přitom hustota obyvatelstva byla v tomto prostoru stanovena na hodnotu do 150 obyvatel na 1 km². Toto hodnocení však přinášelo problémy s tím, že nebylo jasně definováno území, na kterém se má hustota obyvatel měřit. Pokud by například byla měřena hustota obyvatelstva na území velikosti kraje, bylo by toto celé území označeno za venkovský region. Při pohledu na jednotlivé okresy v něm, by byla část městská a část venkovská.⁴ To by mělo dalekosáhlé následky zejména pro čerpání dotací z Evropské unie (dále jen „EU“). Postupem času došlo k modifikaci této metody, kdy byl zohledněn podíl obyvatel venkova žijících ve venkovských obcích. Po přidání tohoto kritéria došlo k níže uvedenému rozdělení venkovských regionů (viz tabulka č. 1).

Tabulka 1 – Rozdělení venkovských regionů dle OECD

Venkovský region:	Kritérium:
Převážně venkovský	Ve venkovských obcích žije více než 50% obyvatel regionu
Významně venkovský	Ve venkovských obcích žije 15% až 50% obyvatel regionu
Výrazně městský	Ve venkovských obcích žije méně než 15% obyvatel regionu

Zdroj: STŘÍBRNÁ, Marie. *Venkovská turistika a agroturistika*. Praha: Profi Press, 2015. ISBN 978-80-86726-71-7. S. 9. (úprava vlastní)

Odstranění problematiky různě velkého sledovaného území přinesla další modifikace metody OECD a Eurostatu. Byly vytvořeny tzv. populační gridy, které území všech států rozdělují na pravidelné čtverce o rozloze 1 km². Hustota obyvatelstva je tak sledovaná na těchto populačních gridech, z nichž následně vznikají mapy hustoty obyvatelstva, které jsou v rámci EU využívány. Původní stanovené rozdělení venkovského prostoru pak zůstalo zachováno.⁵ Pro potřebu rozvoje venkovských regionů však EU využívá ještě jednoho rozdělení, a to rozdělení následující.

Tabulka 2 – Rozdělení venkovských regionů dle OECD pro potřeby jejich rozvoje

Venkovský region:	Typické vlastnosti:
Okrajové či vzdálené oblasti	Řídké osídlení, malá často tradiční výroba, vysoké náklady na služby, ekonomická chudoba.
Oblasti ležící uprostřed (většina venkovských regionů)	Vlastnosti mezi výše a níže uvedenými.
Ekonomicky integrované venkovské oblasti, nacházející se v blízkosti městských aglomerací	Velké farmy, diverzifikovaná ekonomika, dobré služby, relativní bohatství.

Zdroj: STŘÍBRNÁ, Marie. *Venkovská turistika a agroturistika*. Praha: Profi Press, 2015. ISBN 978-80-86726-71-7. S. 10. (úprava vlastní)

⁴ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 2

⁵ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 63.

Venkov může být také vymezen naprosto jednoduše, jako protipól k městu, myšlenkou vše, co není město, je venkov. Tento přístup pak může být doplněn o sledování určitých parametrů jako třeba způsob života jejich obyvatel.

Tabulka 3 – Rozdíly mezi venkovským a městským způsobem života

Venkovský způsob života:	Městský způsob života:
Gemeinschaft - pospolitost	Gesellschaft – moderní společnost
<i>Venkov je symbolem tradiční společnosti. V moderní době se na venkov přenáší městský způsob života.</i>	<i>Město je symbolem moderní společnosti. Živé město, uměle naplánované město.</i>
<i>Venkov je spojen s přírodou, s přírodním cyklickým časem s pomalostí. (platí zejména pro obyvatele zabývající se zemědělstvím).</i>	<i>Město je spojeno s kulturou, s lineárním umělým časem, s rychlostí. Rychlé střídání vnějších i vnitřních dojmů.</i>
<i>Emocionalita, silná sociální kontrola vyplývající z osobní znalosti všech navzájem.</i>	<i>Racionalita, kalkulace, lhostejnost, blazeovanost, rezervovaný postoj k druhým. Oslabená osobní sociální kontrola, možnost pro vytvoření individuality.</i>
<i>Příroda je vnímána jako živitelka i jako hrozba.</i>	<i>Příroda je vnímána jako místo pro rekreace, případně jako zdroj nepohodlí</i>
<i>Nejbližší lidé jsou ze širší rodiny a sousedé.</i>	<i>Nejbližší lidé jsou z nukleární rodiny a známí.</i>
<i>Slavení společných svátků ve venkovském společenství.</i>	<i>Slavení oficiálních svátků v mase a rodinných svátků v nukleární rodině.</i>
<i>Všichni v místě se oficiálně znají.</i>	<i>Většina lidí ve městě je vzájemně anonymní, osobní vztahy záleží na volbě a náhodě.</i>
<i>Nářečí vázané na místo.</i>	<i>Národní jazyk a slang vázaný na sociální vrstvy a profese.</i>

Zdroj: KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Praha: Grada, 2010. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0. S. 181.

Uvedený pojem Gemeinschaft je možno nahradit pojmem tradiční společnost, což je společnost s „vyšší mírou vzájemné sociální závislosti, menší variabilitou profesních možností, menší sociální diferenciací a také zúženým prostorem sociální mobility, silnější vazbou na tradici a slabší inklinací k sociální změně a silnější determinací přírodním prostředím.“⁶

3.1.2 Vymezení pojmu vesnice

I definic pojmu vesnice, neboli venkovského sídla, je možno uvést vícero. Obecně je vesnice definována jako „společensko-hospodářská jednotka vytvářená seskupením určitého počtu usedlostí a domů ve vymezeném prostoru, kde hlavní výrobní základnou byla obvykle k sídlu náležící půda.“⁷ Z pohledu sociologie je vesnice definována jako „větší či

⁶ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. Český venkov 2008: proměny venkova. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 20.

⁷ LANGER, Jiří. Lidové stavby v České republice. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8. S. 19.

*menší sociální jednotka, tvořená obyvatelstvem společně užívajícím určité vymezené území, ve kterém se odehrává převážná část denního, hospodářského a kulturního života.*⁸

Vyhodnocení hustoty obyvatelstva obce dle metodiky OECD a Eurostatu, potřebné pro zhodnocení, zda lze obec považovat za vesnici nebo ne, je podstatně jednodušší než u venkova, jelikož obec má své jasně vymezené katastrální území, u kterého zná rozlohu. Stejně tak zná počet svých obyvatel. Výpočet hustoty obyvatelstva je tak pouze matematickým výpočtem. V rámci ČR se můžeme setkat s ještě jednou metodou, a to sledování celkového počtu obyvatel obce, používanou zejména pro statistické účely. Dříve byla za vesnici považována obec do 2 tis. obyvatel, nově se používá hranice 3 tis. obyvatel. Hranice 3 tis. obyvatel je hranice, kdy je možné obec za splnění podmínek uvedených v Zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), (dále jen „zákon 128/2000 Sb.“) jmenovat za město.

Vesnice však není možno sledovat pouze pomocí čísel. Vesnice mají také své typické znaky, svá specifika, které je od ostatních obcí odlišují. V některých případech lze považovat za vesnici i obec do 5 tis. obyvatel, a to právě v případech, kdy tyto typické znaky v jejím prostoru výrazněji převládají.

Tabulka 4 – Typické znaky vesnického sídla

Hledisko:	Typické znaky venkovského sídla:
Urbanistické	<i>Sídlo s typickou urbanistickou strukturou nízkopodlažní zástavby s vysokým podílem rodinných domů s málo vyvinutou uliční sítí s dominantním prostorem návsi jako společenského a kulturního centra sídla a vysokým podílem zeleně v sídle.</i>
Architektonické	<i>Sídla s dominancí nízkopodlažní zástavby v individuálních rodinných domech, které nemají vybudován parter (přízemí) určený k obchodní činnosti nebo ke službám. Venkovský dům je doplněn rozsáhlejším hospodářským zázemím, které sloužilo původně pro zemědělskou prvovýrobu (chlévy, stáje) a v současnosti slouží k zabezpečení provozu domu. Pro tradiční venkovský dům je typické vymezení dvora a zahrady s výrazně oddělenými funkcemi.</i>
Sociální	<i>Sídlo, kde existují mnohem užší sociální kontakty mezi jednotlivými obyvateli sídla, kde existuje dlouhodobá neformální sociální kontrola a participace.</i>
Ekonomické	<i>Sídlo, kde dominantní nebo rozhodující činností je zemědělství a primární výroba potravin a kde významný podíl ekonomicky aktivních osob vyjíždí do zaměstnání mimo toto sídlo.</i>
Historické	<i>Sídlo, které v minulosti získalo městské práva je městem, ostatní sídla jsou vesnicemi.</i>
Administrativní	<i>Městy jsou ty obce, které stát jako města definuje a která mají právo používat městská práva a městský znak. Toto označení nově propůjčuje městům předseda Poslanecké sněmovny a nemá žádný administrativní nebo jiný význam. Jeho jediný význam je prestižní.</i>
Statistické	<i>Sídlo, které má méně než konvenčně stanovený počet obyvatel</i>

Zdroj: PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 3. (úprava vlastní)

⁸ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 17.

Potřeba je však zmínit, že pojem vesnice legislativa ČR vůbec nezná. V ČR se používá pojem obec, a to pro všechna sídla v ČR. Obcí je tak městys, město, statutární město, ale i hlavní město. Hlavní město Praha je tak zároveň obcí, statutárním městem, hlavním městem, ale i krajem.⁹ U obce nezáleží na její rozloze, avšak počet obyvatel, nebo její historický status již může mít důležitou roli. V legislativě ČR, konkrétně v zákoně č. 128/2000 Sb. je v § 1 uvedeno, že obec je „základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce“ §18 odst. 1 toho samého zákona pak uvádí, že „každá část území České republiky je součástí území některé obce, nestanoví-li zvláštní zákon jinak“ a odst. 2 pak že „obec má jedno nebo více katastrálních území“ §3 stejného zákona pak definuje i pojem město kdy „Obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, je městem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády.“¹⁰ Zákon č. 234/2006 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), v §3 pak upravuje historický název městys. Za městys je považována „Obec, která byla oprávněna užívat označení městys přede dnem 17. května 1954, je městysem, pokud o to požádá předsedu Poslanecké sněmovny. Předseda Poslanecké sněmovny tak na žádost obce stanoví a zároveň určí den, od kterého se obec stává městysem“ nebo „Obec je městysem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády.“ Stejným paragrafem je toto aplikováno i na město, kdy „Obec, která byla městem přede dnem 17. května 1954, je městem, pokud o to požádá předsedu Poslanecké sněmovny. Předseda Poslanecké sněmovny tak na žádost obce stanoví a zároveň určí den, kdy se obec stává městem.“¹¹

3.2 Základní přehled typů vesnic a plužin

Již ve středověku začaly na území současné ČR vznikat první vesnice. Ve většině případů tyto vesnice nevznikaly nahodile, ale určitým systémem. Pečlivě bylo vybíráno místo, kde budou vesnice vznikat, zejména v návaznosti na úrodnou půdu, na vodní zdroj, na obchodní cestu, na přírodní krajinu nebo třeba na blízkost města. Důraz byl kladen na to, aby obyvatelé vesnic v jejím prostoru mohli žít pospolu. Pospolitost obyvatel vesnice hrála a hraje její důležitou roli, i když i ona procházela mnohými změnami, zejména na základě vznikajících a zanikajících sociálních problémů. Pūdorysy vesnic zohledňovaly tyto i jiné oblasti, které byly promítnuté do jejich základního znaku, uspořádání jednotlivých staveb. Ač se to na první pohled nemusí zdát, pūdorysy historických vesnic z 13. a 14. století daly základ i mnohým současným vesnicím. Historický prvek, který lze u některých současných vesnic pozorovat, je rozparcelovaná orná půda, takzvaná plužina. Zachování jejího původního uspořádání je dnes považováno za cenné, proto i typy plužin budou níže v textu v krátkosti zmíněny.

⁹ CESKÝ STATISTICKÝ ÚRAD. *Jedno město, kraj a obec – Praha*. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20555405/180412070812_13.pdf/e7f32841-1004-4f50-91d1-18ec9248b554?version=1.0

¹⁰ ZÁKONY PRO LIDI. Hledat. 128/2000. *Zákon č. 128/2000 Sb. Zákon o obcích (obecní zřízení)* [online]. ©2010 - 2019 [cit. 2019-11-2]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

¹¹ ZÁKONY PRO LIDI. Hledat. 234/2006. *Zákon č. 234/2006 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení)* [online]. ©2010 - 2020 [cit. 2020-2-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-234#cast1>

3.2.1 Návesní vesnice (návesní silnicovka, návesní ulicovka)

Na území ČR se jedná o nejčastější a nejstarší typ půdorysu vesnice zastoupený na většině území, mimo území pohraničních hor. Dominantou této vesnice je náves, která může být takřka libovolného tvaru. Náves může být tvaru lichoběžníku, trojúhelníku, obdélníku, mnohoúhelníku, půlkruhu, kruhu ale i tvaru oválného.¹² Mezi návesní vesnice patří i půdorys vesnice zvaný okrouhlice, většinou s kulatou nebo půlkulatou návsi. Tento typ půdorysu se na území současné ČR začal stavět jako první, a to Slovyani již okolo 6. století. V současné ČR můžeme vidět okrouhlice pocházející z období 13., 14. a 18. století. Historicky náves poskytovala prostor pro práci a pro konání kulturních a společenských akcí, později na ní byly umístěny prvky občanské vybavenosti. Na návsi se nejčastěji nacházel kostel, základní škola, prodejna a hostinec. Z pohledu dnešní doby náves plní tytéž funkce. Nacházejí se na ní většinou stejné prvky občanského vybavení, konají se na ní společenské a kulturní akce, jen již neslouží jako prostor pro práci obyvatel vesnice. Usedlosti obklopovaly buď všechny čtyři strany návsi, nebo pouze tři, kdy její čtvrtá strana byla vyčleněna pro tvrz nebo kostel. Mezi usedlostmi vedly cesty, zejména podél jejich kratších stran. V pozdějších dobách s růstem trhu na vesnicích docházelo k rozvoji komunikací a ulic. Pokud tyto dosáhly takové šíře, že prostor mezi řadou domů šlo považovat za náves, byl tento půdorys vesnice označen jako návesní silnicovka nebo návesní ulicovka.¹³

K návesní vesnici typu okrouhlice patřily nejčastěji plužiny záhumenicové radiální. Záhumenicová plužina přímo navazuje na usedlosti a je vyměřena lánou, proto je také někdy nazývána jako plužina lánová. Přístup na ně je přímý z usedlostí nebo z přilehlých polních cest. Délka lánou je až 3 km a její šířka je u usedlosti užší a s její postupující délkou se rozevírá. K ostatním typům návesních vesnic jsou typické plužiny traťové nebo délkové. Traťová plužina vychází z výrazu trať, tedy velké obdélníkové nebo kosodélníkové plochy orné půdy, které jsou následně rozparcelovány na dlouhá a úzká pole, probíhající souběžně jedním směrem. V držení rolníka bylo povětšinou vícero polí na vícero tratích přístupných většinou z polní cesty nikoliv přímo z usedlosti. Tím byl rolníkům zajištěn přístup ke stejně výnosné půdě. Délková plužina je svým tvarem podobná jako plužina traťová s tím rozdílem, že ve většině případů navazovala přímo na usedlost.¹⁴

3.2.2 Řadová vesnice (lánová, uliční, silniční, lineární)

Řadové vesnice byly stavěny podél řek a větších cest s rozložením usedlostí v řadě za sebou. Jako první byly stavěny podél řek tzv. údolní lánové vesnice v domnění bezpečnosti této lokality a z důvodu dobré dostupnosti vody. Přítomnost vody vesnici ovlivňovala jak pozitivně (dostupností vody) tak negativně (záplavy, vyschnutí koryta). Jednotlivé usedlosti byly stavěny v delších rozestupech od sebe, kdy na ně přímo navazovaly hospodářské pozemky směřující od vody většinou až k hřebenu. Druhým a pozdějším typem řadové vesnice byly vesnice rozkládající se podél cest a silnic. Usedlosti navazovaly z jedné strany na silnici, z druhé strany pak na ně navazovaly zemědělské pozemky. Díky tomuto půdorysu tak některé tyto vesnice dosahovaly délky i několika kilometrů. Řadová vesnice se

¹² LANGER, Jiří. Lidové stavby v České republice. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8. S. 27.

¹³ VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-362-7. S. 26-28.

¹⁴ ROZMANOVÁ Naděžda, POKORNÁ Zuzana. *Charakter a struktura zástavby venkovských sídel v územních plánech*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2017. ISBN 978-80-7538-153-8. S. 28.

vyznačovala absencí návsi, kterou obyvatelé tohoto typu dle dostupných zdrojů pro svůj veřejný život nepotřebovali. V poslední čtvrtině 18. století docházelo k výstavbě domů i z druhé strany silnice tzv. raabizační vesnice nebo také řadová ulicovka. Toto způsobilo přibližování usedlostí a celkový růst vesnice. Nově budované domy již byly spíše chalupářského charakteru bez rozsáhlých hospodářských dvorů, pouze s malými přiléhajícími zahradami a poli.¹⁵

K řadové vesnici je typická lánová neboli záhumenicová plužina lineární. Tato plužina má vlastnosti stejné jako výše popisovaná záhumenicová plužina radiální, avšak směrem od usedlosti nedochází k jejímu výraznému rozšiřování. Šířka pásu jednotlivých lánů byla až 100 m. Na osu vesnice jsou napojeny v pravém úhlu a navazují přímo na humna.¹⁶

3.2.3 Nepravidelná vesnice (hromadná, shluková)

Ač by se podle názvu mohlo zdát, že se vůbec nejedná o vesnici, není tomu tak. Tento typ oproti předchozím typům nevznikal promyšleně, ale náhodným seskupením usedlostí, někdy také kolem zvolené centrální stavby, jenž mohla být například továrna, samota, fara nebo dvůr. Právě náhodnost výstavby usedlostí kolem tohoto středu byla dána zejména díky členitému reliéfu, na kterém vesnice vznikala. Rozlišujeme dva typy nepravidelné vesnice. Prvním je typ hromadný, který můžeme pozorovat prakticky na celém území České republiky. Jedná se o typ, kdy jsou jednotlivé usedlosti rozloženy na vesnici nahodile bez jakéhokoliv řádu a jen občas je součástí vesnice malá návěs. I cesty jsou pak vedeny vesnicí nahodile, také bez jakékoli systematičnosti. I přes svou nesystematičnost tento typ vesnice tvoří ucelený půdorys vesnice, tedy jeden celek. Druhý typ je typ rozptýlený, který obsahuje výše popisované prvky nepravidelné hromadné zástavby, ale doplněné o další usedlosti, které jsou od centra vesnice vzdáleny stovky metrů, někdy i několik kilometrů. I přes svou vzdálenost od centra vesnice pod ni i tyto usedlosti patří. Tento typ vesnic se nachází především v horských oblastech.¹⁷

U menších nepravidelných vesnic se plužiny označují jako plužiny úsekové. Tyto plužiny nenavazují na usedlosti rolníků, jsou volně rozmístěny po území vesnice, mají nepravidelný tvar a kopírují členitý terén.¹⁸

3.3 Vybrané typy staveb na vesnici a jejich proměna

Následující podkapitola se zaměřuje na stavby, které byly historicky na vesnici stavěny. Vesnické stavby se vyvíjely nejen svým umístěním na vesnici, ale také stavebním materiálem, technologickým postupem stavby, velikostí, vybaveností, ale také funkcí, kterou plnily. Sledovány jsou pouze stavby, které plnily funkci obytnou nebo hospodářskou, jelikož to jsou stavby, které nejvíce sloužily obyvatelům vesnic k jejich životu. Tak jako tomu bylo u typů vesnic a plužin jsou sledovány historické stavby, které je možno vidět v některých

¹⁵ VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-362-7. S. 29-30.

¹⁶ ROZMANOVÁ Naděžda, POKORNÁ Zuzana. *Charakter a struktura zástavby venkovských sídel v územních plánech*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2017. ISBN 978-80-7538-153-8. S. 28.

¹⁷ VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-362-7. S. 31.

¹⁸ PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3. S. 26.

současných českých vesnicích. K těmto stavbám jsou pak doplněny informace o jejich proměnách v čase a informace o výstavbě některých typů rodinných domů jako jejich moderních konkurentů.

3.3.1 Historický pohled na vesnické stavby

Vesnice byla tvořena stavbami různě majetných obyvatel od usedlostí rolníků po obytné domy, chalupy bezzemků tj. obyvatel vesnice nižšího sociálního postavení, kteří nevlastnili žádnou půdu, zejména řemeslníků, domkařů, zahradníků a chalupníků. Jejich stavby vyjadřovaly sociální status („*prestíž, kterou má určitá skupina v očích jiných členů společnosti*“)¹⁹ jejich majitelů, a to zejména zvenku jejich výzdobou, ale i uvnitř jejich vybavením. Obytné a hospodářské stavby byly stavěny z různých materiálů, zejména s ohledem na jejich místo a dobu výstavby. Konstrukce staveb a technologie výstavby se měnily jen velmi pomalu. Vesnice svou výstavbu uzpůsobovaly prioritně pro potřebu zemědělství tak, aby tvořily funkční celek. Jednotlivé usedlosti od sebe byly oddělovány komunikacemi, polními cestami, poli, prolukami nebo zahradami.²⁰

Tabulka 5 – Proměny obytných staveb na území současné ČR

Období	Typ stavby	Poznámka
15. stol. až počátek 17. stol.	Roubené stavby	Nejstarší zachovalé stavby v ČR. Hliněné stavby postupem času nahrazovaly stavby roubené - pletené. Kamenné stavby byly stavěné v lokalitách se špatnou dostupností dřeva.
	Hliněné stavby	
	Kamenné domy, sýpky a brány	
17. stol. až druhá polovina 18. stol.	Roubené stavby	Změna stavebního materiálu nastává zejména kvůli nedostatku dřeva pro stavbu roubených staveb.
	Zděné stavby	
	Hrázděné stavby	
Konec 18. stol. až první polovina 19. stol.	Dřevěné stavby	Velký rozmach staveb na vesnicích, a to jak kvalitativní, tak kvantitativní. Od 19. stol. rozmach zděných staveb.
	Zděné stavby	
Druhá polovina 19. stol. a počátek 20. stol.	Zděné stavby	Masové rozšíření zděné architektury v regionálních variantách. Počátky používání pálených cihel.
	Dřevěné stavby	Nový rozvoj dřevěné architektury v horských oblastech.
První polovina 20. stol.	Zděné stavby – vily	Lidová architektura je stavěna pouze jako záměrný návrat k dobám minulým. Pronikání městské formy obydlí obsahující moderní technologie a soudobé výtvarné prvky.
Poválečné období a druhá polovina 20. stol.	Nové stavby nezohledňující lidovou architekturu	Doba poznamenaná odchodem německy mluvících obyvatel, kolektivizací, koncem soukromého hospodaření, rozvojem chalupaření. Částečný útlum stavebnictví.

¹⁹ MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství*. Vyd. 4., přeprac. Praha: Credit, 2000. ISBN 978-80-213-0651-6. S. 34.

²⁰ VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-3908-7. S. 53.

Konec 20. stol a počátek 21. stol.	Nové formy staveb	Neomezený materiálový a stavební potenciál způsobující změnu původního vzhledu vesnic v případě, že tyto vesnice nejsou prohlášeny jako chráněné území. V některých oblastech se rozvoj vesnic naopak zcela zastavil.

Zdroj: PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3. S. 40-41. (úprava vlastní)

Tabulka 6 – Typy staveb a jejich nejčastější výskyt na území ČR

Typ stavby:	Nejčastější výskyt:
Roubené stavby	Většina území ČR
Hrázděné stavby	Západ a severozápad ČR
Hliněné stavby	Jižní, jihovýchodní a střední Morava
Smíšené zdivo – kombinace hlíny, kamene a pálené cihly	Jihovýchod Moravy
Pískovcové kvádry	Severní Čechy
Žulové balvany	Podhůří Českého lesa
Štípané dubové fošny	Polabí
Zděné stavby	Celé území ČR

Zdroj: PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3. S. 34-39.; HŮRKOVÁ, Ludmila a Klára MEZIHORÁKOVÁ, ed. *Proměny venkovské architektury s důrazem na vývoj v 19. a 20. století*. Praha: Artefactum, 2018. ISBN 978-80-88283-14-0. S. 12.; LANGER, Jiří. *Lidové stavby v České republice*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8. S. 60-65.

3.3.2 Uspořádání usedlostí a domů na vesnici

Usedlostí je nazýván soubor obytných, hospodářských budov a jiných provozních prostor sloužících zejména pro hospodářství. Jednotlivé usedlosti se odlišují svým tvarem, který je zejména přizpůsoben počtu, velikostí a typům staveb v usedlosti.

- Usedlost jednotraktová - půdorys usedlosti ve tvaru I, kdy všechny stavby jsou situovány pod jednu střechou, tedy v jedné ose.
- Usedlost dvoutraktová - půdorys usedlosti ve tvaru L, kdy stodola je umístěna kolmo na obytnou část umožňující snadný přístup k hospodářským pozemkům.
- Usedlost trojtraktová - půdorys usedlosti ve tvaru U, kdy je soubor hospodářských, obytných staveb provozních prostor doplněný o chlévy, sýpku, maštale, kůlny aj. podobné prostory. Poslední strana byla uzavřena zdí s širokým vjezdem a brankou.
- Usedlost čtyřtraktová – půdorys usedlosti ve tvaru obdélníku, kdy je soubor staveb stejný jako u trojtraktové usedlosti, avšak zeď byla nahrazena další stavbou plnící jednu z výše uvedených funkcí. Součástí této stavby byl široký průjezd.²¹

²¹ Zdroj: VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-362-7. S. 41-42.

Součástí usedlostí, jak již bylo zmíněno, byla obytná stavba neboli dům. V usedlostech byl nejčastěji stavěn dům trojprostorový, jehož součástí byla světnice, sloužící jako obytný prostor a síň jako vstupní prostor, jejíž součástí byla černá kuchyně. Třetím prostorem byla komora, která sloužila jako skladovací prostor, nebo chlév či stáj pro umístění hospodářských zvířat. Podle přítomnosti komory se dům nazýval dům komorový, s přítomností chlévu dům chlévní. Dům komorový byl nejčastěji stavěn v oblastech, kde se pěstovaly obiloviny a dům chlévní v oblastech, kde převažovalo pastevectví.²²

Světnice - hlavní obytný prostor, který mohlo obývat i 15 členů rodiny. Oproti jizbě byla světnice zbavena otevřeného ohně, což zásadně ovlivnilo komfort jejího používání. Otevřený oheň byl přesunut do síně, do prostoru černé kuchyně. Ve světnici se nacházela pec, která mohla dosahovat rozměru až jedné čtvrtiny světnice a která sloužila k pečení chleba. Pec sloužila zároveň jako prostor, který obývali nemocní nebo nejstarší členové rodiny, jelikož se jednalo o nejteplejší místo v domě. Světnice byla v některých případech vybavena i kamny, taktéž vytápěnými z černé kuchyně, určenými pro přípravu jídla, ohřev vody a později k vytápění. Podlaha mohla být z udusané půdy, vyskládána plochými kameny, pálenými cihlami, nebo později ze dřeva. V horských oblastech sloužila světnice zároveň jako dílna. Světnice byla vybavena nábytkem, zejména pak stolem, lavicemi a postelemi.²³

Síň – prostor navazující za vstupem do domu, umístěný většinou ve středu domu. Z jedné strany síně se vcházelo do světnice z druhé pak do komory nebo chléva. V její zadní části byla umístěna černá kuchyně. Síň však neplnila pouze funkci spojovací místnosti a vstupu. Díky její velikosti, která mohla dosahovat až velikosti světnice, sloužila také jako prostor pro uložení nádob a náradí, nebo jako prostor, kde byly prováděny hrubší či špinavé práce. Síň občas mohla posloužit pro přespání, pokud to podmínky v ní dovolily.

Komora - prostor, který sloužil k uskladnění potravin, zemědělských produktů, někdy také k uskladnění šatů. Jednalo se o samostatnou místnost, která byla temná a chladná. V některých případech sloužila i k přespání. V tomto případě pak byla do komory umístěna postel a ve zdi bylo vybudováno malé okénko. Pro chlazení skladovaných potravin pak sloužily větrací otvory.²⁴

Usedlost však mohla mít ještě jeden obytný prostor a tím byl vejminek, někdy také nazýván jako výminek nebo výměnek. Jednalo se o přístavek, většinou pouze o jedné místnosti, ve které žili hospodářovi rodiče. Usedlost totiž přecházela z rodičů na nejstaršího syna a ten měl povinnost se o rodiče, předchozí majitele usedlosti, postarat. Jsou známy i případy, kdy vejminek nebyl pouze přístavek, ale jednalo se o samostatně stojící stavbu.²⁵

Součástí usedlostí byly mnohé stavby či malé stavbičky, které sloužily hospodářským účelům. Ty se rozkládaly okolo nebo vně prostoru dvora. Dvůr byl umístěn uprostřed usedlosti a byl bez zastřešení. Hospodářské stavby byly zejména:

²² PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3. S. 30.

²³ LANGER, Jiří. *Lidové stavby v České republice*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8. S. 79 – 83.

²⁴ MOTLOVÁ, Milada. *Průvodce lidovou kulturou*. Ilustroval Dagmar HAMSÍKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5370-1. S. 55.

²⁵ MOTLOVÁ, Milada. *Průvodce lidovou kulturou*. Ilustroval Dagmar HAMSÍKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5370-1. S. 24.

- Stodola - většinou největší hospodářské stavení - stavení sloužící jako prostor pro mlácení obilí, uložení slámy a uložení zemědělských strojů;
- Brána - sloužila pro oddělení dvora od veřejného prostoru vesnice. Brána mohla být zasazena do plotu nebo do stavení. Záleželo na tom, zda se nacházela v troj a méně traktové usedlosti nebo čtyřtraktové usedlosti;
- Chlív a stáje - stavení sloužící pro ustájení hospodářských zvířat;
- Kolna - stavení sloužící pro uložení náradí a povozů;
- Komora - malá stavba určená pro skladování;
- Návratí - prostor vjezdu do dvora - vnější strana osazená bránou, vnitřní sloužila jako otevřený prostor směrem od dvora;
- Seník - stavení nebo prostor pro uskladnění sena;
- Sklep - zahlobená, v některých případech pouze částečně zahlobená stavba sloužící pro skladování potravin v chladu;
- Sušárna - stavení nebo prostor sloužící pro sušení zemědělských produktů;
- Sýpka - někdy také (špýchar) - většinou samostatné reprezentativní stavení sloužící pro uložení obilí;
- Drobné hospodářské stavbičky - kotce, holubníky, studny, kurníky, hnojiště, nádrž na vodu, suchý záchod, dřevník, žumpa, ploty.²⁶

Výše uvedené stavby a mnohé další jako stavby technické, církevní, panské, obecní, jsou součástí tradiční nebo také venkovské architektury, souhrnně nazývané jako lidová architektura. Lidovou architekturu lze označit za „*historické stavební dědictví vesnice a malého města, zejména pak pro stavby obytné a hospodářské (zemědělské), vzniklé rukou většinou místních řemeslníků.*“ Dnes pod významem lidová architektura také chápeme „*stavební a s ním spojený výtvarný projev vesnického (venkovského) obyvatelstva, formovaný tradičním kolektivním společenským vnímáním a danými geografickými podmínkami.*“²⁷ Cennost těchto staveb je dobré si uvědomit ještě před tím, než bude uvedena podkapitola popisující jejich proměny.

3.3.3 Proměny vybraných staveb na vesnici

Od 19. století začíná docházet k úpravám některých částí trojprostorových domů. Zejména se jednalo o přiblížení vesnické domácnosti městskému stylu, kdy docházelo k přemísťování a doplňování některého nábytku. Byla započata změna osvětlení z malého ohně na olejové nebo petrolejové lampy. Ojedinele docházelo k rozšiřování obytných místností, většinou pak přidání obytné kuchyně. Světnice pak o tuto funkci přišla a sloužila jako ložnice.²⁸

V 19. století se začala stavět tzv. domkařská zástavba. Domkařské domy většinou obývali kovorolníci, tedy obyvatelé vesnic, kteří pracovali mimo zemědělství. Po práci se však vraceli do svých domovů, kde ve svém volném čase pracovali na polích, která

²⁶ PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3. S. 31-32.

²⁷ PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3. S. 25-26

²⁸ LANGER, Jiří. *Lidové stavby v České republice*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8. S. 79 – 83.

obdělávali. Takto fungovaly i celé rodiny tzv. Kovorolnické rodiny, kdy část jejích členů pracovala mimo zemědělství, a část obhospodařovala pole.²⁹

Na počátku 20. století stále většina obyvatel bydlela v domech, které převážně zdědili po svých předcích. V této době nedocházelo k zásadním úpravám obydlí, a to z důvodu, že většina obyvatel těchto domů si to z finančních důvodů nemohla dovolit.³⁰ V této době spíše docházelo k úpravám nebo stavbám hospodářských stavení s cílem zvýšit jejich kapacitu.³¹ V druhé polovině 20. století byly ty největší usedlosti zestátněny a sloužily jako zázemí pro nově vznikající jednotná zemědělská družstva (dále jen „JZD“). Do těchto JZD byly přesunuty jak stroje, tak zvířata z celé vesnice. S rozvojem zemědělství docházelo k rozšiřování usedlostí zejména s cílem zvýšit jejich kapacity. Tyto přeměny usedlostí pokračovaly až do započetí výstavby velkokapacitních zemědělských areálů. O zbytek menších a středních usedlostí již takový zájem nebyl. Vzhledem k možnosti obyvatel vesnic hospodařit pouze na pozemcích těsně navázaných na usedlostech se pro ně staly tyto usedlosti příliš velké a jejich provoz zbytečně nákladný.³² K proměnám domů a usedlostí přispělo rozšiřující se chataření a chalupaření. Jako první se rozvíjí v horských oblastech, pak dále postupuje do vnitrozemí. Na začátku bylo k chatám a k chalupám přístupováno s respektem až následným střetem s realitou vesnic docházelo k jejich částečným rekonstrukcím, zejména v oblasti sociálního zařízení a rozšiřování obytných ploch místo ploch hospodářských, jako byly půdy, chlévy a komory. V tomto období vždy záleželo na zodpovědnosti a citlivosti majitele, jak k přestavbám domů přistoupil. Bohužel se však mnohdy stávalo, že tyto historicky cenné domy a usedlosti byly nenávratně poškozeny právě necitlivými přestavbami chatařů a chalupářů, a to zejména použitím materiálů a prvků staveb moderní doby, které změnily částečně nebo úplně ráz stavby. Části stodol byly použity na výstavbu garáží nebo dílen. Ostatní hospodářské stavby např. seníky, kolny, stáje, chlévy, sušárny a drobné stavby určené k výrobě většinou ztratily svůj význam. Staly se nadbytečnými, jejich zachování bylo pro jejich majitele neefektivní, proto většinou zůstávaly nevyužité a postupně chátraly.³³ Na konci 20. století se dříve nevyužívané zemědělské usedlosti začaly pomalu modernizovat a tyto usedlosti začaly plnit funkci obytnou. Modernizace usedlostí nejenže přinesla zvýšení standardu bydlení, ale také bylo započato přibližování vesnického bydlení městskému. Tento trend pak zůstal i po roce 1989.³⁴ Usedlosti a domy však nebyly uchráněny ani před demolicemi. Bylo to například z důvodu vysídlení německy mluvícího obyvatelstva z pohraničí, kdy se jejich domy nepodařilo dosídlit, ústupu při budování vodních přehrad, rozšiřování zemědělství nebo

²⁹ VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-3908-7. S. 55.

³⁰ LANGER, Jiří. *Lidové stavby v České republice*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8. S. 151.

³¹ VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-3908-7. S. 55.

³² PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3. S. 9-11.

³³ VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-3908-7. S. 60 – 61.

³⁴ LANGER, Jiří. *Lidové stavby v České republice*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8. S. 26.

plošné těžbě. Tyto stavby musely také ustoupit nově budovaným samoobsluhám nebo kulturním domům.³⁵

Nové domy byly začátkem 20. století stavěny jen málo, ale pokud se tak stalo, vycházely z půdorysu domu trojprostorového. V pozdějším období první poloviny 20. století do vypuknutí druhé světové války docházelo k výstavbě nových domů, které byly inspirovány městským stylem života. Jednalo se o vilové domy, které svým komfortem lépe vyhovovaly mladým rodinám. Uvnitř domu se nacházela centrální chodba, v některých případech vybavena schodištěm, ze které se vstupovalo do jednotlivých místností. Díky novému tvaru pozemků, které již nebyly tak úzké a dlouhé, bylo možné tyto domy stavět v jejich prostředku. Výhodou tohoto umístění bylo osamostatnění se od stěny sousedního domu a jednodušší údržba. Vzhledem k tomu, že tento typ domu stavěli obyvatelé vesnic, kteří již nebyli navázáni na zemědělství, nenacházel se na pozemku dvůr ani hospodářské stavby. Pozemek tak ztratil svou tradiční funkci, kterou nahradila funkce okrasná a rekreační. Tento typ domu dal základ budoucí výstavbě nových domů na vesnici.³⁶ V druhé polovině 20. století byly stavěny katalogizované rodinné domy. Tyto typizované domy většinou vycházely z koncepce již stavěných vilových domů, avšak nikterak nerespektovaly tradiční zástavbu vesnice ani umístění domů na okolních pozemcích. Důvodem bylo, že tyto typizované projekty nebyly navrhovány přímo pro vesnice, ale byly určeny i pro města různých velikostí. S budováním hospodářských stavení, i těch malých, nebylo u těchto nových domů vůbec počítáno.³⁷ Při výstavbě rodinných domů byl kladen důraz na to, aby se jednalo o domy moderní, přibližující se bydlení ve městě. Nové moderní domy byly většinou dvojpodlažní, což by bylo v době minulé na vesnici takřka nemyslitelné. Nově stavěné domy již měly uvnitř sociální a hygienické příslušenství. Spodní patro povětšinou sloužilo jako garáž a hospodářské a technické zázemí a až horní patro bylo obytné, poskytující mnohem více prostoru. Docházelo již k rozdělení místností na obývací pokoj pro denní život a ložnice pro děti a dospělé pro noční dobu. Tento koncept stavby nových rodinných domů zůstal až do 90. let 20. století.³⁸

Některé historické domy a usedlosti, nacházející se v historických centrech vesnic byly po roce 1990 necitlivě přestavovány za účelem komerčního využití. Některým stavbám se bohužel i v této době nevyhnula jejich likvidace, a to z důvodu získání lukrativního pozemku. Hospodářská stavení, pro která většinou nebylo možné využití, byla taktéž zbourána a uvolněný prostor nahradila zahrada nebo nová výstavba.³⁹ Současně s tímto nastoupil nový trend úprav historických staveb a to bohužel za použití moderních technologií jako zateplování fasád, moderní okna, střešní krytina, nátěrové materiály, sádkokartonové desky, aj., které někdy zásadně proměnily charakter a vzhled těchto staveb.⁴⁰ Tyto úpravy

³⁵ PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3. S. 9-11.

³⁶ *Venkov, architektura I*. [Praha]: Nakladatelství ČVUT, [2017]. ISBN 978-80-01-06110-7. S. 50.

³⁷ KAŠPAROVÁ Ludmila, ROZEHNALOVÁ Eva. *Nové stavby pro venkov*. 2005. Brno: Ústav územního rozvoje. 2005. S. 114. S. 49.

³⁸ VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-3908-7. S. 56.

³⁹ VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-3908-7. S. 67 – 68.

⁴⁰ PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3. S. 11.

jsou používány ve všech případech, ať se jedná o chaty, chalupy, domy nebo usedlosti. Chatařství a chalupářství zůstalo i po roce 1989 stále oblíbené, a to až do současnosti. Naopak lze říci, že v současné době prožívá chataření a chalupaření další svůj rozvoj, a to i u generace, která se narodila v 80. letech 20. století. Zájem o koupi historicky zajímavé chaty či chalupy v zachovalém stavu, na hezkém místě je enormní a mnohdy se ani nedostane na realitní trh, přitom ceny těchto nemovitostí se v posledních letech téměř zdvojnásobily. Dobře prodejné jsou v dnešní době i dříve ne tak atraktivní nemovitosti. Trendem poslední doby je také nákup nebo provoz chat a chalup určených ke komerčnímu pronájmu. To, jestli jejich majitelé k úpravám a rekonstrukcím chat a chalup přistoupili citlivě nebo je tímto znehodnotili, záviselo i nadále závisí na citlivosti jejího majitele. Toto se pravděpodobně nezmění ani v budoucnu. Nesporný dík však chatařům a chalupářům patří, jelikož mají svůj velký podíl na tom, že mnohé historické budovy zůstaly v ČR zachovány. Od roku 1989 lze také pozorovat čím dál silnější zájem o tradiční domy na vesnicích v zázemí měst. Ty jsou využívány pro bydlení rodin, které se rozhodly opustit město a zvolit pro svůj život vesnici. Tyto domy jsou kupovány zejména kvůli své příznivé ceně nebo kvůli nedostatku stavebních pozemků ve vybrané lokalitě. Tradiční domy jsou tak nejčastěji rekonstruovány a uzpůsobovány moderním trendům bydlení. Tyto přestavby však jsou skoro vždy realizovány za použití moderních materiálů a technologií, které tradiční dům zcela změní. Po roce 2004 lze uvítat snahu obcí o záchranu některých historických budov, které jsou ve špatném technickém stavu. Toto umožňují zejména dotační programy financované EU. Výhodou je, že tyto rekonstrukce lze realizovat citlivě s respektem k historickému významu těchto staveb, jelikož jsou prováděny přímo pod dohledem obce. Po rekonstrukci jim je možné nalézt nové uplatnění v podobě obecně prospěšné stavby, jako třeba informační centrum, muzeum, výstavní prostor, galerie, obecní prostor a další. Je nutné si uvědomit, že „*kultura každého národa je tak bohatá, do jaké míry dokáže využívat hodnoty, které vytvořili předkové pro obohacování života dalších generací.*“⁴¹

Od 90. let 20. století bylo zaznamenáno zesílení výstavby nových rodinných domů na vesnici, a to zejména v okolí větších měst. Od této doby docházelo k individuálním stavbám moderních typů rodinných domů dle požadavků jejich majitelů. Zvyšoval se požadavek jak na jejich vybavení, tak na jejich různorodé dispoziční řešení. Lidé si přáli, aby jejich nový dům obsahoval dětské pokoje, dvě koupelny, kuchyň, jídelnu, obývací pokoj, ložnici, ale i technickou místnost, dílnu a garáž. Později se jejich nároky zvyšovaly a přibýly požadavky na druhou garáž, pracovnu, ale i prostory pro relaxaci jako sauna nebo vnitřní bazén. Domy musí být technologicky vybaveny od automatického vytápění po pozdější požadavky typu solárních kolektorů, rekuperaci vzduchu, tepelných čerpadel nebo chytrých domácností. Pozemek se stává upravenou zahradou plnící funkci estetickou a rekreační. Hospodářské stavení na něj nepatří, je potřeba pouze malý zahradní domek na umístění náradí. To, jak bude rodinný dům vypadat dispozičně, ale také jak bude vypadat zvenku, tedy jak bude působit na své okolí a jak bude zapadat do současné zástavby vesnice, se řídí převážně požadavky jeho majitele, vydanými nařízeními jednotlivých obcí a legislativou ČR.⁴² Konečný vzhled rodinného domu tak neurčuje pouze jeho majitel, ale svůj vliv na podobu současných staveb na vesnici mají i nejrůznější předpisy, které částečně zabraňují výstavbě rodinných domů nesoucích se v duchu tradice. Nelze také podceňovat samotnou finanční

⁴¹LANGER, Jiří. Lidové stavby v České republice. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8. S. 153 - 155.

⁴²VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-3908-7. S. 67 – 68.

stránku výstavby. Jen málo kdo si dnes může dovolit vystavět rodinný dům o velikosti usedlosti. Také použití tradičních stavebních materiálů jako například přírodní kámen je o mnoho dražší než použití modernějších stavebních materiálů, které jsou navíc schopny lépe šetřit provozní náklady.⁴³

4 Proměna venkova a vesnic na území současné ČR a jejich podpora

Kapitola se zabývá proměnou venkova a vesnic na území současné ČR. Okrajově se zabývá 20. stoletím do roku 1989 a to v oblastech, které byly ty nejdůležitější a mají přesah do sledovaného období. Dále je detailněji sledováno období proměny venkova a vesnic od roku 1989 a to ve čtyřech vybraných oblastech. Nezůstane opomenuta oblast podpory venkova a vesnic ze strany ČR i ze strany EU, jelikož tato podpora je velmi důležitá při jejich rozvoji. Část kapitoly je vyčleněna aktérům, kteří působí ve sledovaném prostoru, a kteří taktéž k rozvoji tohoto území výrazně napomáhají.

4.1 Proměna venkova a vesnic na území současné ČR do roku 1989

Vývoj vesnic na území současné ČR probíhal již od 6. století našeho letopočtu, kdy toto území osídlili Slované. Od této doby docházelo k mnohým změnám vesnic, ať to bylo například v jejich místě vzniku, velikosti, počtu a postavení jejich obyvatel, jejich vybavenosti, počtu a druhů stavení. Vesnice z historického pohledu vždy plnily podpůrné funkce, ať to byla podpora hradištím, dvorcům, panovníkovi, šlechtě, měšťům. Je nutné si uvědomit, že některé fragmenty historických vesnic z 13. a 14. století lze v současných vesnicích pozorovat i dnes tzn., že mnohým z nich daly základ. Z této doby můžeme pozorovat půdorysy vesnic, jejich rozmístění v ČR, plůžiny navazující na vesnice, nebo některé jejich součásti jako kostel, rybník, náves, a jiné další.⁴⁴ Ač sledované období bylo zvoleno od roku 1989, v následujících řádcích dochází k popisu těch opravdu jen nejdůležitějších událostí převážně z druhé poloviny 20. století, které vesnice ovlivnily. Jedná se o události, které ovlivnily vývoj vesnic ve sledovaném období a na které je následně odkazováno.

Období druhé světové války nebylo z pohledu zániku vesnic nikterak drastické, jak by tomu tato doba mohla napovídat. Samozřejmě, že na základě válečného konfliktu k zániku některých vesnic docházelo, avšak z historického pohledu to nebyly počty největší. Spíše docházelo k poklesu jejich obyvatel, na základě probíhajícího válečného konfliktu, nebo při jejich odsunu. Prvním takovým odsunem byl v roce 1938 odsun českých obyvatel ze Sudet. Ač se nejednalo o závratné počty obyvatel vesnic, bolestné na této skutečnosti bylo, že se jednalo o první situaci v moderních dějinách, kdy obyvatelům vesnic byl zabaven historicky děděný majetek ve formě zemědělské půdy. Na místě museli zanechat jak svůj nemovitý majetek, tak i pole, na kterých dlouhá léta hospodařili. Movitý majetek si mohli obyvatelé

⁴³ LANGER, Jiří. Lidové stavby v České republice. Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8. S. 151 – 152.

⁴⁴ VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-362-7. S. 8-24

vzít s sebou, avšak to nejcennější, co jim zároveň určovalo jejich postavení ve společnosti, museli zanechat na místě. Odsun německy mluvících obyvatel mezi lety 1945 a 1947 postihl cca 2,5 mil. až 3,5 mil. obyvatel, především z pohraničí s Německem a částečně s Rakouskem. Odsun nejvíce poznamenal zemědělství a průmysl, ale přinesl s sebou i mnohé sociální problémy. Ač dosídlení probíhalo převážně obyvateli z tradičních venkovských oblastí, tito obyvatelé neměli vybudovaný vztah k tomuto území a ani neměli zkušenosti s hospodařením v těchto regionech. Někteří obyvatelé přišli do vysídleného pohraničí s cílem jednoduchého zisku majetku. Ti již vůbec neměli zkušenosti jak se zemědělstvím, tak se životem na venkově. Díky tomuto se stávalo, že počet obyvatel některých vesnic se kriticky snižoval, až samotná vesnice zanikla. Obyvatelé těchto regionů často migrovali, což narušovalo sociální spolupráci a participaci na vesnicích. Sudety byly také místem, kde v té době vládla větší míra kriminality, zejména majetkové povahy. Dosídlení Sudet se nikdy nepodařilo uskutečnit v plné míře. Odhaduje se, že dosídlení proběhlo v cca 45 %.⁴⁵

Komunistický převrat v roce 1948 znamenal pro majitele půdy období velkých změn. Došlo k započetí kolektivizace tedy násilné převedení soukromého zemědělství do družstev a státních statků. Ústavním zákonem bylo zemědělcům umožněno vlastnit pouze 50 ha půdy. Zákonem č. 69/1949 Sb. O jednotných zemědělských družstvech došlo ke slučování všech větších zemědělských podniků v jedné vesnici do jednoho JZD. Postupem času se zvyšoval tlak na vlastníky půdy, kteří byli často ty nejmajetnější ve vesnici. Zároveň také docházelo k omezení nebo zákazů některých neformálních organizací nebo spolků. V této době byla zemědělství přisuzována velká důležitost, zejména kvůli zajištění soběstačnosti, produkci a nabídce potravin za nízké ceny. Migrace obyvatel z venkova byla vnímána negativně zejména kvůli úbytku pracovních sil v zemědělství. Bylo potřebné zachovávat počty a strukturu obyvatelstva, jak v malých a odlehlých, tak velkých vesnicích a to zejména pro zajištění živočišného i rostlinného zemědělství.⁴⁶ Myšlenka kolektivizace ve spojení s rajonizací pozemků což bylo „*rozdělení rostlinné a živočišné produkce do území státu podle půdních, klimatických, hydrologických podmínek a podle nadmořské výšky tak, aby zásobování obyvatelstva jednotlivých okresů a krajů probíhalo pokud možno z vlastních zdrojů a aby podniky zemědělské prvovýroby měly optimální návaznost na zpracovatelský průmysl a také, aby se navázalo na tradiční místa produkce chmele, vína a ovoce*“⁴⁷ se nesla k velké nelibosti zejména velkých sedláků, proti kterým bylo posléze postupováno velmi razantně. Kolektivizace se neobešla bez citelných zásahů do jinak stabilního společenského prostředí vesnických obyvatel, ale i do ekonomiky. Každá vesnice měla nadiktováno, co bude na jejím území pěstováno, čímž docházelo ke změnám vzhledu její krajiny, mimo jiné i k zániku některých mezí, polních cest a zeleně. Je však pravda, že kolektivizace přinesla zvýšení zemědělské produkce. Jednak to bylo zmíněným hospodařením na větších polích, použitím většího počtu velké zemědělské techniky, ale také v pozdější době stavbou moderních areálů JZD. V 80. letech 20. století docházelo k výstavbě nových družstevních či státních zemědělských velkokapacitních areálů, které byly stavěny za hranicemi vesnic. Jednalo se například o kravíny, vepřiny, obilní sila, bramborárny, stáje, sklady, úpravny

⁴⁵ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 7-8.

⁴⁶ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 38 - 44.

⁴⁷ KAŠPAR, Jan, Jaroslav SYKORA, Petr HRŮŠA, et al. *Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning*. V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081. S. 7.

produktů. Výstavby těchto velkokapacitních areálů však vesnicím nepřinesly jen pozitiva, v podobě větších zemědělských výnosů, ale také ekologickou zátěž, která musela být řešena.⁴⁸ Zemědělský růst na vesnicích trval až do druhé poloviny 80. let 20. století, kdy tento sektor postupně začal upadat.

Vesnice za socialismu zažívaly nejen významné proměny, ale mnoho z nich v této době čekal zánik. Nezasáhlo je jen výše uvedené vysídlení, ale také musely ustoupit těžbě uhlí, stavbám přehrad, vznikajícím vojenským výcvikovým prostorům, nebo i stavbám jaderných elektráren. Nové vesnice v tomto období vznikaly pouze výjimečně, a to většinou v případech, kdy bylo zapotřebí vytvořit zázemí pro průmyslové a zemědělské podniky.⁴⁹ Docházelo také k výstavbě v tu dobu na evropské poměry netradičních sídel, chatových kolonií. Zásadním krokem pro vesnice bylo nařízení jejich slučování a jejich sblížení se s městem. Slučování obcí přinesl jejich razantní početní úbytek. Nedochovalo k jejich zániku, ale k jejich administrativnímu sloučení. V roce 1950 bylo 11 459 obcí, v roce 1960 to bylo 8 726 obcí, v roce 1970 pak 7511 obcí a v roce 1980 již pouze 4 778 obcí.⁵⁰ Sblížením vesnic s městem se vláda snažila vyrovnat rozdíly mezi venkovem a městem a zajistit jejich vyrovnanost a vyváženost. Cílem té doby bylo, aby každý pracující obyvatel měl zajištěno stejné postavení.⁵¹ Tento počín přinesl na vesnice nové způsoby chování, ale i novou moderní architekturu domů nezapadající do současné vesnice. Vesnice také byly postiženy více či méně velkými demolicemi např. při potřebě výstavby občanské vybavenosti nejčastěji v podobě kulturních domů, samoobsluh a nákupních středisek. Tato výstavba vesnice navždy poznamenala nejen z pohledu architektury, kdy tato nová výstavba nerespektovala tu okolní, ale i z pohledu ekonomického. Nově vybudované provozovny vytlačily ty malé, provozované obyvateli vesnic, kterým klesly příjmy, což na ně mělo negativní sociální důsledek. Důležitým milníkem zejména v rozvoji vesnic pak bylo zavedení tzv. Střediskové soustavy obcí. V její konečné fázi byly obce rozděleny do tří skupin. Středisko osídlení místního významu (cca 600 obcí určené k rozvoji), nestřediskové sídlo trvalého významu (obec většinou plní obytnou funkci, je zde umístěn obecní úřad, chybí zde výroba) a nestředisková sídla osídlení (ostatní malá sídla). Problémem bylo, že investiční akce typu výstavba školy, kanalizace, vodovodu, bytových domů, byly určeny jen pro ty největší obce, oproti tomu těm nejmenším se nedostávala žádná pozornost.⁵² Nutné je také zmínit, že na základě změn provedených na vesnicích došlo v tomto období k odlivu obyvatel vesnic, a to zejména těch mladých. Tito obyvatelé se stěhovali do měst, nejčastěji za prací v průmyslu. V důsledku jejich odchodu vesnice začaly stárnout.

Ještě jeden trend, v Evropě málo vídaný, se za doby socialismu zrodil. Jednalo se o chataření a chalupaření, které bylo jednou z mála státem podporovaných aktivit. Chataření

⁴⁸ SÝKORA, Jaroslav. *Urbanismus a územní plánování (venkovský prostor) 2016*. Praha: Powerprint, 2016. ISBN 978-80-7568-004-4. S. 18. Příloha č. 18, 61, 62, 63.

⁴⁹ ELEARNING HISTORICKÉ DĚDICTVÍ. Studijní materiály. Odborné texty. Urbanismus. KUČA, Karel. *Urbanismus venkovských sídel v českých zemích*. [online]. ©2019 [cit. 2019-8-8]. Dostupné z: <http://elearning.historickededitvi.com/zobraz/materialy/odborne-texty/urbanismus>

⁵⁰ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 4 a 6.

⁵¹ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 42-43.

⁵² PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 9-10.

bylo rekreování se v blízkosti velkých měst, v turisticky oblíbených lokalitách, kde vznikaly nové chatové oblasti. Chalupaření bylo obsazování volných chalup po původních majitelích v odlehlých vesnicích, kde původní majitelé zemřeli nebo odešli za svými dětmi do města. Rozvojem chataření a chalupaření získává venkov novou funkci, funkci rekreační.⁵³

4.2 Proměna venkova a vesnic na území současné ČR od roku 1989

Venkov a vesnice jsou po roce 1989 sledovány ze čtyř vybraných oblastí. Jedná se o následující pohledy. Pohled statisticko-administrativní, který pojedná zejména o ukotvení vesnic v legislativě ČR, o vývoji jejich počtu a některých oblastech občanské vybavenosti. Druhý pohled sociálně-statistický zabývající se zejména počtem obyvatel vesnic. Další pohled je pohled ekonomický, kde je sledován vývoj zemědělství ale i ostatních ekonomických činností. Poslední je urbanisticko-architektonický sledující zejména rozvoj vesnic z pohledu její výstavby. Je jisté, že venkov a vesnice by se daly sledovat ještě z mnoha dalších oblastí, avšak pro potřebu této diplomové práce byly vybrány pouze tyto základní.

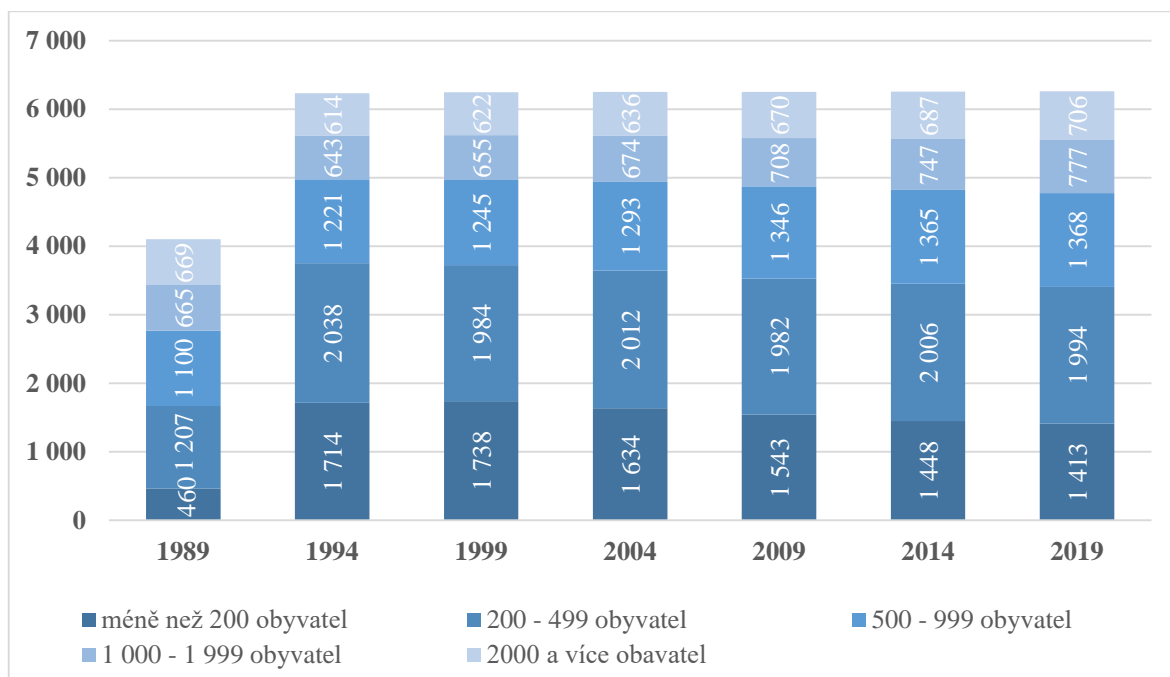
4.2.1 Pohled statisticko-administrativní

Ihned v roce 1990 došlo k mnohým změnám, které se dotkly vesnic. Vesnice zasáhl návrat k demokracii, ekonomické změny, uvolnění společenského života, obnovení právního řádu. Došlo také k okamžitému odmítnutí myšlenky Střediskové soustavy obcí. Došlo k přijetí zákona č. 367/1990 Sb. Zákon České národní rady o obcích (obecní zřízení), ve kterém byla obcím navrácena jejich samospráva, byly jim vymezené rozsáhlé kompetence a definováno jejich fungování. Jako reakce na tento zákon došlo ihned v roce 1991 a 1992 ke vzniku téměř dvěma tisícům nových obcí. Nejednalo se však o vznik nových obcí ve smyslu jejich založení, ale ve většině případů šlo o oddělení obcí, které byly za socialismu řízené sloučeny. Díky tomu, že se obce od sebe oddělovaly, vznikaly nejvíce obce do 500 obyvatel.⁵⁴ Tento zákon zůstal v platnosti až do roku 2000, kdy ho nahradil Zákon č. 128/2000 Sb. Došlo k vymezení pojmu město a městys zákony, které jsou uvedeny v podkapitole 3.1.2. V grafu č. 1 je uveden vývoj počtů vesnic, rozdělených do velikostních skupin a v tabulce č. 7 pak celkové počty obcí. Oboje sledováno ve vybraných letech.

⁵³ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 10.

⁵⁴ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 10-11.

Graf 1 – Velikostní skupiny obcí 1989 – 2019 (vybrané roky)

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Statistik. Výsledky hledání. Výběr parametrů. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=obc%C3%AD+&bkvt=b2Jjw60g&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~T_P~_S~_null_null_&katalog=all&skupId=746&pvo=RSO08a#w= (úprava vlastní)

Tabulka 7 – Celkový počet obcí 1989 – 2019 (vybrané roky)

Rok	1989	1994	1999	2004	2009	2014	2019
Celkový počet obcí	4 101	6 230	6 244	6 249	6 249	6 253	6 258

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Statistik. Výsledky hledání. Výběr parametrů. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=obc%C3%AD+&bkvt=b2Jjw60g&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~T_P~_S~_null_null_&katalog=all&skupId=746&pvo=RSO08a#w= (úprava vlastní)

Za charakteristické u obcí ČR lze považovat jejich roztržičnost. V Čechách se nachází spíše malá kompaktní sídla, na Moravě jsou to pak sídla větší, taktéž kompaktní. Obce jsou aktuálně dle legislativy ČR rozděleny do tří kategorií na základě jejich kompetencí. Jsou to obce s obecním úřadem, obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností. Jistým pohledem by šlo v tomto rozdělení hledat původní Střediskovou soustavu obcí.⁵⁵

Od počátku 90. let 20. století s útlumem zemědělství se o venkov a vesnice začali zajímat jak politici, tak experti. Politici se o venkov zajímali zejména pro jeho tradiční hodnoty a jako o aktéry regionálního rozvoje, kteří mají být motorem obnovy a rozvoje venkova na základě vypsání dotačních titulů a připravených projektů na principu partnerství a participace. Tato role je jim přiručena od roku 1991 a trvá až do současnosti. Experti se začali zabývat úvahami na témata jako vylidňování venkova, úpadek venkova, nedostatek pracovních míst, výše mezd, životní úroveň obyvatel, dopravní obslužnost, technická infrastruktura, občanská vybavenost a dobrovolné spolky a organizace. Jako

⁵⁵ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 21 a 38.

výstup z těchto různých úvah vzniká závěr, že státní podpora je pro venkov klíčová a nezbytná, což platí i v současnosti. Důležitost podpory vesnic je vidět z rozsáhlých dotačních programů. V průběhu let a s úpadkem zemědělství na venkově byly také řešeny otázky, jakou vlastně má venkov hodnotu, jak moc by měl být státem podporován a jakou má vlastně funkci? Postupem času přicházely na svět mnohé koncepty. Venkov má být protiváhou města, což bylo vymezení se proti socialistické myšlence o sblížení se vesnic s městem. Venkov tak má být protipól anonymity, modernosti, uspěchanosti a neosobnosti města. Venkov má být jeho alternativou jako udržovatel hodnot, vybaven svou skutečností, opravdovostí, i když je připouštěno, že sám trpí svými problémy. Druhá vize v nalézání nové funkce venkova poukazuje na možnosti jeho rozvoje na základě rekreační funkce. Vesnice byla vyzdvižována jako samotné sídlo i jako krajina. Rekreační funkce by měla pozitivní vliv na zaměstnanost obyvatel venkova, zvyšovala by důraz na ochranu krajiny a na ekologii. Na druhou stranu zvedá požadavky na rozvoj infrastruktury, která by mohla venkov v konečném důsledku poškodit. Zde se ale na venkov a vesnici nehledělo jako na prostor určený k obnově, ale byla hledána cesta, jak mu přiřknout novou funkci, jeho novou identitu v rámci společnosti. Další funkcí, která byla venkovu přisuzována, byla funkce kulturní. Historicky venkov byl a nadále by tak měl být místem, který kulturu vytváří, udržuje ji a chrání ji pro další generace. Pokud by tato funkce byla ohrožena, zanikla by jedna velmi specifická a nenahraditelná kultura. V oblasti kultury venkova bylo zkoumáno, zda existuje přesah této oblasti i mimo její hranice. To jsou otázky, které byly postupem času, zejména do roku 1998, experty a politiky zkoumány. Tento zájem o venkov by měl být vnímán pozitivně. Za úspěch lze také považovat zájem o venkov ze strany dvou polistopadových po sobě jdoucích vlád, i když zde je možno namítnout, že se jednalo o lákavé téma k vymezení se proti vládě socialistické. Škoda však je, že tyto vlády nepřišly s jasně danou koncepcí jak obnovu venkova realizovat. Otázkou také je, zda hledání a přiřazení nové funkce venkova bylo nutné. Nicméně mezi tím, co byly tyto oblasti řešeny, prošel venkov procesem svého samostatného vývoje a rozvoje a stejně tak ho sami lidé začali objevovat. Začali objevovat jeho krajinu, kde lze trávit volný čas, objevili bydlení v rodinném domě v zázemí měst i blízkosti přírody, objevují sociální odlišnosti života na vesnici a nacházejí nové možnosti podnikání. Vše toto a jiné další utvářelo postupem času jak venkov, tak vesnice. Na základě těchto objevů dochází k reakcím. Nastává růst vesnic co do prostoru, tak do počtu obyvatel, nastávají sociální změny mezi obyvateli, mění se vzhled vesnic, dochází k úbytku zemědělských ploch kolem vesnic, dochází k nárůstu turistiky a agroturistiky, modernizují se dopravní cesty a další.⁵⁶

Vesnice také musely hned po pár letech své samostatnosti řešit financování svých aktivit, zejména těch investičních. Mylná byla jejich prvotní představa, že stát bude nadále rozdělovat finanční prostředky na dovybavení infrastruktury u obcí, které byly v minulosti zanedbávány. Tento předpoklad se však rozplynul s rokem 1992, kdy došlo k přijetí nového daňového systému. Tento daňový systém obcím přerozděloval vybrané daně z příjmů jejich obyvatel. Zásadním ukazatelem se tak stal počet obyvatel obce, počet podnikatelů v obci a později i v celém okrese. Jak se ukázalo historicky a ukazuje se i v dnešní době, tyto příjmy nestačí na plné pokrytí chodu obcí. Obce a tedy i vesnice tak musí spoléhat na vypsané dotační tituly, zejména při realizaci jejich investičních akcí.⁵⁷ Občanskou vybavenost lze dělit do několika druhů podle oblastí, kterou poskytují. Například se jedná o oblasti zařazené

⁵⁶ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 84, 96, 103 a 154-155.

⁵⁷ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 11.

do správy (obecní úřad), kultury (knihovna, společenský sál), vzdělávání (mateřská školka, základní škola, školicí středisko), zdravotnictví (zdravotní středisko), obchodů a služeb (restaurace, smíšené zboží, specializované zboží, kadeřnictví), bezpečnosti (hasičská zbrojnice, policejní stanice), sportu (sportovní hřiště, dětské parky) a je zajišťována státem, samotnou vesnicí, tak i soukromými poskytovateli. Množství a typy občanské vybavenosti jsou odvislé od velikosti vesnice, jejích možností, místních soukromých podnikatelů, ale i na tom, jak velkou spádovou oblast okolo sebe má. Vesnice by měla mít takovou občanskou vybavenost, která by byla dostačující jak pro její samotné občany, tak i pro občany do vesnice přijíždějící. Dnes se převážně potýkáme s nedostatečnou občanskou vybaveností vesnic, často způsobenou možností dojezdu do města a zároveň náročnou ekonomikou provozovaných malých služeb na vesnici.⁵⁸ Zajištění občanské vybavenosti vesnic není lehké a to zejména v dnešní době, kdy musí být financována i z vlastních zdrojů, nebo na ni musí být získány finanční zdroje pocházející z dotací. Je také nutné znát statistická i faktická data o vesnici a jejích obyvatelích. Stejně tak je nutné znát přání, požadavky a očekávání obyvatel v rozvoji vesnice. V posledních letech se stává nezbytností, aby vesnice měly zpracované strategické dokumenty k jejich rozvoji minimálně na střednědobé období. Jedná se totiž o socioekonomický dokument, podle něhož je vhodné realizovat investice do občanské vybavenosti. Zároveň je tento dokument ve většině případů požadován k podání žádosti o dotace.

Po roce 1989 musely vesnice řešit také oblast veřejné dopravy. Ta byla v období socialismu nastavena velmi štedře. Za socialismu byla doprava nastavena tak, že každý den jezdilo do vesnic 5 až 10 spojů. Tyto linky vedly do okresních měst v jejich okolí. Zajištění veřejné dopravy v tomto rozsahu v tržních podmínkách nebylo možné zajistit, a to ani za účasti kraje i státu. Po privatizaci dopravců zejména ČSAD došlo jak k omezení spojů, tak k navýšení ceny jízdného, a to i v současné době, kdy je veřejná doprava dotována zhruba 1/3 ceny. I když má ČR dobrou a celkem hustou dopravní síť, venkov není zcela pokryt. Efektivita dopravních spojení, zejména v obsluze malých vesnic není zcela efektivní. Na dopravu je v dnešní době nahlíženo jako na sociální službu, jelikož uspokojuje potřeby občanů. Je potřeba dopravit děti do škol, pracující do zaměstnání, seniory k lékaři nebo na nákupy a všechny ostatní, kteří nemají řidičský průkaz nebo nemohou z nějakých důvodů řídit osobní automobil všude tam, kam potřebují. Zhoršení dopravní obslužnosti tak přináší řadu sociálních problémů. Zejména se jedná o zvýšení finančních nákladů na pořízení a provoz automobilu, zařazování obyvatel vesnic do určité sociální skupiny, jelikož automobil je považován jako ukazatel životní úrovně. U obyvatel, kteří si nemohou dovolit vlastnit automobil nebo nemohou řídit, pak vzniká omezení v jejich mobilitě s dopadem na jejich každodenní život.⁵⁹

Některé kroky nebyly tak významné jako předchozí, avšak i tak stojí za zmínku. Bylo to faktické započítání působení památkových zón. Jako první vznikaly městské památkové zóny a od roku 1995 do roku 2005 pak následně vznikaly vesnické památkové zóny. Od roku 1992 pak jsou v ČR vyhlášeny i krajinné památkové zóny.⁶⁰ Tyto památkové zóny

⁵⁸ SÝKORA, Jaroslav. *Urbanismus a územní plánování (venkovský prostor) 2016*. Praha: Powerprint, 2016. ISBN 978-80-7568-004-4. S. 10. Příloha č. 15.

⁵⁹ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 50-51.

⁶⁰ NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚŘAD. Úvod. NPÚ a památková péče. Památky a památková péče. Památkový fond. Památkově chráněná území. [online]. ©2020 [cit. 2012-11-4]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>

významně napomáhají jak k ochraně a udržování památek, které se na vesnicích nachází, tak zachování tradičních hodnot. Dalším pozitivem tentokrát se vztahujícím k ekologii jsou legislativní kroky ČR vedoucí k ochraně životního prostředí. Vesnice tak dostaly nástroj k řešení likvidace černých skládek, které si sebou nesly z minulosti, stejně tak měly účinný nástroj k potlačování jejich vzniku. Neméně důležitá byla možnost řešit oblast biokoridorů, ochranu ovzduší, lesa a celé venkovské krajiny. Nově bylo umožněno hodnotit vliv staveb na její okolí tzv. EIA (*Environmental Impact Assessment*).⁶¹ Rok 2012 byl ve znamení schválení zákona o církevních restitucích. Církvím má být vrácen majetek vč. pozemků, které se nachází v katastrálních územích vesnic. Uvádí se, že 70 procent církevního majetku je tvořeno lesními či zemědělskými plochami, což je faktor, který vesnice v budoucnu dozajista ještě zasáhnou, jelikož oblast církevních restitucí není ani v dnešní době zcela dořešena.⁶² Ač tyto oblasti nejsou tak důležité i tak mají vliv na obyvatele vesnic. Jedná se o oblast zkvalitňování a údržby vesnického prostoru, který má přímý dopad na kvalitu života obyvatel vesnic.

4.2.2 Pohled statisticko-sociální

V polistopadové době bylo často poukazováno na to, že za doby socialismu došlo k poškození vesnic zejména tím, že docházelo k odlivu jejich obyvatel, jejich stárnutí a ztrátě vesnické solidarity.

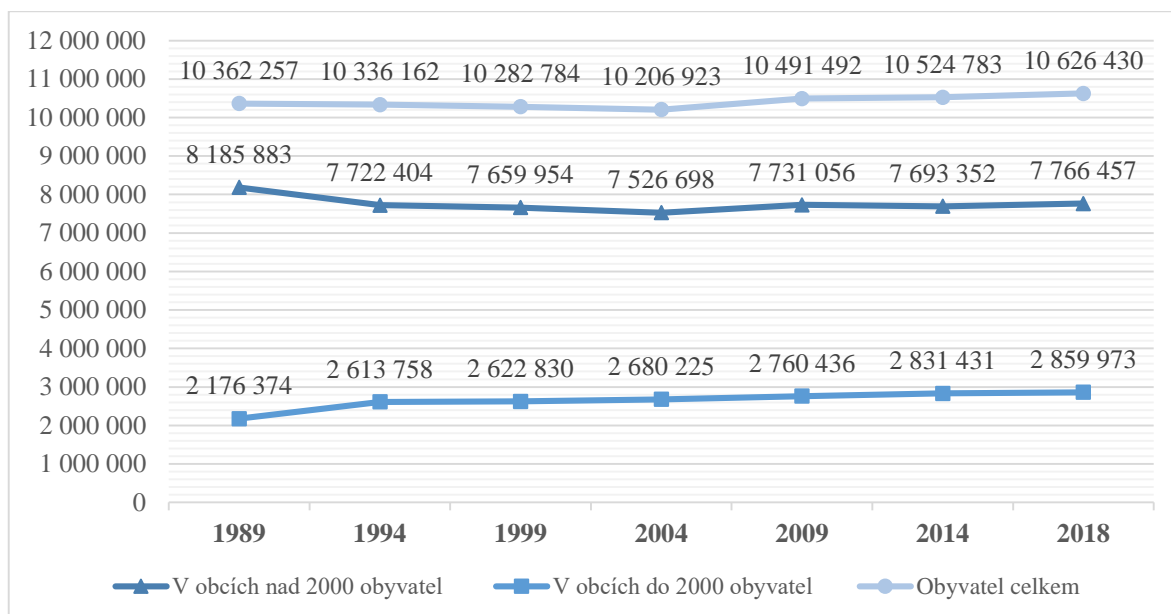
Po roce 1989 došlo k nárůstu obyvatel vesnic, ale i toto zvyšování obyvatel bylo způsobeno v první fázi zejména administrativními kroky. Tím, jak docházelo k rozdělení obcí, které se dělily na menší sídla, docházelo také ke zvyšování jejich počtu a tím i ke statistickému nárůstu obyvatel vesnic. V období roků 1991 až 1994 lze sledovat největší nárůst jejich obyvatel, a to z výše popisovaného administrativního důvodu, ale také díky touze některých obyvatel bydlet na vesnici v domě. Zejména to bylo na vesnicích v zázemí velkých měst, což jsou právě lokality s největším nárůstem obyvatel. Dále lze zmínit touhu obyvatel měst po změně životního stylu, výchovu dětí v blízkosti přírody, využití rekreačního objektu k trvalému bydlení, menší ekonomická náročnost bydlení na vesnici oproti městu, levnější získání bydlení než ve městě a odchod starší generace na důchod na vesnici. Od roku 2000 jsou zejména osobní důvody ke stěhování na vesnici upozadovány a převládají důvody ekonomické. Majetní obyvatelé měst se stěhují do domů umístěných v atraktivních lokalitách zázemí měst, ty méně majetní se pak z důvodu chybějících finančních prostředků stěhují do méně atraktivních venkovských sídel, kde hledají dostupné bydlení.⁶³ Počty obyvatel vesnic se však nikterak zásadně nemění. Od roku 1994 je možné sledovat kontinuální drobný nárůst obyvatel vesnic, viz graf č. 2.

⁶¹ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 13.

⁶² KAŠPAR, Jan, Jaroslav SÝKORA, Petr HRUŠA, et al. *Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning*. V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081. S. 93.

⁶³ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 36,38,43.

Graf 2 – Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí v letech 1989 – 2018 (stav k 1. 7.) - (vybrané roky)

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. Demografická příručka - 2018. 1-6 Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí v letech 1960–2018 (stav k 1. 7.). [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka> (úprava vlastní)

Vesnice se však před rokem 1989 nepotýkaly pouze s odchodem obyvatel vesnic, ale také s jeho stárnutím, což byl důsledek toho, že vesnice opouštěla zejména mladá generace. Procesy migrace obyvatel prošly za posledních 25 let mnohými změnami. Tento migrační trend není potřeba vnímat negativně. Jedná se o celoevropský trend, který má své odlišnosti na základě velikosti a lokality vesnice. Odlišná situace je u vesnic v zázemí měst a jiná u vesnic odlehlých. Nezměnilo se však to, že i po roce 1989 vesnice nejvíce opouští její mladí obyvatelé, což vede nejen k jejich stárnutí, ale i k poklesu vzdělanosti jejich obyvatel. Nejvíce jsou tímto postiženy vesnice do 200 obyvatel. Nižší vzdělanost obyvatel vesnic pak způsobuje, že zastávají fyzicky náročnější práci, která se negativně projevuje na jejich fyzickém zdraví, což akceleruje jejich stárnutí.⁶⁴ Nedobré fyzické zdraví zejména v pokročilém věku obyvatel obcí s sebou přináší nutnost se o ně postarat. V první fázi se jedná o péči rodiny, v druhé fázi se jedná o terénní péči konanou v jejich prostředí a až třetí je pak péče ambulantní. Zde nastávají pro tyto obyvatele rizika, a to hned od první fáze. Jedná se zejména o dostupnost jejich rodiny a dostupnost sociálních služeb na vesnici. Cílem obou variant péče by mělo být, aby tyto obyvatelé vesnic strávili stáří ve svém přirozeném prostředí, tedy ve svém domě na vesnici. Ambulantní péče by tak měla nastat až v nejzazším případě.⁶⁵ U vesnic v zázemí měst je situace mnohdy opačná. Tyto vesnice bývají dobře občansky vybavené, včetně poskytování sociálních služeb a díky přistěhování se nových

⁶⁴ MAJEROVÁ Věra, SÁLUS Jiří, JURÁNKOVÁ Petra. Social Cohesion, Changes in Rural Society and the Stability of the Agricultural Sector in the Czech Republic. Strategies for the Agri-Food Sector and Rural Areas - Dilemmas of Development, 2017, ISBN 978-83-7658-690-8. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3100149. S. 44 a 47.

⁶⁵ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 49.

obyvatel vesnic je proces stárnutí těchto vesnic oddálen.⁶⁶ I v oblasti vzdělanosti obyvatel vesnic v zázemích měst je na tom lépe oproti vesnicím odlehlým. V tabulce č. 8 lze sledovat průměrný věk obyvatel vesnic. Jak je možno vidět, proces stárnutí se z celkového pohledu výrazně neliší od měst. Zde je však nutné znovu zdůraznit, že se jedná o celkový pohled. Při porovnání vesnic v zázemí měst a vesnic odlehlých by byly nalezeny rozdíly.

Tabulka 8 – Průměrný věk obyvatel v ČR 2008 – 2018

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Celá ČR	40,5	40,6	40,8	41,1	41,3	41,5	41,7	41,9	42,0	42,2	42,3
Obce ČR nad 2000 obyvatel	40,7	40,8	41,0	41,3	41,5	41,8	41,9	42,1	42,3	42,4	42,6
Obce ČR pod 2000 obyvatel	40,0	40,1	40,2	40,4	40,6	40,8	41,0	41,2	41,4	41,6	41,7

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Statistika. Obyvatelstvo. Demografické ročenky (pramenný díla) 2018-2008 [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie (úprava vlastní)

Důležité by mělo být, aby všichni obyvatelé vesnic, a to ať se jedná o starousedlíky, nebo nově přistěhovalé, získali a v čase si udržovali identifikaci s prostorem, ve kterém žijí. Kulturní identita je „*pocit zakořeněnosti a sounáležitosti, jenž je nenahraditelným základem našeho lidství. Vyrůstáme, abychom se stali členy bezpočtu kontextů a kulturních a sociálních jazykových geografických a estetických identit.*“⁶⁷ Nápravu v oblasti vytváření pozitivního vztahu obyvatel k vesnici si vytýčil například Spolek pro obnovu venkova, který vznikl v roce 1993. Jeho cíle byly: „*Obnovovat a udržovat vztah občanů k obci, k její přírodě, k půdě, k rodnému domu a kraji, zachovávat a posilovat vzájemnou pospolitost, místní tradice a vědomí vesnického společenství, podporovat růst oprávněného sebevědomí venkovanů, jejich aktivitu a vůli podílet se na vývoji své vesnice.*“ Vytvořený tlak tohoto spolku, který byl v tu dobu nejintenzivnější, ale i dalších jiných spolků a organizací působících na vesnici, napomohl k uvolnění finančních prostředků ze strany Ministerstva financí ČR (dále jen „MF ČR“) v roce 1994 do Programu obnovy vesnice. Ten sice fungoval již od roku 1991, nicméně tento program neměl schválené žádné usnesení, a tak byl do roku 1994 pouze strategickým dokumentem. Díky přiděleným finančním prostředkům tak Program obnovy vesnice mohl od roku 1994 plnit stanovený cíl, zapojit místní obyvatelstvo k rozvoji vesnic směřujících k jejich postupnému vzestupu. Participace obyvatel s orgány vesnic vede k vytvoření strategických dokumentů poukazujících na problémy, se kterými se na vlastním území vesnice potýkala. Nebylo to však pouze o poukazování na problémy vesnic, ale také o návrzích, jak tyto problémy řešit. I když se později ukázalo, že Program obnovy vesnice byl podfinancován, byla započata spolupráce občanů v rozvoji vesnic. Myšlenka spolupráce občanů vesnic na jejich rozvoji je podporována až do současnosti, jak ze strany ČR, tak ze strany EU.⁶⁸ I samotní občané vesnic však mají různý pohled na zapojení se do rozvoje vesnice. Některé obyvatele toto vůbec nezajímá, a to ať se jedná o

⁶⁶ MAJEROVÁ Věra, SÁLUS Jiří, JURÁNKOVÁ Petra. Social Cohesion, Changes in Rural Society and the Stability of the Agricultural Sector in the Czech Republic. Strategies for the Agri-Food Sector and Rural Areas - Dilemmas of Development, 2017, ISBN 978-83-7658-690-8. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3100149. S. 44 a 47.

⁶⁷ KAŠPAR, Jan, Jaroslav SYKORA, Petr HRŮŠA, et al. Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning. V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081. S. 83.

⁶⁸ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 97-99.

starousedlíky nebo nově přistěhovalé. V poslední době se však objevuje nová skupina obyvatel vesnic, která je odborně nazývána neorurálové. Neorurálové jsou obyvatelé vesnic, „kteří se na vesnici přestěhovali z většího města, také mohou být označováni jako novousedlíci, nebo prostě jako náplava. Odborný výraz neorurálové označuje především životní styl, který pro tuto skupinu obyvatel bývá typický, vzhledem k tomu, že se často jedná o městskou střední třídu, která na venkov přišla hledat klidnější a přátelštější prostředí, případně prostor pro kreativní práci. Neorurálové mohou být někdy tahouny rozvoje v komunitě, protože jim nechybí nová energie, často se ale také mohou dostat do konfliktu se starousedlíky, protože nechápou jejich specifické potřeby, vztah k místu a lokální identitu.“⁶⁹

Vzhledem ke stěhování se nových obyvatel do vesnic a na základě proměn vesnic samotných byl v roce 2007 zkoumán život jejich obyvatel. Byly stanoveny čtyři základní typy venkovského života:

- 1) „Tradiční venkovský styl, kterým žijí lidé, kteří většinu času věnují domácímu hospodářství, obdělávání pole nebo větší zahradu.
- 2) Styl obyvatel rodinného domu, kteří mají pozemek, na kterém pěstují zeleninu pro svou potřebu, a pokud chovají zvířata, pak jen malá hospodářská (slepice, králíky, apod.).
- 3) Styl obyvatel venkova, kteří nemají žádné domácí hospodaření a kteří většinu času tráví ve městě, kde mají práci a přátele.
- 4) Styl lidí toužících žít v souladu s přírodou, zdravě a v klidu.“

Výsledky ukázaly, že 50% obyvatel vesnic se cítí jako obyvatel rodinného domu (typ č. 2), 16% se cítí jako obyvatel venkova žijící ve městě (typ č. 3), 14 % na venkově bydlí kvůli zdravému životnímu stylu (typ č. 4) a 20 % obyvatel se hlásí k tradičnímu životnímu stylu, který je spjat s hospodařením (typ č. 1).⁷⁰

Je potřeba si však uvědomit, že venkovský prostor je v ČR rozmanitý. Není odlišný pouze lokalitou, kvalitou půdy, rozlohou, nebo přírodními zdroji. Odlišuje se i sociální strukturou, lidským kapitálem, sociálním kapitálem, hustotou a kvalitou sociálních sítí. Že život obyvatel vesnic, zejména v posledním období není jen o jednom, dvou nebo třech faktorech, ale o více proměnných. Není to pouze o počtu obyvatel, věkové struktuře či stavu zemědělství, sociálních vazbách. Je to také o možnosti jejich zaměstnání, o jejich zdraví, o možnosti jejich zapojení do rozvoje vesnice, o možnosti jejich vzdělání, o jejich životních podmínkách, o vztazích v rodině. Není to jen o faktorech, které vznikaly ve 20. a 21. století. Obyvatelé vesnic vnímají i faktory sahající do historie, jako jsou například zvyky, tradice, rodinné vazby, místní a regionální identita.⁷¹ A právě kvalita života tedy „kulturnost životního stylu a kulturnost trávení volného času, popřípadě vybavenosti domácnosti kulturními předměty (jako jsou např. knihy) nebo výše vzdělání, případně složení

⁶⁹ KAŠPAR, Jan, Jaroslav SÝKORA, Petr HRŮŠA, et al. Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning. V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081. S. 93.

⁷⁰ KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Praha: Grada, 2010. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0. S. 161-162

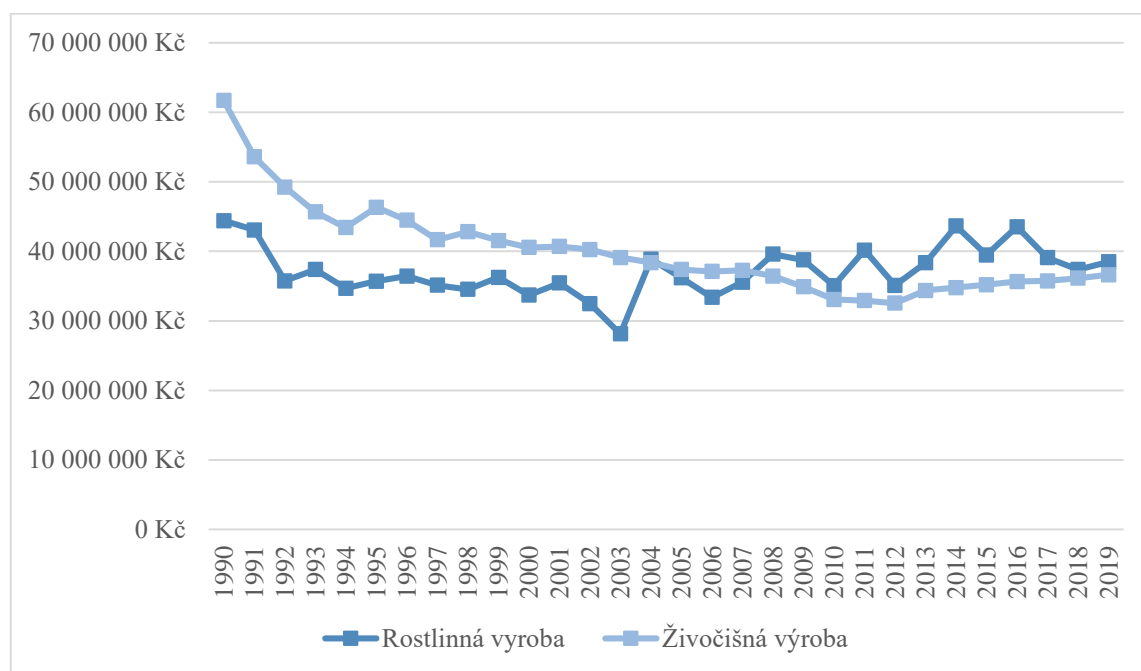
⁷¹ MAJEROVÁ Věra, SÁLUS Jiří, JURÁNKOVÁ Petra. Social Cohesion, Changes in Rural Society and the Stability of the Agricultural Sector in the Czech Republic. Strategies for the Agri-Food Sector and Rural Areas - Dilemmas of Development, 2017, ISBN 978-83-7658-690-8. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3100149. S. 43 a 47.

vykonávané práce. Kvalita života však bývá spojována také s problémem autenticity, případně odcizení s problémem smyslu života, se zdravím nebo spokojeností se životem.“ Kvalita života je právě to, na co je v dnešní době kladen důraz a co musí být rozvíjeno a podporováno ze všech možných stran a nezáleží na tom, zda je kvalita života měřená na úrovni jedince či rodiny.⁷²

4.2.3 Pohled ekonomický

Z pohledu ekonomického je vhodné začít pohledem na oblast zemědělství, jelikož zemědělství bylo po dlouhá léta motorem ekonomiky venkova a vesnic. Ani listopadové události roku 1989 neodvrátily započatý pokles zemědělství z druhé poloviny 80. let 20. století. I po roce 1989 tak dochází k dalším propadům zemědělství jak v rostlinné, tak živočišné výrobě, viz graf č. 3. Tento pokles je tak někdy nazýván jako „rozvod zemědělství a venkova“. Útlum zemědělství v ČR mělo zásadní vliv na jeho podíl na tvorbě hrubého domácího produktu, viz graf č. 4.

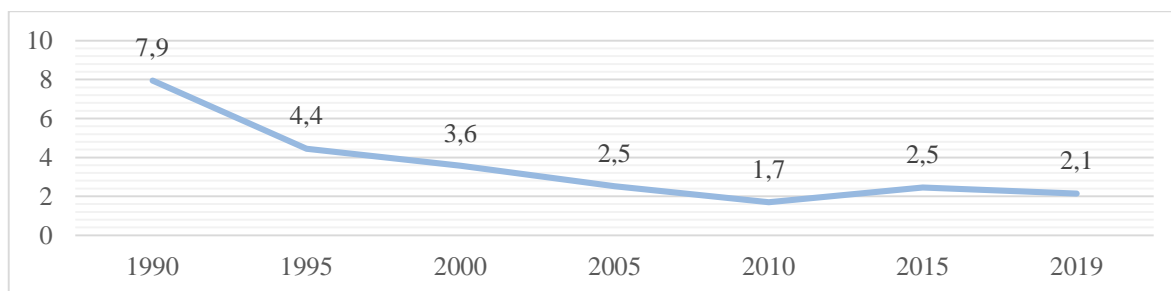
Graf 3 – Srovnání rostlinné a živočišné produkce ve stálých cenách roku 1989 (v tis. Kč)

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Časové řady. Zemědělství – časové řady. Tab. 8 Historické srovnání rostlinné produkce; Tab. 9 Historické srovnání živočišné produkce.[online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zem_cr (úprava vlastní)

⁷² KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Praha: Grada, 2010. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0. S. 21

Graf 4 – Podíl odvětví zemědělství (vč. lesnictví a rybářství) v % na HDP 1990 – 2019 (vybrané roky)

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. Česká republika od roku 1989 v číslech – aktualizováno 28. 8. 2020. Makroekonomika. Tab. 04.02 Podíl odvětví na hrubé přidané hodnotě (1990-2019). [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-aktualizovano-2882020> (úprava vlastní)

Rostlinná výroba je v ČR stále velmi mechanizovaná. I tak ve sledovaném období docházelo k jejím dalším propadům. K poklesu došlo například u píce, které byly využívány jako zemědělské krmivo, chmele, ovoce, brambor, cukrové řepy, zeleniny. Oproti tomu můžeme vnímat navýšení pěstování řepky, zejména pro výrobu biopaliv a kukuřice na zrno. Pokles rostlinné výroby však není možné vnímat pouze náhledem na úbytek produkce. Je potřeba vnímat i environmentální aspekty, které poškozují venkov. Z produkce totiž ustupují rostliny přívětivé k půdě, oproti tomu se rozšiřují plodiny, které zvyšují erozi půdy. Dále je problém v tom, že přestávají být pěstovány plodiny, které jsou náročné na lidskou práci např. okopaniny, což snižuje zaměstnanost obyvatel venkova v zemědělství.⁷³ Další plodina, u které můžeme v posledních letech zaznamenávat růst produkce je vinná réva. Jedná se o plodinu, která přináší vícero pozitiv pro region, který ji pěstuje a zpracovává. Zejména je to zvyšování zaměstnanosti vzhledem k tomu, že se jedná o plodinu náročnou na práci, rozvíjí turistiku v regionu a zvyšuje jeho prestiž v ČR, ale i EU.

Tabulka 9 – Osevní plochy zemědělských plodin 1990 – 2020 v ha (vybrané roky)

Rok	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Osevní plocha celkem	3 270 963	3 104 249	3 020 564	2 657 881	2 495 859	2 457 465	2 461 865
Pšenice	823 063	831 992	972 711	820 440	833 577	829 820	798 583
Žito	124 383	79 377	44 178	46 903	30 249	21 980	31 432
Ječmen	552 490	560 218	496 382	521 527	388 925	365 946	331 911
Kukuřice na zrno	44 941	27 315	39 317	79 981	99 945	93 575	78 643
Brambory	109 664	78 045	69 236	36 072	27 079	22 681	23 877
Cukrovka technická	118 813	93 654	61 574	65 570	56 388	57 612	59 684
Řepka	105 102	252 285	325 338	267 160	368 824	366 180	368 214
Píce na orné půdě	1 099 907	872 494	725 252	491 881	406 450	458 266	515 335

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Časové řady. Zemědělství – časové řady. Tab. 3 Osevní plochy zemědělských plodin - Česká republika. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zem_cr (úprava vlastní)

⁷³ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 51.

Ještě větší úpadek lze pozorovat u živočišné výroby. Od roku 1989 do roku 2020 klesly počty všech chovných zvířat. Od roku 2013 je již možné pozorovat zmírnění propadů a v některých případech i k drobnému nárůstu vybraných chovaných zvířat. U chovu krav došlo ke změně, kdy jsou chovány i krávy, které nejsou určeny pro produkci mléka, což se před rokem 1989 vůbec neobjevovalo. I tak jejich počty zdaleka nedosahují počtů z roku 1989. U prasat je situace nejhorší, kdy mezi lety 1989 a 2020 došlo k poklesu jejich chovu o cca 70%. Pokles oproti roku 1989 je možno sledovat i u drůbeže a ovcí. U ovcí však došlo od roku 2000 k jejich nárůstu, kdy v současné době jejich počet vzrostl o více než dvojnásobek oproti roku 2000. Celkový pokles chovu hospodářských zvířat s sebou nese sáhodlouhé problémy v podobě poklesu zahraničního obchodu, poklesu zaměstnanosti a nutnost dovozu masa a masných výrobků.⁷⁴

Tabulka 10 – Stavby hospodářských zvířat 1990 – 2020 (vybrané roky)

Rok	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Krávy	1 236 218	768 236	614 787	573 724	551 245	580 102	585 897
Prasata	4 789 898	3 866 568	3 687 967	2 876 834	1 909 232	1 559 648	1 499 307
Ovce	429 914	165 345	84 108	140 197	196 913	231 694	203 612
Drůbež	31 981 100	26 688 376	30 784 432	25 372 333	24 838 435	22 508 192	24 247 371

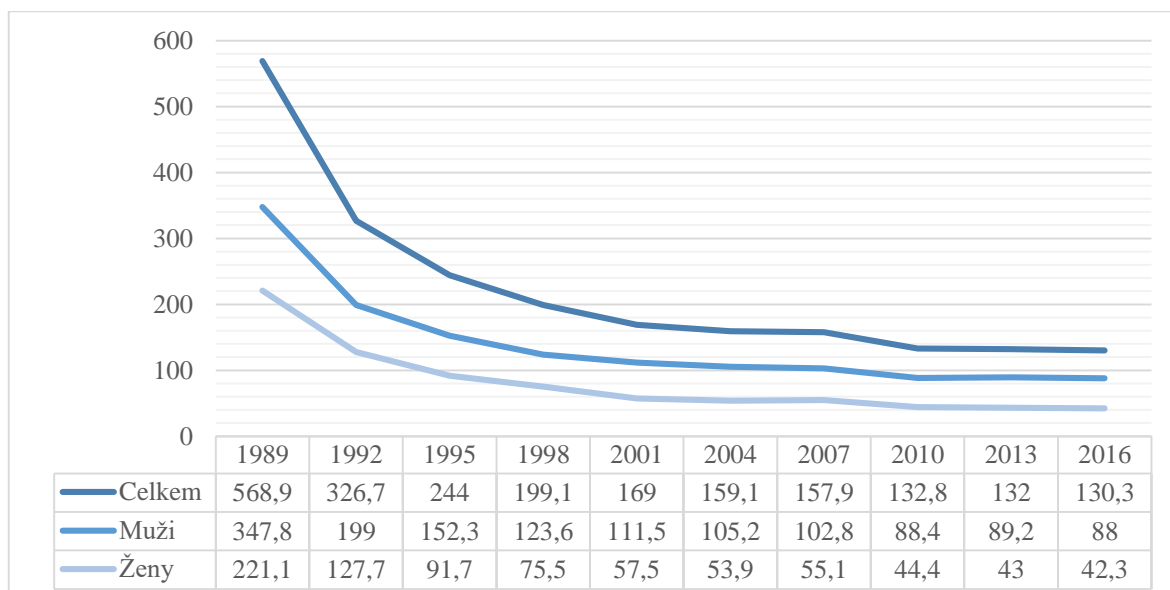
Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Časové řady. Zemědělství – časové řady. Tab. 9 Historické srovnání živočišné produkce.[online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zem_cr (úprava vlastní)

S poklesem zemědělství se také částečně obrací náhled na tento sektor. Přes zmíněný pokles zaměstnanosti, viz graf č. 5, přináší s sebou i jiná úskalí. Lidé v obcích, ale i ve městech vnímají, že nedochází k dostatečnému využívání lidského a přírodního potenciálu. Negativum také je, že sami zaměstnanci v zemědělství pociťují, že za jejich práci pobírají podprůměrné mzdy, viz graf č. 6 a že jejich práce je považována za ne tak prestižní, jako tomu bývalo před rokem 1989. V kontextu nízkých mezd v zemědělství a neatraktivnosti tohoto sektoru dochází ke stárnutí zaměstnanců v zemědělství, viz tabulka č. 11. Toto je již v dnešní době problém, který se postupem let může ještě zhoršovat. V posledních letech je možno sledovat přibývání konfliktů s obyvateli a zástupci vesnic. To bývá například kvůli opuštěným budovám, které dříve sloužily pro živočišnou výrobu, problémům v krajině, kdy díky sceleným polím a erozi půdy dochází k záplavám vesnic po bouřkách a přivalových deštích a v poslední době může docházet ke konfliktům třeba při potřebě výstavby cyklostezky, obchvatu vesnice, biokoridorů, aj. Negativně je také vnímána závislost zemědělství na dotacích.⁷⁵ S poklesem rostlinné a živočišné výroby, s nutností tyto produkty dovážet a v souvislosti s konkurenčním bojem výrobců vzniká v poslední době nový problém a to je snižování kvality potravin, které je ještě umocněno tím, že je jeden a ten samý výrobek vyráběn v různých kvalitách podle toho, na jaký trh má být dodán. Tento problém je aktuálně řešen na nejvyšší úrovni tedy na půdě EU.

⁷⁴ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 52.

⁷⁵ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 48-49.

Graf 5 – Pracující (v tis.) v zemědělství 1989 – 2016 (vybrané roky)

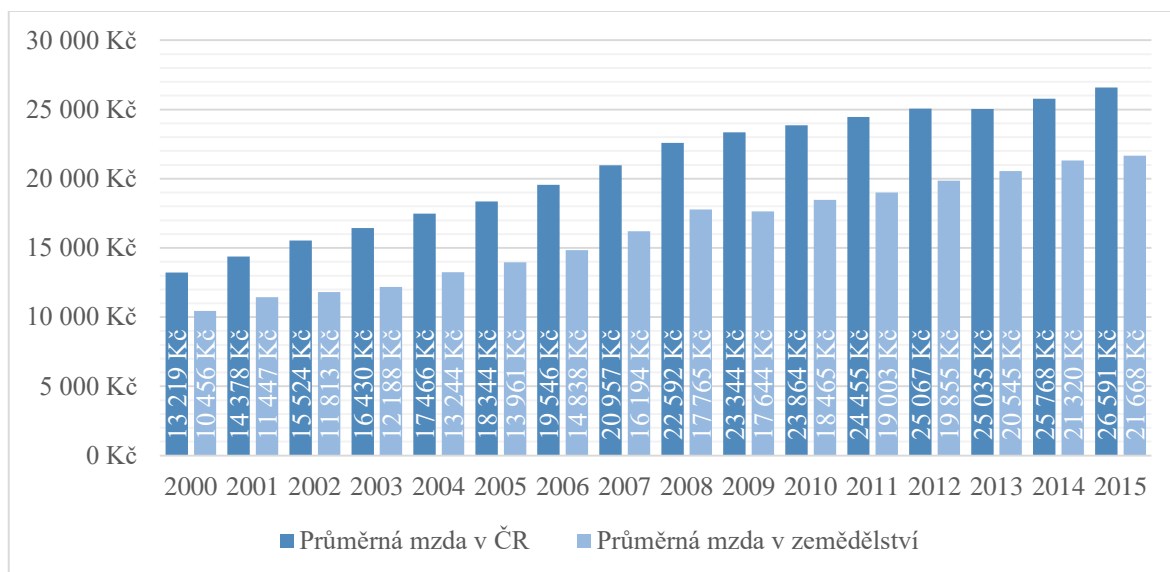
Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. *České zemědělství očima statistiky – 1918-2017*. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/78834602/27021918.pdf/df8812aa-f530-4f43-83f7-7d56566ec3e3?version=1.0> S. 25. (úprava vlastní)

Tabulka 11 – Věková struktura pracujících v zemědělství 2000 – 2016 (vybrané roky)

Rok	2000	2003	2005	2007	2010	2013	2016
Celkem	183 069	164 206	153 950	157 924	132 750	132 130	130 302
do 24 let	11 058	9 113	8 036	9 091	7 726	8 046	7 807
	6,04%	5,55%	5,22%	5,76%	5,82%	6,09%	5,99%
25–34 let	30 770	25 085	23 813	23 920	18 960	16 524	15 868
	16,81%	15,28%	15,47%	15,15%	14,28%	12,51%	12,18%
35–44 let	46 067	35 105	31 469	31 677	28 634	27 791	29 004
	25,16%	21,38%	20,44%	20,06%	21,57%	21,03%	22,26%
45–54 let	70 510	56 433	48 528	45 584	36 384	33 120	30 593
	38,52%	34,37%	31,52%	28,86%	27,41%	25,07%	23,48%
55–64 let	21 951	32 117	35 212	39 153	33 247	34 778	32 899
	11,99%	19,56%	22,87%	24,79%	25,04%	26,32%	25,25%
65 let a více	2 713	6 353	6 892	8 499	7 799	11 872	14 130
	1,48%	3,87%	4,48%	5,38%	5,87%	8,99%	10,84%

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. *České zemědělství očima statistiky – 1918-2017*. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/78834602/27021918.pdf/df8812aa-f530-4f43-83f7-7d56566ec3e3?version=1.0> S. 25. (úprava vlastní)

Graf 6 – Porovnání průměrné mzdy v ČR a průměrné mzdy v zemědělství (vč. lesnictví a rybářství) 2000 – 2015

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. *České zemědělství očima statistiky – 1918-2017*. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/78834602/27021918.pdf/df8812aa-f530-4f43-83f7-7d56566ec3e3?version=1.0> S. 26. (úprava vlastní) Poznámka: Údaje se týkají pouze zaměstnanců v pracovním poměru ke zpravodajské jednotce. Zahrnuti nejsou osoby vykonávající veřejné funkce, např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů, soudci aj. V údajích o průměrných mzdách se jedná o mzdy v tomto období zúčtované k výplatě.

Nelze však vnímat propady v produkci rostlinné a živočišné výroby pouze jako negativa polistopadové doby. Je potřeba vnímat souvztažnosti, které napomohly ke snížení produkce. Po listopadu 1989 docházelo k restitucím zabavené půdy, která se tak zpět dostávala do rukou soukromých vlastníků. Tito vlastníci tak nově zakládali nové soukromé zemědělství nebo hledali nové spolupracovníky a partnery pro obdělávání znovunabyté zemědělské půdy.⁷⁶ Půda za socialismu byla maximálně vytěžována bez ohledu na později sledované environmentální zemědělství.⁷⁷ Změnu u zemědělské půdy mohlo být vidět také u pozemků, které nejsou z důvodu její kvality vhodné pro obdělávání, nebo nevyhovuje jejich sklonitost. Tyto pozemky byly navrženy k zalesnění nebo zatravnění, k čemuž stát připravil dotační tituly. Ty však nebyly úspěšné pro svou nevýhodnost nebo složitost jejich získání. Nejčastěji se tak stávalo, že byly tyto pozemky ponechány svému osudu, kdy nejčastěji došlo k jejich zaplevelení. Dále však zůstávají v zemědělském půdním fondu, ale pro pěstování plodin nejsou využívány. Zemědělská půda také podléhá tlaku na přeměnu zemědělských pozemků na stavební pozemky, a to zejména u vesnic v zázemí velkých měst.⁷⁸ Negativním faktorem pro zemědělství jsou i zvyšující se ceny hnojiv, která na jednu stranu chrání životní prostředí což je pozitivní, ale na druhou stranu snižuje výnosy.

⁷⁶ KAŠPAR, Jan, Jaroslav SÝKORA, Petr HRUŠA, et al. *Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning*. V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081. S. 92.

⁷⁷ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 49.

⁷⁸ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 12

Jejich spotřeba po roce 1990 prudce klesla, avšak od roku 2011 lze pozorovat opětovné zvýšení jejich spotřeby, která dosahuje zhruba 60% spotřeby roku 1989. Od roku 2015 snižují zemědělské výnosy i příchody sucha a uvalení embarga na Rusko.⁷⁹

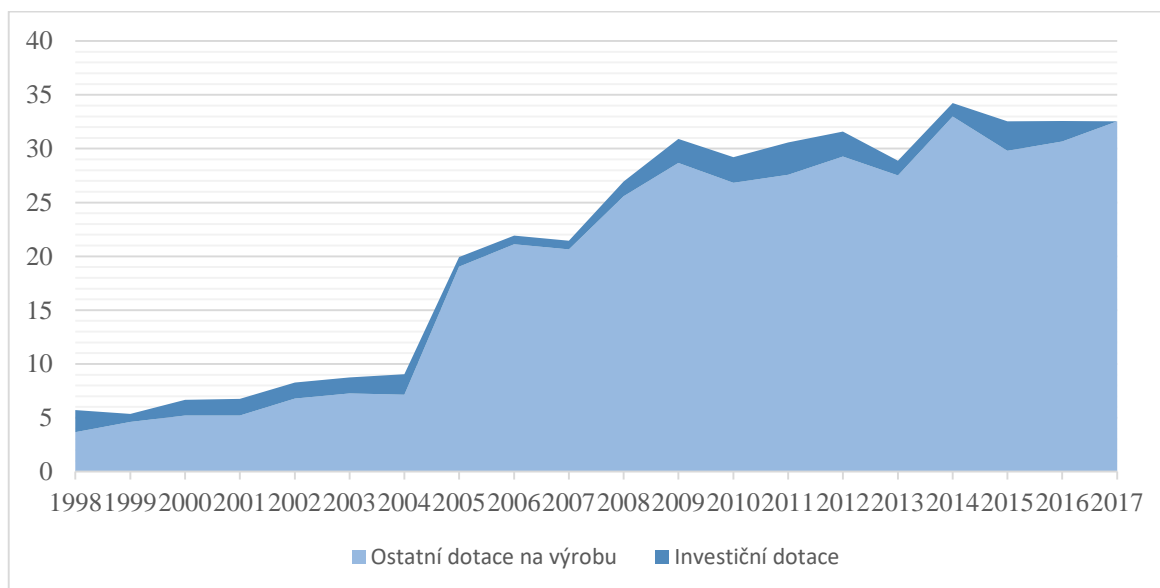
Tabulka 12 – Spotřeba průmyslových hnojiv v zemědělství 1990 – 2019 (vybrané roky)

Rok	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019
Průmyslová hnojiva - spotřeba čistých živin na 1 ha zemědělské půdy v kg	217,9	97,2	88,4	97,1	99,8	130,7	134,6

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. Česká republika od roku 1989 v číslech – aktualizováno 28. 8. 2020. Makroekonomika. Zemědělství a lesnictví. Tab. 09.01 Vybrané ukazatele zemědělství (1989-2019). [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/61508910/32018118_0901.pdf/d4c92fab-a3e4-4e2b-aeeb-77822c0566a0?version=1.2 (úprava vlastní)

Je však také potřeba vnímat ekonomické i jiné faktory, které zemědělství zásadně ovlivnily. V období 1990 – 1992 došlo k ukončení myšlenky soběstačnosti v zemědělství a ukončení dotování zemědělské výroby z rozpočtu, ve formě záporné daně z obrátu, což způsobilo narovnání cen. Oproti tomu byly započaty rozsáhlé dotační programy, které od vstupu ČR do EU po stránce alokací finančních prostředků do zemědělství stále rostou, viz graf č. 7. S poklesem zemědělství také došlo k ukončení přidružených aktivit.⁸⁰

Graf 7 – Dotace v zemědělství v mld. Kč 1998 – 2017

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. České zemědělství očima statistiky – 1918-2017. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/78834602/27021918.pdf/df8812aa-f530-4f43-83f7-7d56566ec3e3?version=1.0> (úprava vlastní) – Poznámka: rok 2017 – investiční dotace nejsou uvedeny

⁷⁹ MAJEROVÁ Věra, SÁLUS Jiří, JURÁNKOVÁ Petra. Social Cohesion, Changes in Rural Society and the Stability of the Agricultural Sector in the Czech Republic. Strategies for the Agri-Food Sector and Rural Areas - Dilemmas of Development, 2017, ISBN 978-83-7658-690-8. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3100149. S. 46.

⁸⁰ POSPÉCH, Pavel. Vynalézání venkova v ČR po roce 1989. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 55-56.

Po roce 1989 došlo k transformaci v zemědělských družstvech. Tato družstva musela své stanovy narovnat tak, aby byly v souladu s obchodním zákoníkem. Jednalo se zejména o vyřešení nároků původních členů družstva nebo jejich dědiců a nastavení podílů současných majitelů družstev. Narovnání se týkalo v první fázi znárodněných staveb a hospodářských zvířat. Původní členové družstev byli vyplaceni, a to většinou v naturáliích v podobě poskytnutí hospodářských zvířat. Ta však pro ně byla povětšinou bezcenná, jelikož původní členové družstev již nehosподаřili, a tak tato hospodářská zvířata prodali na jatka. Družstvům pak vznikl náklad v podobě doplnění chovu, který však nikdy nedosáhl takové výše, jako tomu bylo před rokem 1989. U dosud nevypořádaných majitelů bylo novelou zákona rozhodnuto o vypořádání ve formě cenných papírů, což lze znovu považovat za ekonomický náklad pro nově vzniklá družstva. Socialistické zemědělství hospodařilo jak na státních pozemcích, tak na pozemcích, které měly soukromé vlastníky. Po roce 1998 však docházelo k navrácení této půdy jejich původním vlastníkům nebo jejich dědicům. Pokud tito již nechtěli nebo nemohli hospodařit, pronajímali tuto půdu zpět zemědělským podnikům, které za ni však již platily nájmy.⁸¹ Mezi lety 1989 a 2020 ubylo zhruba 85. tis hektarů zemědělské půdy. U orné půdy to bylo ještě více, kdy tento pokles byl 278 tis ha. Po výčtu některých těchto změn, z nichž některé jsou na dopad do zemědělství poměrně závažné, je nutné si uvědomit, že zemědělství prošlo zásadní proměnou a chtít po něm stejné výsledky jako v době socialismu je nereálné. Otázkou do budoucna také je, jak se zemědělství vyrovná s neustále se stárnoucími zaměstnanci a s tím, že dostatečně nevytváří takové sociální prostředí, které by ve větší míře lákalo do tohoto sektoru mladé lidi.

Tabulka 13 – Zemědělské pozemky podle druhů (stavy k 31. 12.) 1990 – 2019 v ha (vybrané roky)

Rok	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019
Zemědělská půda celkem	4 287 487	4 279 823	4 279 876	4 259 481	4 233 501	4 211 935	4 202 112
Orná půda	3 219 030	3 142 642	3 082 383	3 047 250	3 008 090	2 971 957	2 940 927
Zahrady	157 747	158 698	160 609	161 811	163 010	163 785	169 286
Ovocné sady	51 079	50 091	49 008	46 992	46 556	45 613	44 376
Chmelnice	-	11 425	11 232	10 967	10 552	10 149	9 827
Vinice	-	15 632	15 574	18 671	19 434	19 811	20 141
Trvalé travní porosty	832 495	901 333	961 070	973 791	985 859	1 000 620	1 017 555

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. Česká republika od roku 1989 v číslech – aktualizováno 28. 8. 2020. Makroekonomika. Území, životní prostředí. *Pozemky dle druhů stav k 31. 12. (1989-2019)*. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-aktualizovano-2882020> (úprava vlastní)

Pro porovnání je uvedena i tabulka nezemědělské půdy tak, aby bylo možno sledovat veškerou proměnu půdního fondu v ČR.

⁸¹ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 11-12.

Tabulka 14 – Nezemědělské pozemky podle druhů (stavy k 31. 12.) 1990 – 2019 v ha (vybrané roky)

Rok	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2019
Nezemědělská půda celkem	3 598 887	3 606 799	3 606 649	3 627 229	3 653 037	3 675 038	3 684 891
Lesní pozemky	2 629 483	2 630 129	2 637 289	2 647 417	2 657 376	2 668 392	2 675 670
Vodní plochy	157 541	159 111	159 349	160 937	163 144	165 485	166 754
Zastavěné plochy a nádvoří	126 073	129 294	130 522	130 077	131 366	132 119	132 867
Ostatní plochy	685 790	688 265	679 489	688 799	701 151	709 042	709 600

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. Česká republika od roku 1989 v číslech – aktualizováno 28. 8. 2020. Makroekonomika. Území, životní prostředí. *Pozemky dle druhů stav k 31. 12. (1989-2019)*. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-aktualizovano-2882020> (úprava vlastní)

Za socialismu došlo také k výraznému úpadku drobného podnikání, což se v roce 1990 okamžitě začalo narovnávat. Na vesnicích došlo k rozšiřování drobného podnikání ve formě provozu malých obchodů a služeb. Oblíbené byly zejména prodejny umístěné v některých částech rodinných domů jejich majitelů. Tento styl prodeje zajišťoval jejich majitelům dobrou obživu vzhledem k tomu, že náklady na provoz těchto prodejen byly minimální. V tu dobu bylo možné konkurovat nákupním střediskům, které byly umístěné ve vzdálenějších vesnicích. Pro obyvatele vesnic bylo toto velké pozitivum. Povětšinou došlo ke zrušení pojízdných prodejen, které je v době socialismu zásobovaly, a cestování do vzdálených nákupních center za nákupy nebylo pro občany vesnic běžné tak, jako je tomu dnes. Osobní automobily nebyly v té době tolik rozšířené, jelikož v minulosti nebyly socialistickým státem podporovány a veřejná doprava již do větších vesnic nejezdila tak často, jako tomu bylo dříve. Velké oblibě se také těšil rozvoj pohostinství. Mimo klasických hospod jsou otevírány i restaurace, které poskytují občanům kvalitnější služby. Bylo tak možné tyto stravovací provozy využít obyvateli vesnic, ale i občany, které do vesnic z nějakého důvodu přicestovali.⁸² Postupem času však docházelo k úbytku drobných prodejen. Důvodem bylo zejména rozšíření individuálního cestování a rozvoj trhu. Přibývaly situace, kdy si obyvatelé vesnic nakoupili potraviny ve větším městě, ve kterém zároveň pracovali. Nakoupili v obchodech, které nabízely širší sortiment zboží, což bylo pro mnohé obyvatele vesnic lákavé a v mnohých případech byly ceny nižší než v lokálních obchodech. Velký rozmach také zažívaly obchody typu „Cash & Carry“ které nabízely odběr sice většího zboží, ale za mnohem příznivější ceny, než tomu bylo v místních malých prodejnách. Toto započalo postupný úpadek těchto malých místních obchodů. V dnešní době je již na vesnicích vidět není. Obyvatelé vesnic se značným růstem individuální dopravy považují za běžné nakupovat ve vzdálenějších větších obcích nebo městech, kde mají možnost výběru, a to jak co do druhů zboží, jeho kvality i ceny. Větší vesnice mají většinou svůj malý obchod se základními potravinami, který sice nemá takový výběr, je dražší, ale obyvatelé ho využívají pro menší, rychlé nákupy. V poslední době je ojediněle možno vidat znovu oživený koncept dovážky potravin pojízdnou prodejnou. Některé malé vesnice dovážku potravin zajišťují svým občanům, zejména seniorům, jako sociální službu. I restaurace prošly svým vývojem,

⁸² PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 15.

nicméně u nich by se dala situace označit za stabilnější. Restaurace jistě postupem času také zanikaly, avšak jsou mnohem častěji na vesnici vídány. Na malých vesnicích se nejčastěji jedná o malé hospody, které ve většině případech vlastní místní obyvatel. Do této hospody chodí obyvatelé vesnice většinou na pivo tak, aby se potkali a mohli spolu strávit čas. Podávaná strava je většinou založena na studených pokrmech nebo jednom teplém jídle, protože nebývá zvykem, aby lidé z vesnice v místní hospodě obědvali nebo večeřeli. S růstem vesnic kvalita hospod i restaurací většinou vzrůstá stejně tak i kvalita jejich poskytovaných služeb. Jinou kapitolou pak jsou restaurace založené na turismu. Jedná se o restaurace poskytující většinou kvalitní služby, ale za vyšší ceny a to proto, že mohou těžit ze své lokality nebo i z místní vyhlášené suroviny, kterou umí dobře připravit. Tyto restaurace napomáhají vesnici nebo regionu k jeho rozvoji, ale ve většině případech nejsou místními obyvateli vesnic navštěvovány. Ti nadále raději vyhledávají své oblíbené hospody, kde se cítí dobře a kde se setkávají se svými známými. Do lepší restaurace tak jdou většinou pouze v případě významné rodinné události.

Od turistiky a agroturistiky bylo očekáváno, že po roce 1989 bude jedním z motorů rozvoje venkova a stejně tak měla napomáhat k rozvoji zemědělství. Bohužel tyto vize se nenaplnily. Ač je agroturistika stále provozována, v současné době se jedná pouze o doplňkovou aktivitu.⁸³ V roce 1994 byl založen Svaz venkovské turistiky, což je dobrovolná organizace, která sdružuje subjekty podnikající ve venkovské turistice. Její cíle jsou vyjednávání se státní správou a samosprávou, pořádání seminářů a konferencí, informační činnost, komunikace s venkovskými ubytovateli a mnohé další. Zejména se snaží propagovat venkovskou turistiku a hledat pro ni nové příležitosti, které jsou následně podporovány, což rozvíjí i vesnice samotné.⁸⁴ S nárůstem individuální dopravy a možnosti bezproblémově zajet i na odlehlá místa se v poslední době rozvíjí vesnická turistika v podobě individuálních pronájmů chalup. Zde je totiž jejich odlehlost od civilizace a jejich autentičnost mnohdy výhodou. To je totiž to, co někteří lidé z měst touží v dnešní době zažít. Příliv turistů jistě pomůže v rozvoji daného regionu, stejně tak přinese finanční prostředky samotným majitelům chat a chalup.

K nezaměstnanosti obyvatel vesnic zásadně přispěl propad zemědělství a jeho technologický pokrok. V současnosti je v zemědělství zaměstnáno 2% obyvatel, což je výrazně méně, než tomu bylo v roce 1989. K nezaměstnanosti na vesnicích nepřispělo ani ukončení přidružených výrobníků. O to nepřijemnější bylo, že přidružené výroby zaměstnávaly handicapované spoluobčany, nebo ženy s malými dětmi, které dnes již těžko shánějí pracovní místa nová. Někteří z obyvatel vesnic, kteří o práci přišli, našli nové zaměstnání ve službách nebo v průmyslu, avšak někteří z nich již nové zaměstnání nenašli. Bohužel dochází k situacím, že firmy převážně sídlící ve městech mají volné kapacity, ale venkovské obyvatelstvo svojí kvalifikací tato místa obsadit nemůže.⁸⁵ Nezaměstnanost obyvatel vesnic do 2 tis. obyvatel byla v roce 2015 5,2 %. O jedno nabízené pracovní místo se tak mohlo ucházet 6,3 obyvatele vesnice, který v tu dobu neměl práci. Oproti městu je to značný rozdíl, jelikož tam je to na jedno pracovní místo 3,8 uchazeče. Je tak jasné vidět, že pracovní

⁸³ PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 15.

⁸⁴ : STRÍBRNÁ, Marie. *Venkovská turistika a agroturistika*. Praha: Profi Press, 2015. ISBN 978-80-86726-71-7. S. 13

⁸⁵ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 53-54.

nabídka na vesnicích je oproti městům menší. Tomu nasvědčuje i fakt ve skladbě příjmů obyvatel vesnic. Příjmy obyvatel vesnic v roce 2015 byly z 55% složeny ze mzdy, z 8% z příjmů z podnikání, z 30% sociálními příjmy a 7% příjmy ostatními. Nedostatek pracovních příležitostí na vesnicích tak nutí obyvatele vesnic k přijímání pracovních pozic mimo svou vesnici, což jim zvyšuje jejich náklady na život, o dopravu do zaměstnání a zkracuje jim jejich volný čas. Objevují se také další negativa, a to zaměstnávání lidí bez pracovní smlouvy tzv. „na černo“ nebo zaměstnávání lidí na živnostenský list tzv. „švarc systém“. Uvedeným způsobem zaměstnávání obyvatel vesnic dochází k úsporám firem za náklady na zaměstnance. Nejenže se jedná o nelegální praktiky firem, ale takto vykonávaná práce obyvatelům vesnic přináší problémy například v době nemoci nebo v důchodovém věku.⁸⁶ Pro zachování zaměstnanosti obyvatel vesnic je klíčové stabilizovat zemědělství, rozvíjet přidružené obory podnikání na venkově, které budou efektivní a ziskové. Je potřeba reagovat na měnící se trh. Využívat naskytnuté příležitosti jako je například agroturistika nebo v současnosti tolik oblíbené farmářské nebo bio výrobky. Je potřeba dostatečně využívat lidský potenciál a nadále budovat a rozvíjet soudržnost obyvatel. Je nutné, aby i sami občané participovali na rozvoji samotné vesnice a podporovali místní podnikatele. Jak však řekl Karel Matějka starosta jedné malé vesnice na Konferenci Inventura urbanismu 2015, která se konala 27. 11. 2015 na Fakultě architektury ČVUT v Praze. „*Lidé dojíždějí za prací i nákupy a v místním obchodě by nejraději nakupovali jen čerstvé rohlíky v sobotu. To však není možné udržet natož otevřít obchod v malé obci. Tam, kde není obchod, kvalita života klesá. Vymezit místo pro obchod je často zbytečné, protože není, kdo by ho provozoval.*“⁸⁷

4.2.4 Pohled urbanisticko-architektonický

Rozvoj venkova z pohledu urbanisticko-architektonického již nebude nikterak obširný, jelikož tomuto tématu se částečně věnovala i podkapitola 3.3.3. Jak bylo v podkapitole 4.2.2 uvedeno, v minulosti docházelo k nárůstu obyvatel ve vesnicích. Nárůst obyvatel byl a je přímo závislý na velikosti vesnice a jinak to nebylo ani z pohledu výstavby. Mezi vesnicemi v zázemí měst a odlehlými vesnicemi, dochází k zásadním rozdílům. Projevují se zde rozdíly ekonomické, demografické, lidé v nich žijí jiným životním stylem, a toto vše rozhoduje, zda se do vesnice přistěhují noví obyvatelé a postaví si zde nový dům, nebo nějaký starší zrekonstruují.⁸⁸

Ihned na počátku 90. let 20. století dochází ke zvýšení poptávky po bydlení na vesnicích. V malých vesnicích je rozvoj sledován zejména v oblasti chataření a chalupaření, které již bylo popisováno v podkapitole 3.3.3. V zázemí velkých měst dochází k výstavbě nových domů, kdy tato zástavba co do počtu mnohdy zastínila výstavbu původní. Jako nové stavby na vesnici vznikaly domy v suburbálních zónách tzv. satelitní městečka. Tato satelitní městečka zabírají plochu vesnic do šířky většinou na úkor zemědělské půdy. Někdy jsou tyto nově vzniklé lokality nazývány jako „sídelní kaše“ nebo také „sídlíště naležato“. Domy

⁸⁶ MAJEROVÁ Věra, SÁLUS Jiří, JURÁNKOVÁ Petra. Social Cohesion, Changes in Rural Society and the Stability of the Agricultural Sector in the Czech Republic. Strategies for the Agri-Food Sector and Rural Areas - Dilemmas of Development, 2017, ISBN 978-83-7658-690-8. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3100149. S. 44-45.

⁸⁷ Venkov, architektura I. [Praha]: Nakladatelství ČVUT, [2017]. ISBN 978-80-01-06110-7. MATĚJKA, Karel. S. 19.

⁸⁸ POSPĚCH, Pavel. Vynalézání venkova v ČR po roce 1989. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 157.

v těchto lokalitách často nebyly brány jako součást vesnice, jelikož v lokalitě, kde se stavělo, chybělo potřebné občanské a kulturní vybavení. V první etapě se do těchto lokalit stěhovali vyšší sociální vrstvy občanů, pro které rodinný dům znamenal určité sociální postavení. I proto se na vesnicích objevovaly domy z tzv. „podnikatelského baroka“ tedy domy, které vesnice negativně poznamenaly svou okázalostí a necitlivým zásahem do jejího prostoru.⁸⁹ Vesnice však musely bojovat i s pozůstatky socialismu v podobě velkokapacitních zemědělských objektů. V lepším případě se staly majetkem soukromých společností, které tyto objekty zrekonstruovaly a nadále slouží účelu jejich podnikání bez vzniku negativních faktorů pro obyvatele. Horší variantou však jsou případy, kdy tyto velkokapacitní areály neprošly rekonstrukcemi, jsou na hranici své životnosti a využitelnosti. Tyto objekty jsou často nevhodně umístěny vůči obytné či rekreační výstavbě, kterou svým provozem obtěžují (zápach, prach, hluk) nebo vůči chráněným územím (vodní toky, vesnické památkové zóny, a rezervace, přírodní rezervace). Častokrát dále narušují dopravu nutností přejezdů na obhospodařované pole (zatěžování silnic, průjezd vesnicí, znečištění silnic).⁹⁰ Druhou velkou vlnu polistopadové suburbanizace bylo možné sledovat od roku 2000. Opět to byly vesnice v zázemí velkých měst, které si lidé vybírali pro svůj život. Lidé z měst touží po životě v domě s vlastní zahradou, v blízkosti přírody, v dostupné vzdálenosti od města, avšak mimo jeho anonymitu. I nadále jsou zastavovány přilehlé pozemky vesnic vyčleněné pro její rozvoj, nahrazující opět nejčastěji zemědělskou půdu. Růstem vesnic dochází k navyšování počtu přistěhovaných obyvatel. Otázkou pak zůstává, zda jsou to obyvatelé vesnic, kteří jsou pro vesnice přínosem tím, že se zapojují do kulturních a společenských akcí, snaží se o její rozvoj, nakupují zde, snaží se s vesnicí identifikovat, nebo jsou to obyvatelé bez přínosu pro vesnici, kteří jedou po práci do vesnice pouze přenocovat, čímž spoluvytváří anonymní vesnice. To jsou vesnice, které mají sice obyvatele, ale ti v nich de facto nežijí. Negativem osob, které se neúčastní života na vesnici, je podněcování k diferenciaci jejich obyvatel. Obyvatelé vesnic se pak dělí na starousedlíky a nově přistěhované, což je pro život na vesnici a její rozvoj negativem. Další otázkou pak také je, zda růstem těchto vesnic nedochází k potlačení myšlenky přistěhování se lidí na vesnice, zejména co se týče bydlení v přírodě nebo anonymity občanů.⁹¹

Pro zachování rázu současných vesnic a jejich katastrálních území i v budoucnosti je naprosto nezbytné zabývat se důkladně urbanismem tohoto prostoru. „*Urbanismus se zabývá stavbou měst a vesnic a jejich částí a také uspořádáním krajiny ve větší podrobnosti, než územní plánování. Zabývá se též vývojem sídel, teoriemi jejího ideálního uspořádání, formami jednotlivých urbanistických struktur pro bydlení, výrobu, občanské potřeby atd. Výsledkem této činnosti je prostorový plán, trojdimensionální návržení stavebních a krajinných souborů (staveb, komunikací, inženýrských sítí, zeleně, zemědělské a lesní půdy a vodních ploch) vyjádřený v územní studii, nebo v urbanistické (regulační) dokumentaci*“ Dále je velmi důležité zabývat se územním plánováním, který „*se zabývá průzkumem, vyhodnocením určitého územního celku a návrhem jeho funkčních ploch.*“ Výsledek územního plánování je pak zapracován do územního plánu, jehož hlavní cíle jsou:

⁸⁹ VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-3908-7. S. 67 – 68.

⁹⁰ SÝKORA, Jaroslav. *Urbanismus a územní plánování (venkovský prostor) 2016*. Praha: Powerprint, 2016. ISBN 978-80-7568-004-4. S. 11.

⁹¹ KAŠPAR, Jan, Jaroslav SÝKORA, Petr HRUŠA, et al. *Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning*. V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081. S. 92.

- „Stanovení koncepce dalšího vývoje území (vesnice a krajiny), tj. určit využívání a prostorové změny staveb, technické dopravní infrastruktury, krajiny a ochrany kulturního dědictví.
- Koordinovat záměry státní, krajské, obecní a soukromé v zájmu ochrany základních zdrojů životního prostředí (půdy, vody, ovzduší).
- Vytvářet podmínky pro předcházení ekologických a přírodních poškození.“

Územní plán by měl dále zohledňovat:

- „Zájmy státu, které sledují politiku územního rozvoje státu a stanovuje hlavní směry v osídlení státu, výroby, dopravy, ochrany přírody a krajiny, zajištění a využití surovinových zdrojů a také návaznosti na sousedních státech.
- Zájmy krajů, které sledují potřeby jejich rozvoje a způsob ochrany „krajského prostředí“, hlavní směry osídlení kraje, jeho dopravy, pracovních příležitostí a využití krajiny a zajišťují též návaznosti na sousední krajská území.
- Zájmy obcí, které sledují potřeby ochrany a rozvoje jejich katastrálního území, do kterých musí začlenit i zájmy státu a krajů, pokud se jejich území dotýkají.“

Územní plánování a tvorba územního plánu má však svá úskalí. Ta jsou zejména příliš obecné zpracování, dlouhá doba zpracování (minimálně dva roky), zastupitelstvo vesnice, které je většinou složeno z laiků, avšak má udávat směr dalšího rozvoje vesnice, časté změny zastupitelstva přináší potřeby změn územního plánu, jelikož nově zvolené zastupitelstvo má většinou jiné priority a názory, do tvorby územního plánu nejsou zahrnuty některé prvky vesnice jako například vodní soustavy, krajinný ráz, ekologické soustavy, finanční náročnost.⁹² Územní plán musí zahrnout všechny pro území důležité vědy například přírodní, historické, architektonické, urbanistické, sociální. Podstatné ale přitom je, aby tyto vědy prostřednictvím spoluautorů územního plánu spolupracovaly. Pokud bude prosazován pohled té či oné vědy, nemůže nikdy dojít ke zpracování kvalitního územního plánu. Nesmí se zapomínat, tak jak jsme tomu často svědky, na širokou veřejnost. Je zapotřebí s veřejností navázat užší a širší spolupráci, která bude řešit i dlouhodobé oblasti, které mohou mít pro vesnici i například ekonomické dopady. Nestačí se zaměřit pouze na dotazníky nebo ankety, které často řeší pouze krátkodobé akutní problémy.⁹³ Lze zmínit zajímavý příspěvek Radima Perlína, který pronesl na konferenci Inventura urbanismu 2015, která se konala 27. 11. 2015 na Fakultě architektury ČVUT v Praze, kde kladl důraz na odlišování růstu a rozvoje. Současným „cílem musí být právě rozvoj. Nikoliv růst ve smyslu kvantity zvyšování počtu domů, bytů, obyvatel, stromů nebo čehokoliv jiného, ale rozvoj ve smyslu růstu kvality, kvalitativních ukazatelů, z nichž nejvýznamnější je kvalita života, zvyšování kvality života všech obyvatel na venkově.“ Přičemž jako ukazatele rozvoje vnímá „rozvoj lidských vazeb, sociálního prostředí a sociálně-ekonomického prostředí uvnitř venkovských sídel i mezi sídly navzájem. Chceme-li mluvit o rozvoji, pak vždy o rozvoji všech tří složek. Rozvoj pouze jedné složky nikam nevede.“ U malých komunit vesnic pak považuje klíčové faktory rozvoje „sociální vazby a sítě, které umožňují, komunikaci, participaci a aktivní zapojení lokálních

⁹² SÝKORA, Jaroslav. *Urbanismus a územní plánování (venkovský prostor) 2016*. Praha: Powerprint, 2016. ISBN 978-80-7568-004-4. S. 3-6.

⁹³ KAŠPAR, Jan, Jaroslav SÝKORA, Petr HRUŠA, et al. *Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning*. V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081. S. 94.

aktérů do komunitního rozvoje. Právě prostřednictvím tohoto zapojení se stávají myšlenky, které chceme prosazovat známými veřejnými, a tedy respektovanými.“⁹⁴

Shrnutí pohledu na venkovský prostor od Prof. Ing. Arch. Jaroslava Sýkory, DrSc., uvedené v knize „Venkov a územní plánování“ jenž je reakcí na konferenci z roku 2015 nesoucí stejné jméno, je sice knihou pro mladé urbanisty a architekty, ale názorně ukazuje, jak je nutné vnímat venkovský prostor jako celek nejen z pohledu jediné vědy. Je nutné, aby se jednotlivé vědy respektovaly, navzájem spolupracovaly a doplňovaly se. Přesah jednotlivých věd při pohledu na venkovský prostor od Prof. Ing. Arch. Jaroslava Sýkory, DrSc. je zcela zřejmý.

- *„Současný stav našeho venkovského uspořádání má své příčiny a důvody“ a je potřeba ho poznat, aby na něj mohlo být reagováno.*
- *Venkovský prostor není všude stejný, ale má mnoho podob, vyplývajících z rozličných geografických a přírodních podmínek a ze spousty různých zásahů, které prodělal.*
- *Venkovský prostor má zajistit různé důležité funkce, kde se projevují priority různých oborů, musí být místem pro život a práci lidí, pro existenci zvířat, rostlin a různých organismů, takže má svou hodnotu přírodní, ekologickou a estetickou, kterou musíme chránit.*
- *Venkovský prostor má svoji hodnotu historickou, kterou nelze narušovat nebo deformovat ve jménu módní současnosti.*
- *Venkov je oblastí dlouhodobého zkoumání, ve kterém už bylo mnoho objeveno, definováno a stanoveno, ale přesto je tam stále co objevovat.“⁹⁵*

4.3 Podpora vesnic a venkova ze strany ČR a EU

Pokud se zaměříme na oblast podpory a rozvoje vesnice, klíčovou roli můžeme přisoudit starostovi a členům zastupitelstva obce, členům rady, kteří spravují místní záležitosti. Pro občany obce jsou to „známé tváře“, které jsou při své práci vidět a jsou jim přisuzovány výsledky rozvoje celé obce. Je pravda, že tyto osoby musí obsáhnout velké penzum činností právě pro to, aby docházelo k rozvoji obce.⁹⁶ Klíčové tak je, jací lidé jsou do těchto funkcí zvoleni, jaké jsou jejich znalosti, jak jsou ve své práci aktivní a jaký časový prostor jim je dán pro výkon těchto funkcí. Rozvoj obce není krátkodobá záležitost, ale vykonávání kontinuálních činností. Není tak dobré, pokud dochází každé volební období ke změnám těchto zastupitelů obce. Při častých změnách zastupitelstva dochází k přetrhání kontinuity rozvoje obce, což výrazně ovlivňuje kvalitu života jejích obyvatel. Důležitá role zastupitelstva a jejich partnerů je spolupráce s dalšími institucemi veřejné správy, působícími na národní či krajské úrovni. I oni zásadně ovlivňují kvalitu života v obci, díky svým rozvojovým aktivitám v krajském či celostátním měřítku. Jedná se například o zaměstnanost obyvatel, rozvoj dopravní infrastruktury, podpora podnikání, rozdělení daňových příjmů a další mnohé oblasti. Důležitá role v rozvoji obce je aktivní práce s dotačními tituly v rámci operačních programů v ČR financovaných z Evropských

⁹⁴ *Venkov, architektura I.* [Praha]: Nakladatelství ČVUT, [2017]. ISBN 978-80-01-06110-7. PERLÍN, Radim. S. 31.

⁹⁵ KAŠPAR, Jan, Jaroslav SÝKORA, Petr HRUŠA, et al. *Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning.* V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081. S. 8.

⁹⁶ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova.* Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 53.

strukturálních a investičních fondů (dále jen „ESIF“) i národních dotačních zdrojů. Není to pouze na samotných zastupitelích obcí, kteří by tuto nelehkou oblast měli zpracovávat. Měli by činit kroky k tomu, aby byli aktivní například směrem k dobrovolným sdružením obcí, k místním akčním skupinám, se kterými je možné tuto oblast efektivně řešit.

4.3.1 Metoda a programy LEADER

Metoda LEADER (Liaison Entre Actions Développement de l'Économie Rural) v překladu „Propojení aktivit rozvíjejících venkovskou ekonomiku“ se používá v rámci komunitně vedeného místního rozvoje. Základní principy metody LEADER je přístup „bottom-up“ tzn. přístup „zdola-nahoru“. V principu se jedná o „*partnerství veřejných a soukromých subjektů, tvorba místní rozvojové strategie, integrované a vícesektorové akce, inovativnost v řešení problémů venkovských regionů, síťování a výměna zkušeností mezi aktéry rozvoje, spolupráce v rámci společných projektů místních akčních skupin v rámci státu, EU a dalších zemí*“.⁹⁷ Prvotní záměr iniciativy LEADER bylo prosazovat myšlenku EU získanou z jejích zkušeností, kdy venkovské regiony mohou zásadně přispět k rozvoji svého regionu. K tomu jim však musí být propůjčena legitimita, musí jim k tomu být poskytnuty nástroje a musí být náležitě podporovány. Další význam tentokrát však pro EU, je možnost pomocí programu LEADER prosazovat své zájmy.⁹⁸

V roce 1991 byla započata aktivita EU v rozvoji venkovské ekonomiky. Jako první byl realizován program LEADER I. v programovém období 1991 – 1994, následně program LEADER II. v programovém období 1994 – 1999. Díky vstupu ČR do EU se ČR mohla zapojit do programu LEADER+ v programovém období 2000 – 2006. V roce 2005 bylo v rámci společné zemědělské ekonomiky EU vydáno „*Nařízení rady (ES) 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV)*“. V článku 61. a 62. tohoto nařízení došlo k popsání přístupu LEADER a byly definovány role místních akčních skupin (dále jen „MAS“) v této iniciativě. Dále bylo stanoveno 7 základních prvků přístupu v programu LEADER:

- 1) „*Strategie místního rozvoje podle jednotlivých oblastí, určené pro řádně vymezená subregionální venkovská území.*
- 2) *Partnerství mezi soukromým veřejným a soukromým sektorem na místní úrovni.*
- 3) *Přístup zdola (bottom-up) spojený s tím, že rozhodovací pravomoc týkající se vypracování a provádění strategií místního rozvoje náleží místním akčním skupinám.*
- 4) *Víceodvětvové navrhování a provádění strategie založené na součinnosti mezi subjekty a projekty různých odvětví místního hospodářství.*
- 5) *Uplatňování inovačních přístupů.*
- 6) *Provádění projektů spolupráce.*
- 7) *Vytváření sítí místních partnerství.*“⁹⁹

Program LEADER+ zapojující do spolupráce venkovské oblasti byl zařazen do speciálních programů „Iniciativy Společenství“, které se mění v každém programovacím

⁹⁷ DOTACEEU. Evropské fondy v ČR. Slovník pojmů. Metoda leader. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/m/metoda-leader>

⁹⁸ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 57.

⁹⁹ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 116

období. LEADER+ byl program pro vzájemnou spolupráci venkovských oblastí při řešení aktuálních problémů zejména v oblasti zemědělství, které v tu dobu procházelo reformou Společné zemědělské politiky, zvyšujícími se nároky na kvalitu potravin ze strany spotřebitelů, problematikou ochrany životního prostředí s růstem využívání nových technologií a zabývajících se strategiemi rozvoje v rámci udržitelného rozvoje. Program LEADER+ však v ČR nebyl napřímo využit, jelikož ČR se se zástupci EU dohodla, že tento program nebude fungovat jako oddělený zdroj finančních prostředků. Činnosti, které byly v souladu s metodou LEADER+ tak byly začleněny do vybraných programových dokumentů. V ČR nebyl v tomto až takový problém, jelikož ČR měla s metodou LEADER zkušenosti z předchozích let. Částečně ji využila v opatření Obnova a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury realizovaný v předvstupním programu EU SAPARD a v Programu obnovy venkova, který sloužil od roku 1991 a který byl založen na podobném principu jako iniciativa LEADER. Program obnovy venkova řídilo Ministerstvo pro místní rozvoj ČR (dále jen „MMR ČR“), které vyhlášovalo dotační tituly s cílem zapojit do spolupráce různé místní subjekty na venkově.¹⁰⁰

Program LEADR ČR v programovém období 2004 – 2007 byl financovaný ze státního rozpočtu. Co se týče alokace finančních prostředků, měl alokovanou vyšší částku než samotný program LEADER+.¹⁰¹ Program LEADER ČR podporoval investiční akce financované formou dotací ze státního rozpočtu a svým zaměřením měl podporovat vznik silných MAS, které by byly schopny v programovém období 2000 – 2007 čerpat dotace z evropských fondů na základě svých zpracovaných a předložených projektů. V programu LEADER ČR byly stanoveny tři hlavní bloky rozvoje venkova:

- 1) *„Partnerství pro rozvoj venkova - (řešení otázek a problémů spojených se zlepšováním kvality života ve venkovských oblastech, posilování místního ekonomického prostředí s tvorbou nových pracovních příležitostí, usilování o zhodnocení místních přírodních a kulturních zdrojů).*
- 2) *Šance pro venkov – (rozvoj a podpora výstavby doprovodné infrastruktury na venkově; budování turistických stezek a cyklotras, odpočívadel, občerstvovacích zařízení a informačních středisek; vytváření podmínek pro ucelené projekty rozvoje ekoturismu na venkově).*
- 3) *Rozvoj venkovské turistiky (zlepšování podmínek pro ubytování, stravování a zkvalitňování gastronomických služeb podle místních tradic a zvyklostí; podpora destinačního managementu ve venkovských mikroregionech a oblasti komplexní revitalizace venkovského prostoru; sladění ekonomického a sociálního rozvoje se zájmy ochrany přírody a krajiny; využívání potenciálu venkova ve prospěch nabídky ekologicky šetrných forem turistických produktů a služeb; efektivní zhodnocování historického a kulturního dědictví venkova).*¹⁰²

Z programu LEADER ČR mohly čerpat dotace pouze MAS, které splnily stanovené podmínky. Čerpat dotace z dotačních titulů, které vyhlášovalo Ministerstvo zemědělství ČR

¹⁰⁰ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 59-60, 63 a 65.

¹⁰¹ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 117-118.

¹⁰² STRÍBRNÁ, Marie. *Venkovská turistika a agroturistika*. Praha: Profi Press, 2015. ISBN 978-80-86726-71-7. S. 14.

(dále jen „MZe ČR“), mohly pouze MAS, zastupující region s minimálním počtem obyvatel 10 tis. a maximálním počtem 100 tis. Hustota obyvatel tohoto regionu pak nesměla přesáhnout hranici 120 osob na 1 km².¹⁰³

V programovém období 2007 – 2013 byla metoda LEADER uplatňována u osy IV. s následujícími opatřeními: 1.1 Místní akční skupina, 1.2 Realizace místní rozvojové strategie 2.1 Realizace projektů spolupráce. Pro programové období 2007 a 2013 byl stanoven *Program rozvoje venkova ČR na období 2007 a 2013* na základě vydaného *Nářízení rady (ES) č. 698/2005 ze dne 20. září 2005 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV)*. V uvedeném programovém období došlo k podpoře 112 MAS, díky čemuž došlo k realizaci rozvojových aktivit u 60% obcí, které jsou v MAS zapojeny. Tyto rozvojové aktivity pak zasáhly zhruba 1/3 obyvatel ČR.¹⁰⁴ Operační programy v ČR umožňující spolupracovat metodou LEADER pro programové období 2014 – 2020 jsou uvedeny v následující podkapitole zabývající se MAS.

4.3.2 Místní akční skupiny

I když ČR měla zkušenosti s MAS (*Local Action Groups*) od 90. let 20. století, MAS začaly v ČR vznikat až v roce 2001 – 2002. MAS byly z počátku jejich vzniku podporovány z předstupu programu EU SAPARD a následně z programů fungující metodou LEADER. Do MAS se mohou sdružovat jak partneři ze soukromého sektoru, tak partneři ze sektoru veřejného. U veřejného sektoru mohou být partnerem MAS „*státní organizace, obce a jejich svazky, kraje, organizace s podílem veřejných zdrojů pod 50%, sdružení složené více než z 50% ze zástupců místních samospráv nebo státních organizací, univerzity, školy*“. Ze soukromého sektoru pak „*hospodářské a obchodní komory, družstva pro společné užívání zemědělského majetku, jiná družstva, obchodní společnosti, podniky (zejména velmi malé, malé a střední podniky), jednotlivci*“.¹⁰⁵

MAS mohou vznikat ve venkovských stejnorodých regionech, vymezené katastrálními územími obcí, které jsou do MAS zapojeny a které mají mezi 10 tis. a 100 tis. obyvateli. Maximální velikost obce, která může být zapojena do MAS, je stanovena na 25 tis. obyvatel. Hustota zalidnění regionu, kde působí MAS, nesmí přesáhnout 150 obyvatel na 1 km². MAS mají omezený i poměr partnerů, kdy poměr partnerů z veřejné správy nesmí přesáhnout 50%. Pro to, aby mohla MAS vzniknout, aby mohla být uznána, musí projít standardizací. MAS musí splnit základní podmínky pro její vznik. Jedná se o tyto podmínky, kdy MAS musí mít jednoznačně definovanou právní subjektivitu, ustanoveného statutárního zástupce a manažera pro realizaci, zvolený nejvyšší, rozhodovací, kontrolní a výběrový orgán, fungující a dostupnou kancelář a internetové stránky. O splnění základních podmínek pro vznik MAS rozhoduje Státní zemědělský a intervenční fond.¹⁰⁶ Složení MAS, jejich působnost a podmínky, za kterých mohou získat dotace, jsou dány směrnicemi EU pro

¹⁰³ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 68.

¹⁰⁴ POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0. S. 118-120.

¹⁰⁵ STRÍBRNÁ, Marie. *Venkovská turistika a agroturistika*. Praha: Profi Press, 2015. ISBN 978-80-86726-71-7. S. 14 – 15.

¹⁰⁶ *Operační programy v kostce: Příručka pro rozvoj venkova Zlín: Sdružení místních samospráv ČR, 2015, 99 s. S. 81.*

poskytování dotací MAS na národní úrovni.¹⁰⁷ Hlavním významem je podpora vesnické ekonomiky systémem „zdola-nahoru“ tedy „bottom-up“. Realizace změn a rozvoje je postavena na místních venkovských občanech. Ti v regionech žijí, často nejlépe vědí, s jakou problematikou se region potýká a jaký má rozvojový potenciál. Není to však pouze o místních občanech, ale i na dalších lokálních aktérech provázané sociálními, politickými, podnikatelskými vazbami.¹⁰⁸ Principem MAS je, že se do návrhu řešení problémů a rozvoje zapojují různé subjekty z řad starostů, spolků, církve, zaměstnavatelů, soukromých osob, podniků a dalších, kteří mají zájem o rozvoj regionu. Společně pak připravují místní strategické dokumenty k rozvoji regionu, analýzy regionu. MAS mají vícero důležitých významů, není to pouze o rozvoji regionu, na kterém působí, zejména z finančních prostředků získaných z dotací EU. Jedná se i o aktivity v regionu jako zvyšování kvality života, posilování soudržnosti, realizace rozvoje v principech udržitelnosti, propagaci, podpory kulturních a společenských akcí, organizace osvětových akcí, realizace společných projektů, společná spolupráce s ostatními MAS v regionu i mimo něj, ale i provádění kontroly, jak je nakládáno s finančními prostředky, což zásadně přispívá k dnes tolik sledované transparentnosti.¹⁰⁹

V roce 2005 byla ustavena Národní síť MAS (dále jen „NS MAS“) jako reakce na velký rozvoj MAS probíhající v letech 2004 a 2005. NS MAS má následující hlavní cíle:

- „Sdružovat MAS pracující podle základních kritérií vydaných pro fungování MAS,
- Rozvíjet spolupráci s dalšími aktéry, kteří působí ve prospěch venkova a jeho obyvatel.
- Hájit společné zájmy členských MAS ve vztahu k orgánům státu, prosazovat transparentní, rovné a administrativně jednoduché stanovení pravidel pro fungování MAS a k vytváření podmínek pro rozšiřování vlivu a úlohy MAS při administraci dotací z fondů určených k podpoře rozvoje venkova.
- Reprezentovat a zastupovat členské MAS v jednáních na národní a mezinárodní úrovni, výměně zkušeností a příkladů dobré praxe.
- Propagovat a popularizovat úlohu MAS v komunitně vedeném místním rozvoji, k tomu pořádat a organizovat přednášky, školení a instruktáže k vyšší účinnosti práce pro venkov.
- Podílet se na pořádání národních a mezinárodních konferencí, výstav, exkurzí, soutěží, slavností, společenských a kulturních akcí podporujících udržitelnost a fungování venkova.“¹¹⁰

Stanovené cíle NS MAS jsou dosahovány propagací MAS, pořádáním společných akcí a konferencí o venkovu, vydáváním propagačních a informačních letáků, provozem internetových stránek přinášejících důležité informace, vydáváním publikací zvyšující odbornost MAS, pomáhají s navazováním partnerství mezi MAS, s orientací ve vydaných nařízeních a programových dokumentech a při přípravě projektů a jejich

¹⁰⁷ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 57-58.

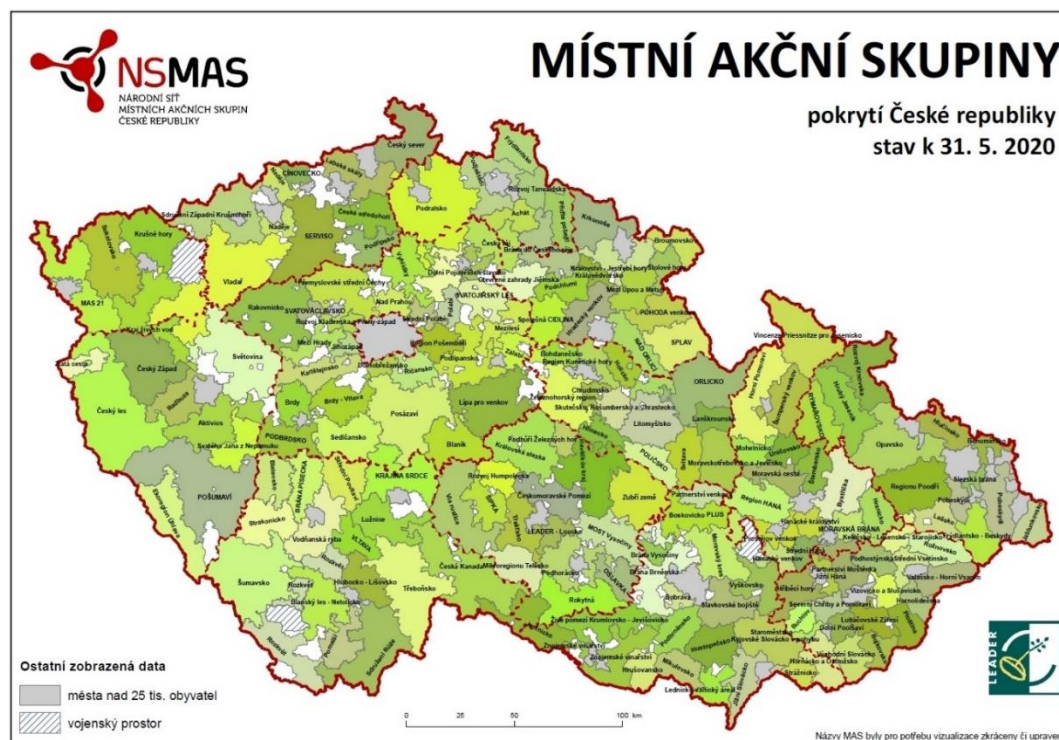
¹⁰⁸ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 59.

¹⁰⁹ *Operační programy v kostce: Příručka pro rozvoj venkova Zlín*: Sdružení místních samospráv ČR, 2015, 99 s. S. 80 - 81.

¹¹⁰ NSMAS. O spolku. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <http://nsmas.cz/o-nas/>

podávání.¹¹¹ K datu 30. června 2020 bylo v ČR evidováno celkem 180 MAS pokrývající celkem 94% území ČR.¹¹²

Obrázek 1 – Pokrytí ČR MAS k 31. 5. 2020

Zdroj: NSMAS. O spolku. Místní akční skupiny. Územní působnost MAS. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <http://nsmas.cz/o-nas/mistni-akcni-skupiny/uzemni-pusobnost-mas/>

Tabulka 15 – Přehled zapojených MAS v ČR k 30. 9. 2020

Celkový počet obcí	Počet obcí, kde působí MAS	Počet obcí, kde nepůsobí MAS	Počet obcí pod 2tis. obyvatel, kde působí MAS	Počet obcí pod 2tis. obyvatel, kde nepůsobí MAS
6 259	5 885	374	5 253	301
Celkový počet obyvatel	Počet obyvatel v obcích, kde působí MAS	Počet obyvatel v obcích, kde nepůsobí MAS	Počet obyvatel v obcích pod 2 tis. obyvatel kde působí MAS	Počet obyvatel v obcích pod 2 tis. obyvatel kde nepůsobí MAS
10 693 939	6 243 210	4 450 729	2 763 364	124 015

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Statistiky. Regionální statistiky. Data pro Místní akční skupiny (MAS). Data podle obcí, roky 2014 - 2019, s číselníky MAS. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/data_pro_mistni_akcni_skupiny_mas (úprava vlastní)

¹¹¹ NSMAS. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <http://nsmas.cz/>

¹¹² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Statistiky. Regionální statistiky. Data pro Místní akční skupiny (MAS) [online]. ©2020 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/data_pro_mistni_akcni_skupiny_mas

Pro období 2014-2020 měly MAS rozšířené finanční prostředky, které mohly z operačních programů v ČR financované z ESIF poskytovat. Seznam operačních programů, výši alokovaných finančních prostředků a pro jaké MAS jsou finanční prostředky určeny, je uvedeno v následující tabulce. Dále jsou v tabulce uvedeny nejdůležitější oblasti, které lze ve spolupráci s MAS financovat.

Tabulka 16 – Nejdůležitější oblasti rozvoje obcí ze strany MAS

Operační programy:	Alokované finanční prostředky:	MAS:
Integrovaný regionální operační program (výstavba a modernizace zastávek veřejné dopravy, aktivity k posílení bezbariérovosti, výstavba cyklostezek, nákup hasičské techniky, výstavba sociálních bytů, budování komunitních center, rozvoj sociálních služeb, podpora výstavby a modernizace mateřských školek, úpravy základních škol, rozvoj neformálního vzdělávání, podpora větších památek, aj. – určité uvedené projekty mají specifická omezení)	390 mil. EUR	Všechny MAS
Program rozvoje venkova (oblast lesnictví a zemědělství - nákup techniky, realizace neproduktivních investic v lesích, realizace protipovodňových opatření v lesích, výstavba lesních a polních cest)	115,8 mil. EUR	Všechny MAS
Operační program Životní prostředí (aktivity na nelesní půdě v obcích majících v katastrálním území CHKO nebo NP – likvidace invazivních rostlin, výsadba dřevin)	175,8 mil. EUR	MAS v CHKO a NP
Operační program Zaměstnanost (projektové prostředky neinvestičního charakteru – podpora obtížně zaměstnatelné osoby, sociální poradenství, nízkoprahová centra, péče o handicapované děti, služby následné péče, financování komunitního života, podpora prorodinných opatření)	303,9 mil. EUR	Všechny MAS
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (nepřímá asistence MAS v oblasti animace)	- mil. EUR	Pouze některé MAS

Zdroj: *Operační programy v kostce: Příručka pro rozvoj venkova Zlín: Sdružení místních samospráv ČR, 2015, 99 s. S. 82. (úprava vlastní)*

4.3.3 Dobrovolné svazky obcí, Svaz měst a obcí ČR a Spolek pro obnovu venkova

Neméně důležitým aktérem v rozvoji obcí je jejich sdružování do Dobrovolných svazků obcí (dále jen „svazek obcí“ nebo „svazek“). Možnost sdružovat se obcím dal Zákon č. 128/2000 Sb., který v §49 odst. 1 uvádí „*Obce mají právo být členy dobrovolného svazku obcí (dále jen „svazek obcí“)* za účelem ochrany a prosazování svých společných zájmů“ a v odst. 2 „*Obce mohou vytvářet svazky obcí, jakož i vstupovat do svazků obcí již vytvořených. Členy svazku obcí mohou být jen obce.*“ V § 50 téhož zákona jsou pak vymezeny činnosti svazku obcí. Činnosti dobrovolných svazků obcí jsou zejména:

- 1) „*Úkoly v oblasti školství, sociální péče, zdravotnictví, kultury, požární ochrany, veřejného pořádku, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu a péče o zvířata.*
- 2) *Zabezpečování čistoty obce, správy veřejné zeleně a veřejného osvětlení, shromažďování a odvozu komunálních odpadů a jejich nezávadného zpracování, využití nebo zneškodnění, zásobování vodou, odvádění a čištění odpadních vod.*

- 3) *Zavádění, rozšiřování a zdokonalování sítí technického vybavení a systémů veřejné osobní dopravy k zajištění dopravní obslužnosti daného území.*
- 4) *Úkoly v oblasti ochrany ovzduší, úkoly související se zabezpečováním přestavby vytápění nebo ohřevu vody tuhými palivy na využití ekologicky vhodnějších zdrojů tepelné energie v obytných a jiných objektech ve vlastnictví obcí.*
- 5) *Provoz lomů, pískoven a zařízení sloužících k těžbě a úpravě nerostných surovin.*
- 6) *Správa majetku obcí, zejména místních komunikací, lesů, domovního a bytového fondu, sportovních, kulturních zařízení a dalších zařízení spravovaných obcemi.* ¹¹³

Sdružování obcí do svazků je možné jak s jinou obcí, tak s dalšími subjekty. Nejčastější forma této spolupráce je ve formě spolupráce s jinou obcí nebo obcemi, a to s cílem zajistit základní infrastrukturu obce, na kterou by samotná obec neměla finanční prostředky. Touto cestou je tak možné spolurealizovat mnohé projekty typu čističky odpadních vod, kanalizace, vodovody a cyklotrasy. Touto cestou jsou realizovány jak projekty rozvoje samotných obcí, tak i jejich širšího okolí. Sdružování obcí je zejména prospěšné pro získávání dotací, na které by sama obec nedosáhla. Neměla by tak dostatek finančních prostředků na realizaci rozvojových aktivit, což by mělo negativní vliv jak na obec, její obyvatele, ale v některých případech i na její širší okolí. Postupem času dochází jak k rozšiřování počtu samotných svazků obcí, tak i jejich významu a počtu realizovaných projektů. Pro některé vesnice, zejména pak ty malé, je sdružování s obcemi pro realizaci rozvojových projektů prakticky nutností. ¹¹⁴

V krátkosti je dobré zmínit i dvě organizace, napomáhající rozvoji obcí, především v metodické a vzdělávací činnosti. Jedná se o Svaz měst a obcí ČR a Spolek pro obnovu venkova.

Svaz měst a obcí ČR, který byl založen v roce 1989, zaměřuje svou činnost především na „*legislativní činnost v různých oblastech, zejména v oblasti financování obcí, dále pak například v oblasti regionálního rozvoje a rozvoje venkova, bezpečnosti, dopravy, energetiky, školství, kultury, oblasti sociální aj.*“ Dále lze zmínit činnosti, které směřují ke vzdělávání a podpoře zastupitelů a zaměstnanců obcí. Poskytuje právní poradnu, napomáhá s realizací projektů Smart city, napomáhá s činnostmi Dobrovolných svazků obcí, pořádá soutěže, snaží se obce zapojit do aktivní spolupráce s EU a mnoho dalších. Spolu s dalšími zahraničními asociacemi „*se snaží ovlivňovat podobu evropské legislativy a politik ve prospěch měst a obcí. Aktivně se účastní činnosti Evropské rady obcí a regionů, Výboru regionů a Kongresu místních a regionálních orgánů při Radě Evropy. Je zapojen i ve Světové organizaci měst a samospráv a v Evropské sociální síti.*“ Svaz měst a obcí ČR „*sdružuje 2 766 obcí, tj. 44,23 % z celkového počtu obcí v ČR. Členské obce Svazu zastupují 8 499 069 obyvatel, což z celkového počtu obyvatelstva představuje 79,8 %.*“ ¹¹⁵

Spolek pro obnovu venkova byl založen v roce 1993 a jeho hlavním posláním je „*přispívat k rehabilitaci venkova, k obnově a prohloubení společenského a duchovního života na venkově, k posílení hospodářské stability a prosperity venkova. Motivovat občany*

¹¹³ ZÁKONY PRO LIDI. Hledat. 128/2000. Zákon č. 128/2000 Sb. Zákon o obcích (obecní zřízení) [online]. ©2010 - 20120 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

¹¹⁴ MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110. S. 54.

¹¹⁵ SVAZ MĚST A OBCÍ ČR. Činnost. [online]. ©1995-2020 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/cinnost>

žijící na venkově k dobrovolné aktivitě, podněcovat je k odhodlání podílet se na zdárném vývoji obce, napomáhat vzniku a činnosti místních a regionálních sdružení. Účastnit se evropské spolupráce při obnově venkova. V neposlední řadě pak překonávat úzce resortní přístupy k řešení problémů obnovy vesnice a rozvoje venkova a podporovat a realizovat Program obnovy venkova.“ Spolek pro obnovu venkova pořádá každým rokem konferenci zaměřenou na venkov, vydává publikace na různá témata, spolupracuje na řešení témat jako rodina a obecní pospolitost, krajina a pozemkové úpravy, chudoba a sociální vyloučení, centra vesnických sídel, podnikání, služby a informační technologie, spolupracuje na Podpoře obnovy venkova pomocí zavedení strategického řízení a další.¹¹⁶

Mimo hlavních činností, které Svaz měst a obcí ČR a Spolek pro obnovu venkova poskytuje, je nejviditelnější aktivitou spolupřátání prestižní soutěže Vesnice roku. Tuto soutěž spolupřátají s MMR ČR a MZe ČR. Soutěž je určena pro vesnice, obce a městyse, které jsou vesnického charakteru a mají maximálně 7500 obyvatel. Soutěž Vesnice roku je vyhlašována již od roku 1995 a je začleněna do Programu obnovy venkova. Cílem soutěže je: „*Snaha povzbudit obyvatele venkova k aktivní účasti na rozvoji svého domova, zveřejnit rozmanitost a pestrost uskutečňování programů obnovy vesnic a upozornit širokou veřejnost na význam venkova, ale také snaha vyzdvihnout aktivity obcí, jejich představitelů a občanů, kteří se snaží nejen zvelebovat svůj domov, ale rozvíjejí i místní tradice a zapojují se do společenského života v obci.*“¹¹⁷

4.3.4 Operační programy v ČR (2014 – 2020) financované z ESIF

Jak již bylo uvedeno, pojem vesnice není v legislativě ČR zakotven. Níže v textu jsou vypsány operační programy z programového období 2014 - 2020 v ČR financované z ESIF. Uvedené operační programy jsou určeny obcím a tak z nich mohou čerpat i vesnice. U operačních programů je zároveň uvedena alokace finančních prostředků a aktuální čerpání z nich. Dále jsou uvedeny programy přeshraniční spolupráce, ze kterých některé vesnice mohou dotace také čerpat. Operační programy, které jsou určeny spíše městům jako např. Operační program Praha - pól růstu ČR nejsou do níže uvedeného textu zapracovány. V samostatných tabulkách v příloze č. 1 jsou uvedeny vybrané hlavní oblasti, které vesnice mohou rozvíjet a jaké operační programy je na ně možné využít.

¹¹⁶ SPOLEK PRO OBNOVU VENKOVA. O nás. O spolku. [online]. ©1995-2020 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.spovcr.cz/o-nas-1/o-spolku/>

¹¹⁷ VESNICE ROKU. O soutěži. [online]. ©2011 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <http://www.vesniceroku.cz/o-soutezi/soutez>

Tabulka 17 – Operační programy v ČR (2014 – 2020) financované z ESIF

Operační program:	Alokace finančních prostředků:	Gesce v ČR:
Integrovaný regionální operační program (IROP)	4,6 mld. EUR	MMR ČR
Operační program Doprava (OP D)	4,7 mld. EUR	MD ČR
Operační program Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OP PIK)	4,33 mld. EUR	MPO ČR
Operační program Životní prostředí (OP ŽP)	2,6 mld. EUR	MŽP ČR
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání (OP VVV)	2,8 mld. EUR	MŠMT ČR
Program rozvoje venkova (PRV)	2,3 mld. EUR	MZe ČR
Operační program Zaměstnanost (OP Z)	2,1 mld. EUR	MPSV ČR

Zdroj: Zdroj: *Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6. S. 6-7. (úprava vlastní)

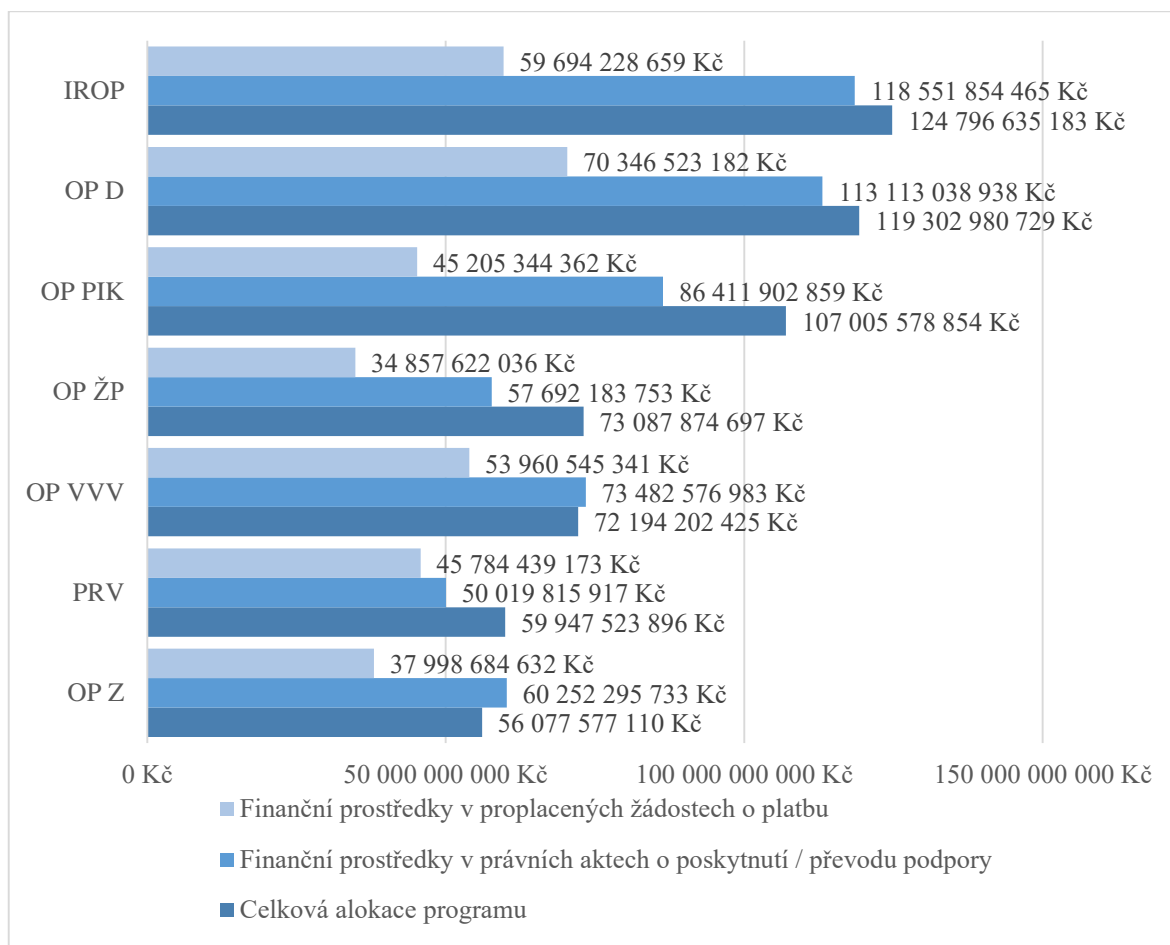
Tabulka 18 – Programy přeshraniční spolupráce (2014 – 2020)

Program přeshraniční spolupráce:	Alokace finančních prostředků (cca):
Česká republika – Svobodný stát Bavorsko (Interreg ČR- SSB)	0,103 mld. EUR
Svobodný stát Sasko – Česká republika (Interreg SSS-ČR)	0,157 mld. EUR
Česká republika – Polsko (Interreg ČR-P)	0,226 mld. EUR
Rakousko - Česká republika (Interreg R-ČR)	0.097 mld. EUR
Slovenská republika - Česká republika (Interreg SR-ČR)	0.09 mld. EUR

Zdroj: Zdroj: *Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6. S. 7. (úprava vlastní)

V grafu č. 8 je uvedeno celkové čerpání z operačních programů v ČR financované z ESIF k září 2020.

Graf 8 – Celkové čerpání z operačních programů v ČR financované z ESIF k září 2020

Zdroj: DOTACEEU.CZ. Statistika a analýzy. Statistika čerpání fondů EU. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/cerpani-v-obdobi-2014-2020> (úprava vlastní)

V tabulkách v příloze č. 1 jsou uvedeny oblasti, které je možné v obcích rozvíjet. K nim je uvedeno, jaké operační programy v ČR je k tomu možno využít. Je pochopitelné, že ne každá vesnice je stejná, ne všechny vesnice řeší stejné problémy, a ne všechny vesnice mají stanovené stejné priority k rozvoji. Proto pohled na rozvojové oblasti je širší s tím, že je na zvážení každé vesnice, jakou oblast si zvolí. Nelze ani zapomenout na velikost vesnice, která v čerpání evropských dotací hraje roli. Jeden faktor jsou finanční prostředky, jelikož poskytnuté dotace nejsou v 100% výši nákladů na zvolenou akci a je tedy nutná finanční spoluúčast vesnice. Druhý faktor jsou schopnosti zastupitelů a zaměstnanců vesnice zpracovat řádně celou žádost o poskytnutí dotace. Zde je právě prostor pro MAS a sdružení obcí, které s touto agendou mohou významně pomoci. Uvedený výčet je orientační a vždy záleží na propozicích konkrétní akce, kterou chce obec realizovat a na tom, zda ji operační program v ČR dle svých podmínek či omezení dovolí realizovat.

4.3.5 Národní dotační zdroje v ČR

Pravděpodobně významněji jsou vnímány operační programy v ČR financované z ESIF, nicméně není možné podceňovat národní dotační zdroje a jejich konkrétní národní dotační tituly financované z rozpočtu ČR (dále také jen „dotační tituly“). Tyto národní dotační tituly mají zejména napomoci k realizaci priorit ČR, které nelze řešit pomocí

operačních programů v ČR financovaných z ESIF. Všechna ministerstva ČR mají pro obce vypsána národní dotační tituly. Těchto dotačních titulů je více než 200 a tak není možné zde všechny dotační tituly vyjmenovat. Nejvíce dotačních titulů pochází od MMR ČR a Ministerstvo životního prostředí ČR (dále jen „MŽP ČR“). Oproti tomu Ministerstvo obrany ČR, Ministerstvo spravedlnosti ČR a Ministerstvo zdravotnictví ČR vypisuje dotační tituly pro obce spíše podpůrného charakteru.¹¹⁸ Ke každému dotačnímu titulu jsou poskytovány informace vč. informací o náležitostech, které musí žadatel splnit. Bez splnění těchto kritérií není možné dotaci žadateli poskytnout. Nejdůležitější jsou tak informace jako název dotačního titulu, ministerstvo, které dotační titul vyhláší, maximální a minimální míra poskytnuté dotace, výše spoluúčasti obce, požadavky kladené na žadatele, celková alokace finančních prostředků, podmínky pro kladné vyřízení žádosti a typy podporovaných aktivit. Některé dotační tituly jsou vypsány pro všechny obce ČR, u některých je uvedeno omezení.

V tabulce č. 19 jsou uvedené národní dotační tituly určené obcím do 3 tis. obyvatel, tedy obce, které lze považovat za vesnice. Všechny níže uvedené dotační tituly jsou vypsány MMR ČR z programu Podpora obnovy a rozvoje venkova. Pro to, aby obec mohla dotaci čerpat, musí mít zpracován a zastupitelstvem schválen strategický dokument. U posledního uvedeného dotačního titulu je výjimka a to, že tento dotační titul je vypsán pro obec do 1 tis. obyvatel, a tak nemusí mít strategický dokument vypracovaný a schválený.

Tabulka 19 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce do 3 tis. obyvatel (MMR ČR)

Národní dotační titul:	Omezení:	Výše dotace pro rok 2020:
Podpora obnovy místních komunikací	-	190 mil. Kč
Podpora obnovy sportovní infrastruktury (omezení pouze na sportoviště základní školy a některých jejích součástí mimo vybavení)	Obec musí být zřizovatelem základní školy	450 mil. Kč
Podpora obnovy staveb a zařízení dopravní infrastruktury	-	20 mil. Kč
Podpora vítězů soutěže vesnice roku	Obec, která v soutěži Vesnice roku 2019 získala Zlatou, Modrou, Bílou, Oranžovou stuhu	35 mil. Kč
Rekonstrukce a přestavba veřejných budov	-	100 mil. Kč
Obnova drobných sakrálních staveb a hřbitovů	-	20 mil. Kč
Podpora vybudování a obnovy míst aktivního a pasivního odpočinku	-	70 mil. Kč
Podpora venkovské pospolitosti a spolupráce na rozvoji obcí	Dobrovolný svazek obcí, žadatelem nemůže být pouze jedna obec	5 mil. Kč
Podpora dostupnosti služeb	Obce do 1 000 obyvatel	20 mil. Kč

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 14-24. (úprava vlastní)

¹¹⁸ *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 7.

Tím, jak jsou národní dotační tituly připravovány jednotlivými ministerstvy ČR, nejsou sjednoceny podmínky pro poskytování dotací, ani není sjednocena jejich metodika. Zejména malým obcím tak toto může přinášet problémy při podávání jednotlivých žádostí. To je jistě oblast, která by byla možná v následujících letech zlepšit. I přes toto však lze napsat, že předložení žádostí pro čerpání dotací z národních dotačních titulů je méně administrativně náročné než u operačních programů v ČR financovaných z ESIF, což zejména vesnicím a menším obcím může vyhovovat. Velmi důležitá je správná administrace žádostí tak, aby vesnice dotace získaly. Neméně důležité je ze strany vesnic hlídat udržitelnost projektů, jelikož nedodržení stanovených lhůt udržitelnosti může vesnice negativně ovlivnit někdy i na mnoho let. I zde, stejně jako u evropských fondů, není dotace poskytována v 100% výši nákladů na zvolenou akci a tak je vždy potřeba čerpat i finanční prostředky z obecního rozpočtu.¹¹⁹

Další vybrané hlavní národní dotační tituly jednotlivých ministerstev ČR jsou uvedeny v příloze č. 2. Výše dotací jednotlivých dotačních titulů jsou uvedeny v ročním, nikoliv celkovém objemu což umožní utvořit si náhled, kolik finančních prostředků je na tyto rozvojové aktivity vynakládáno za jeden rok.

¹¹⁹ *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 156.

5 Vlastní práce – lokalita sociologického výzkumu

Následující část diplomové práce se zaměřuje na popis obce Psáry – Dolní Jirčany (dále též „obce“), ve které byl proveden sociologický výzkum. Jednotlivé podkapitoly se zaměřují na její základní popis, prezentaci vybraných demografických dat, dat o obci a shrnutí občanské vybavenosti. Vzhledem k tomu, že je tato obec zároveň bydlištěm autora diplomové práce, je jedna podkapitola věnována osobní zkušenosti autora a jeho rodiny, s výběrem vhodné obce k bydlení, vývoji jejich života v obci a zhodnocení, co je pro ně v obci skoro po deseti letech žití nejdůležitější.

5.1 Základní popis obce Psáry – Dolní Jirčany

Obec Psáry – Dolní Jirčany se nachází ve Středočeském kraji v okrese Praha – Západ, přibližně sedm kilometrů od jihovýchodní hranice hlavního města Prahy (dále jen „Praha“ nebo „hlavní město“). Pod obec Psáry jsou organizačně zařazeny i Dolní Jirčany, které s Psáry přímo sousedí na své jihovýchodní straně.¹²⁰

První dochované písemné zprávy o obou obcích lze dohledat již v jedenáctém století. První zmínky o Psárech lze najít v dokumentech z roku 1088, u Dolních Jirčan, je to o něco dříve, konkrétně rok 1052. Obyvatelé obou obcí se živili zejména zemědělstvím a hledáním zlata pomocí cezení vody. Od tohoto také pochází geneze jejich názvů, gerčila (cedila) z něhož se postupně název měnil na Gerčily – Gerčiny – Gerczany – Jerčiny – Jirčany, až po současný název Dolní Jirčany. U Psár to pak byl původní název Pzarich – Psáře, což znamená ves psářů (ves psovodů), z něhož se pak stal současný název Psáry. Za historické kulturní dominanty Dolních Jirčan je možné označit raně gotický kostel sv. Václava postavený pravděpodobně v roce 1188, který byl následně v roce 1877 rozšířen o kostelní loď a věž v pseudorománském slohu. Tato přestavba dala tomuto kostelu vzhled, který můžeme vidět i v dnešní době. Za zmínku také stojí základní škola, jejíž historie sahá až do roku 1693. Budova této školy byla využívána pro potřeby výuky dětí až do roku 2019, samozřejmě po několika přestavbách a rekonstrukcích. V současné době budova této historické školy prochází svou poslední rekonstrukcí tak, aby dále mohla sloužit nejen dětem, ale nově i seniorům.¹²¹ Oproti tomu historické dominanty Psár, dvě tvrze, z nichž první byla navázána ke dvoru Univerzity Karlovy a druhá ke dvoru měšťana Jaklíka, již v současné době v Psárech nenalezneme.¹²² Z historického pohledu lze také zmínit osadu Štědřík, o níž lze první zmínky dohledat již v roce 1282. Tato osada byla v roce 1960 připojena k Dolním Jirčanům a nyní je její součástí.¹²³

Celková výměra obce Psáry – Dolní Jirčany činí 1124,52 ha a kromě vinic a chmelnic jsou v obci zastoupeny všechny druhy zemědělské i nezemědělské půdy. K datu 31. prosince 2019 jsou uvedeny následující výměry jednotlivých ploch.

¹²⁰ PSARY. O obci. Historie obce [online]. ©2011 [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/o-obci>

¹²¹ PSARY. Obecní kronika. Historie Dolních Jirčan [online]. ©2011 [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/historie-dolnich-jircan>

¹²² PSARY. Obecní kronika. Historie Psár [online]. ©2011 [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/historie-psar>

¹²³ PSARY. Obecní kronika. Historie Dolních Jirčan [online]. ©2011 [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/historie-dolnich-jircan>

Tabulka 20 – Druhy půdy v Psárech – Dolních Jirčanech

Druh půdy	Výměra v ha
Zemědělská půda	678,66
Orná půda	514,80
Zahrada	111,89
Ovocný sad	10,12
Trvalý travní porost	41,85
Nezemědělská půda	445,86
Lesní pozemek	303,08
Vodní plocha	6,97
Zastavěná plocha a nádvoří	38,47
Ostatní plocha	97,34
Celková výměra	1 124,52

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vše o území. Psáry (okres Praha – Západ) [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afPfm=profil-uzemi&uzemiprofil=31588&u=__VUZEMI__43__539597#w= (úprava vlastní)

Obec Psáry - Dolní Jirčany patřila a patří mezi vyhledávané obce k bydlení. Zejména je tomu proto, že se nachází v krásné přírodní lokalitě se zajímavě členěným reliéfem. S obcí přímo sousedící rozlehlé lesy patří do Přírodního parku Střed Čech a rozkládají se na ploše cca 4,5 ha. Mimo zmíněných lesů lze v tomto přírodním parku nalézt přírodní vyhlídky, polní enklávy, řeku Sázavu vč. Posázaví, Záhořanské údolí, Národní přírodní památku Medník, Přírodní rezervaci Zvolská homole a jiné další přírodní krásy. Z památek lze zmínit například pozůstatky po těžbě zlata z dob středověku, Keltské oppidium Závist nacházející se nedaleko Dolních Břežan nebo Posázavskou železnici.¹²⁴

Další benefit obce Psáry – Dolní Jirčany, zejména ceněný v současné době je dobrá dostupnost do hlavního města Prahy. Tato dobrá dostupnost je zejména zajištěna díky nedaleko se nacházejícímu Pražskému okruhu, který byl dokončen v roce 2010 a vede cca 2 km od hranice obce. Pražský okruh zajišťuje rychlou dosažitelnost zejména směrem na Prahu Chodov, Smíchov, Zličín, ale také na dálnici D1 směr Brno, D4 směr Příbram, D5 směr Plzeň a D7 směr Slaný. V přípravě je také dálnice D3 směr České Budějovice, která se má na Pražský okruh v blízkosti cca 1,5 km od obce napojovat. Obyvateli obce je také netrpělivě očekáváno dokončení Pražského okruhu v úseku D1 – Běchovice, které umožní rychlé cestování po D11 směr Hradec Králové a D10 směr Mladá Boleslav. Uvedené dokončené dopravní cesty nabízí obyvatelům obce dnes velmi ceněnou dobrou dostupnost za prací, kulturním vyžitím, nákupy, volnočasovými aktivitami, cestováním a jinými dalšími aktivitami. Nelze však opomíjet negativa, která přítomnost dopravních cest přináší, zejména změna rázu krajiny, zásahy do přírody, narůstající hluk a zplodiny, které silniční doprava produkuje. Dvě hlavní zmíněná pozitiva obce a mnohé další významně přispívají k nárůstu obyvatel nejen Psár – Dolních Jirčan, ale i jejího širšího okolí.

Dobrému jménu obce také napomáhá otevřenost vedení obce v komunikaci s obyvateli. Obec ke sdílení informací obyvatelům využívá moderní komunikační kanály jako je facebook, internetové stránky, ale i obecní aplikaci pro chytré mobilní telefony. Z tradičních informačních kanálů lze zmínit tištěný zpravodaj, který je distribuován zdarma. Šestkrát do roka je do schránek obyvatel obce vkládán Psárský zpravodaj, který přináší

¹²⁴ MISTOPISY. Vyhledat. Psáry. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/3300/psary/okoli-priroda/>

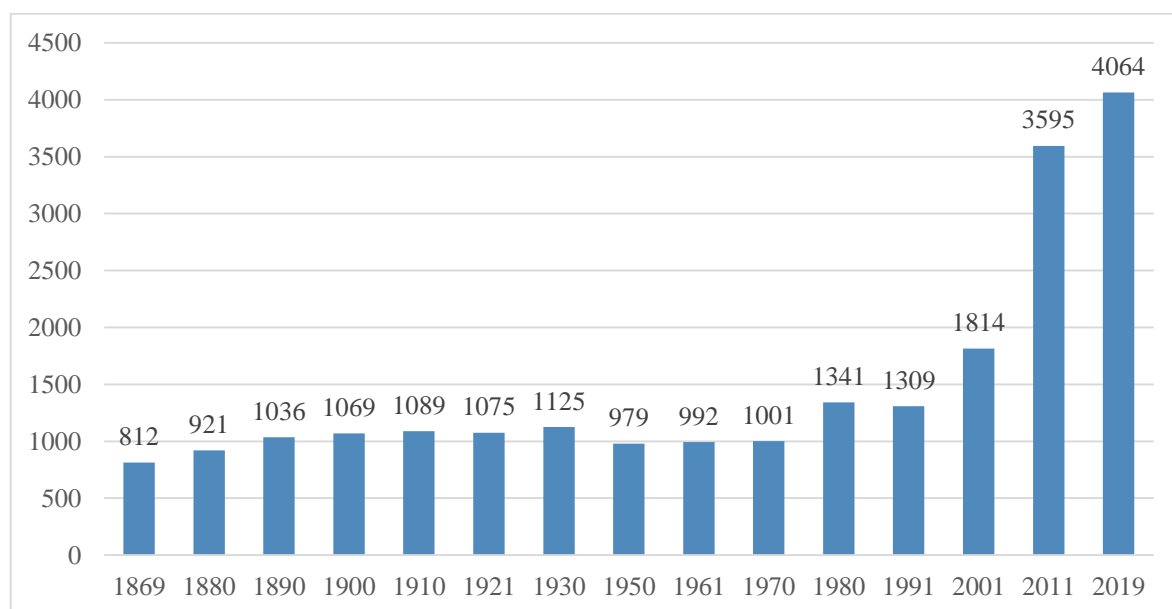
kompletní informace o dění v obci jako například přehled přijatých usnesení rady a zastupitelstva obce, informace o provedených a chystaných aktivitách obce, informace o společenských a kulturních akcích, informace ze sociální oblasti, informace o sportu, kalendář akcí a další. Kvalitu Psárského zpravodaje dokládá i to, že v roce 2017 i v roce 2018 získal druhé místo v soutěži „O nejlepší obecní zpravodaj“.¹²⁵

Součástí obce jsou dvě menší průmyslové zóny, které jsou vyčleněny pro podnikatelskou činnost. Jednou z nich je areál Tondach s cca 120 tis. m², s objektem bývalé známé cihelny, která již sice svou výrobní činnost ukončila, ale tento areál nadále využívá ke skladování a distribuci svých výrobků. Druhá průmyslová zóna o rozloze cca 66 tis m² obsahuje 10 hal, ve kterých sídlí různé společnosti s různým zaměřením podnikání. Obě tyto průmyslové zóny sice nejsou na pohled tak atraktivní jako zbytek obce, ale jsou důležité z pohledu poskytování pracovních příležitostí pro obyvatele obce a pro místní podnikatele, provozující zejména restaurace a prodejny potravin.

5.2 Vybraná demografická data a data o obci Psáry – Dolní Jirčany

Psáry - Dolní Jirčany jak již bylo uvedeno, jsou vyhledávanou lokalitou pro bydlení. Toto zejména přispívá k migraci obyvatel zvláště z hlavního města Prahy do obce. Již od roku 1980 lze pozorovat nárůst počtu obyvatel obce, který od roku 2000 ještě zesílil. V uvedeném grafu lze sledovat nárůst počtu obyvatel Psár – Dolních Jirčan ve vybraných letech, vždy k poslednímu dni daného roku. Mimo roku 2019 se jedná o data pocházející ze sčítání lidu, které probíhalo právě v těchto letech.

Graf 9 – Počet obyvatel Psár – Dolních Jirčan dle dat ze sčítání lidu a roku 2019

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vše o území. Psáry (okres Praha – Západ) [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jspx?_afP=profil-uzemi&u=__VUZEMI__43__539597__#w= (úprava vlastní)

¹²⁵ PSARY. Archiv článků [online]. ©2011 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <http://psary.cz/clanek/soutez-o-nejlepsi-obecni-zpravodaj-2018>

Další demografická data za období posledních deseti let, která se vážou k obyvatelstvu obce uvedené vždy k datu 31. prosince daného roku.

Tabulka 21 – Počet obyvatel Psár – Dolních Jirčan vč. rozdělení dle pohlaví a věkových skupin 2010 – 2019

Rok	Počet obyvatel celkem	Muži				Ženy			
		Celkem	Věková skupina			Celkem	Věková skupina		
			0 - 14	15 - 64	65 a více		0 - 14	15 - 64	65 a více
2010	3 378	1 649	322	1 213	114	1 729	324	1 252	153
2011	3 422	1 695	334	1 235	126	1 727	323	1 238	166
2012	3 505	1 723	334	1 244	145	1 782	335	1 262	185
2013	3 577	1 750	338	1 252	160	1 827	358	1 276	193
2014	3 656	1 793	347	1 260	186	1 863	365	1 291	207
2015	3 751	1 831	362	1 260	209	1 920	379	1 303	238
2016	3 847	1 876	379	1 279	218	1 971	387	1 337	247
2017	3 917	1 906	397	1 278	231	2 011	382	1 366	263
2018	3 974	1 930	402	1 278	250	2 044	392	1 372	280
2019	4 064	1 983	421	1 296	266	2 081	405	1 378	298

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vlastní výběr [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=> (úprava vlastní)

Tabulka 22 – Počet živě narozených a zemřelých obyvatel vč. rozdělení dle pohlaví, počet sňatků, rozvodů a potratů v Psárech – Dolních Jirčanech 2010 – 2019

Rok	Živě narození			Zemřelí			Sňatky celkem	Rozvody celkem	Potraty celkem
	Celkem	Pohlaví		Celkem	Pohlaví				
		Muži	Ženy		Muži	Ženy			
2010	45	20	25	15	6	9	15	7	9
2011	40	21	19	19	-	-	6	5	10
2012	29	11	18	20	8	12	7	15	9
2013	42	21	21	22	10	12	8	8	13
2014	37	18	19	11	6	5	9	21	9
2015	35	16	19	22	14	8	12	9	9
2016	45	21	24	26	-	-	17	13	9
2017	52	29	23	19	-	-	18	8	9
2018	33	14	19	24	-	-	14	8	5
2019	50	25	25	29	16	13	13	14	7

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vlastní výběr [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=> (úprava vlastní)

Tabulka 23 – Přírůstky a úbytky obyvatel Psár – Dolních Jirčan 2010 – 2019

Rok	Přírůstek/úbytek stěhováním			Přistěhovalí			Vystěhovalí		
	Celkem	Pohlaví		Celkem	Pohlaví		Celkem	Pohlaví	
		Muži	Ženy		Muži	Ženy		Muži	Ženy
2010	80	45	35	185	99	86	105	54	51
2011	70	55	15	137	77	60	67	22	45
2012	74	25	49	175	77	98	101	52	49
2013	52	16	36	152	59	93	100	43	57
2014	53	31	22	142	70	72	89	39	50
2015	82	36	46	164	73	91	82	37	45
2016	77	38	39	177	89	88	100	51	49
2017	37	10	27	143	68	75	106	58	48
2018	48	24	24	185	87	98	137	63	74
2019	69	44	25	188	94	94	119	50	69

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vlastní výběr [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=> (úprava vlastní)

S nárůstem počtu obyvatel obce dochází k další výstavbě obydlí. V naprosté většině se jedná o individuální výstavbu rodinných domů, naopak k výstavbě bytových domů v obci prakticky nedochází. Jeden projekt na výstavbu bytového domu byl plánován zhruba před sedmi lety. Součástí tohoto projektu byla i pasáž s komerčními prostory. Tyto komerční prostory měly sloužit k prodeji zboží a služeb místním obyvatelům. Tento projekt zůstal dodnes nedokončen, bohužel však po něm v obci zbyla nevzhledná jáma vyhloubená pro jeho základy. V posledních letech došlo k nárůstu cen pozemků, a to až na dvojnásobek ceny, za kterou se pozemky prodávaly v roce 2005. Přitom pozemků pro stavbu rodinných domů v obci nepřibývá. Je tomu proto, že se obec rozhodla nerozšiřovat plochy pro bydlení na úkor zemědělské půdy, což lze považovat za správný krok. Přibližně od roku 2000 je minimální plocha pozemku, na kterém lze nově v obci postavit rodinný dům stanovena na 1000 m². Toto nařízení obce sice významně zvyšuje náklady na pořízení pozemků v obci, ale na druhou stranu zamezuje vzniku satelitního města, kde jsou rodinné domy stavěny na pozemcích 300 – 500 m². Požadavek na minimální plochu stavebního pozemku tak zajišťuje v obci dostatek zeleně, která přispívá ke kvalitnímu životu obyvatel obce. Vzhledem ke jmenovaným faktorům dochází k nalézání nových možností, jak si v obci pořídit bydlení za příznivějších finančních podmínek. Prvním z nich je nákup chaty v jedné z chatových oblastí, které jsou součástí obce. Tyto chaty jsou následně rekonstruovány a používány k celoročnímu bydlení. I když touto formou dochází k získání menšího bydlení co do obytné plochy, tak do plochy pozemku, ve většině případech toto vykompenzuje právě nižší pořizovací náklady a bydlení ve volně stojící nemovitosti. Druhá možnost je koupě již postaveného staršího rodinného domu v původní zástavbě, který je následně rekonstruován. I zde lze najít negativa v podobě daných dispozic rodinného domu, přítomnost hospodářských stavení, pro které již není využití a jsou ve většině případech ve špatném technickém stavu a umístění domu v ne tak atraktivní lokalitě obce. I této variantě pořízení rodinného domu však nahrávají nižší pořizovací náklady. Třetí variantou, která je v posledních pěti letech čím dál častěji využívána, je výstavba rodinného domu, který má dvě bytové jednotky. I když je rodinný dům zkolaudovaný pod jedním číslem popisným,

v každé bytové jednotce bydlí jiný majitel. Oba majitelé tak vlastní ideální polovinu rodinného domu i pozemku. Nevýhodou tohoto bydlení je právě forma vlastnictví pouze poloviny nemovitosti, avšak investované finanční prostředky vynaložené na toto bydlení jsou asi nejnižší z popisovaných variant. V tabulce č. 24 jsou uvedeny celkové počty rodinných domů v obci včetně počtu dokončených rodinných domů za posledních deset let. Uvedená data jsou vždy k datu 31. prosince daného roku.

Tabulka 24 – Celkový počet rodinných domů a jejich roční přírůstky v Psárech – Dolních Jirčanech 2010 – 2019

Počet rodinných domů / rok	2010	2011	2012	2013	2014
Celkem	1 116	1 140	1 148	1 160	1 182
Dokončených v daném roce	33	24	8	12	22

Počet rodinných domů / rok	2015	2016	2017	2018	2019
Celkem	1 199	1 216	1 230	1 259	1 273
Dokončených v daném roce	17	17	14	29	14

Zdroj: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vlastní výběr [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=UD-1602074008255&udIdent=-315425&&str=v10002&kodjaz=203> (úprava vlastní)

Vedení obce si je již delší dobu vědomo, že s nárůstem počtu obyvatel i rodinných domů je nutno realizovat kroky vedoucí k rozvoji občanské a technické vybavenosti, dopravní infrastruktury, dopravní obslužnosti, ale taktéž realizovat projekty vedoucí ke sportovnímu, kulturnímu a společenskému vyžití jejich obyvatel. Jak je obec nyní vybavena a jak k těmto rozvojovým aktivitám přistupuje, je popsáno v dalších podkapitolách diplomové práce.

5.3 Aktuální vybavenost obce Psáry – Dolní Jirčany

Zajišťování rozvoje občanské a technické vybavenosti, dopravní infrastruktury, dopravní obslužnosti, ale i kulturního a společenského života v obci, stejně tak příležitostí a míst ke sportovnímu vyžití je jednou z klíčových úloh obce. Spokojenost obyvatel se životem v obci a s obcí samotnou je přímo provázána právě s mírou a kvalitou oblastí, které byly jmenovány. V Psárech – Dolních Jirčanech neustále dochází k rozvoji těchto oblastí a bylo tomu tak i v historii obce. Například v roce 1939 byla v provozu jak zmiňovaná základní škola, tak i cihelna, která se v obci nachází dodnes. Stejně tak se dařilo řemeslům a obchodu. V obci byly 2 hostince, 2 obchody se smíšeným zbožím 2 řezníci, 2 obuvníci, trafika, kovář, krejčí, sedlář, švadlena, zedník a spořitelni a záložní spolek pro Psáry.¹²⁶ Nejdůležitější oblasti, které mají obyvatelé obce v současné době k dispozici, jsou uvedeny v následujícím přehledu.

¹²⁶ DIGITALNÍ KNIHOVNA. Moravská zemská knihovna. *Adresář Protektorátu Čechy a Morava pro průmysl, živnosti, obchod a zemědělství*. Praha. R. Mosse. 1939. S. 1075 a 1076 [online]. ©2020 [cit. 2020-11-15]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uid:37466720-c176-11e4-b2e2-005056827e52?page=uid:2d5564d0-ee46-11e4-9c07-001018b5eb5c>

Veřejná správa: Obecní úřad, obecní knihovna (umístěná v Základní škole AMOS (dále jen „ZŠ AMOS“), přístupná po – čt).

Vzdělávání, výchova a služby pro rodiny: ZŠ AMOS – (první a druhý stupeň - 18 tříd), Mateřská školka Štědřík (6 tříd, v provozu 42 let), soukromá školka (metoda výuky Montessori), Dětská skupina Michael (školka s důrazem na individualitu dětí a s porozuměním ke zvykům z rodiny), Rodinné centrum Domeček (zahrnuje dětskou skupinu Klubíčko - péče pro děti od 2 do 6 let, mikrojesle Rafik – péče pro děti od 6 měsíců do 4 let, poskytuje poradenství rodičům vč. rodičovského vzdělávání, hlídání dětí, volnočasové aktivity, hry na hudební nástroje, výtvarná výchova a biblické hodiny), Nizkoprahové centrum MOZAIKA (poskytovatel obec Psáry – Dolní Jirčany, slouží pro volnočasové aktivity dětí, mládeže i seniorům, konání jak předem plánovaných akcí typu školení, kurzů a přednášek, tak i k pořádání soukromých akcí např. narozeninových oslav), Centrum Neformálko tj. centrum neformálního vzdělávání pro Psáry a Dolní Jirčany (poskytuje v prostorech ZŠ AMOS kroužky a volnočasové aktivity např. gymnastika, street dance, hra na klavír, balet, keramika, míčové hry, dramatický kroužek, lezení, vaření, zpívání, rozhlasové vysílání a cvičení pro rodiče s dětmi), soukromá výuka anglického jazyka, francouzštiny a španělštiny, pořádání příměstských táborů (soukromé), kvalifikační a rekvalifikační kurzy v oblasti manipulační techniky.

Sociální služby a péče o seniory: Domov Laguna (poskytuje již téměř 45 let: pro osoby starší 3 let - domov pro osoby se zdravotním postižením, denní stacionář pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením a týdenní stacionář pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením; pro osoby starší 18 let - chráněné bydlení pro osoby s mentálním a kombinovaným postižením, domov pro seniory, kteří se starali v domácí péči o děti s mentálním postižením; pečovatelské služby seniorům od 65 let, ale také osobám s různorodými postiženími od věku 27 let s cílem, aby tyto osoby mohly žít ve svém domácím prostředí), Pekárna Laguna (v provozu již 5 let: chráněná dílna produkující výrobky, které připravují osoby z Domova Laguna trpící mentálním a zdravotním postižením s cílem zapojit tyto klienty do práce, integrovat klienty do života obce, boření mýtů o klientech, překonávání bariér a předsudků), Klub seniorů Třináctka (poskytuje aktivním seniorům různorodé akce jako např. zpívání, jóga, korálkování, procházky s trekovými holemi, háčkování, výuka country tanců, různé diskuze a přednášky, výuku anglického jazyka, zdravotní cvičení, výlety po okolí, výlety po České republice, zájezdy do zahraničí, kurzy na počítači, keramika zábavné večery, hraní na harmoniku, country večery, a další), Univerzita třetího věku (ve spolupráci s ČZU jsou pořádány semestry pro seniory na různá vybraná témata), obecní kavárničky pro seniory (setkání seniorů s přednáškami na různá témata), pořádání výletů do divadla a na muzikály.

Zdravotní služby: 2x praktický lékař pro děti a dorost, praktický lékař pro dospělé, psychosomatická ordinace, zubní lékař.

Společenský a kulturní život: Pořádání akcí typu svatováclavské posvícení, dětské dny, drakiáda, pohádkový les, sportovní turnaje, koncerty, letní kino, dožínky, divadla pro děti, plesy, jarmarky, dýňobraní, krampusy, vítání občánků, poutě, jarní pochody, pivo se starostou, havelské posvícení, masopust, výlety za divadlem a muzikály, výlety po České republice, Psáry fest (hudební festival konaný v prostorech a ve prospěch Domova Laguna), brigády a další.

Sportovní vyžití: Sportoviště ZŠ AMOS (2x tělocvična, multifunkční hřiště, taneční sál), Sportovní klub Čechoslovan Dolní Jirčany (fotbal, volejbal, nohejbal, tenis, kondiční akademie pro děti, multifunkční hřiště, dětské hřiště), Sportovní klub Rapid Psáry (fotbal, dětské hřiště), Domov Laguna (bazén, tělocvična, dětské hřiště), volně přístupné dětské

hřiště v obci (3x), OLTEN CZECH s.r.o. (soukromé - tenis, badminton, jóga, posilovací stroje), cyklostezka, Ge-Baek Hosin Sool (Taekwon-do, soukromé v ZŠ AMOS), SK Florball Academy z. s. (florbal), veřejně přístupná U rampa.

Obchodní prodej a služby: Autoopravy, autodoprava, autoškola, brašnářství, finanční služby a pojišťovnictví, instalatérství, masáže, oprava oděvů, pedikérské a manikérské služby, pošta, pneuservis, prodej bylinek, prodej elektro a IT, prodej maso uzeniny, prodej potravin, realitní služby, prodej vín, rehabilitace a regenerace, trafika, truhlářství, stavební služby, úklidové služby, cukrárna, včelařství, výroba a prodej dopravního značení, zahradnictví, zemní a výkopové služby, zlatnické služby, aj.

Ubytování a stravování: 1x ubytovací zařízení (penzion), 9x restaurace spíše nižší kvality nebo typu pivnice.

Technická vybavenost (infrastruktura): Elektrická energie, vodovod, vodojem, vodovodní vrty, kanalizace, veřejné osvětlení, plynofikace, čistička odpadních vod, sběrný dvůr, trafostanice, komunikační sítě.

Dopravní infrastruktura: Pozemní komunikace (místní silnice vč. chodníků)

Dopravní obslužnost: Autobusová doprava

Tabulka 25 – Aktuální přehled autobusových linek zjišťující dopravní obslužnost Psár – Dolních Jirčan

Č. linky	Jízda ve dnech	Denní / noční linka	Směr:
332	po-ne	denní linka	Praha Budějovická – Dolní Jirčany – Psáry – Jílové u Prahy
334	po-pá	denní linka	Praha Smíchov – Dolní Jirčany – Psáry
956	po-ne	noční linka	Praha Budějovická – Dolní Jirčany – Psáry – Jílové u Prahy

Spolky: Sbor dobrovolných hasičů Psáry (dobrovolní hasiči, sport), Sbor dobrovolných hasičů Dolní Jirčany (dobrovolní hasiči, sport), Na Dančí louce, z.s. (ochrana přírody a živočišných druhů), Spolek Zelené Jirčany (ochrana životního prostředí), spolek Čisté Jirčany (dění v obci, ochrana životního prostředí), SK Čechoslovan Dolní Jirčany (sport), SK Rapid Psáry (sport), SK Florball Academy, z.s. (sport).¹²⁷

5.4 Život naší rodiny v obci Psáry – Dolní Jirčany

Vše začalo v roce 2009, kdy jsme s manželkou začali hledat vhodný pozemek pro naše nové bydlení v rodinném domě, který jsme plánovali vystavět svépomocí. Ač jsme oba v té době žili v Praze v činžovním domě, pořízení pozemku nebo rodinného domu ve stejné lokalitě, kde jsme žili, tedy v Praze, pro nás bylo z finančních důvodů nemyslitelné. Priority, které jsme si tedy stanovili, byly dobrá dojezdová vzdálenost osobním automobilem do

¹²⁷ Zdroje: [online]. [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: <https://www.zsamos.cz/>, <https://msstedrik.cz/>, <http://www.rcdomecek.cz/mikrojesle-rafik-0>, <https://www.facebook.com/pg/Centrum-Mozaika-550038965073970/posts/>, <https://www.facebook.com/pages/category/Recreation---Sports-Website/Neform%C3%A1lko-674475156298953/>, <http://www.lagunapsary.cz/>, <https://www.facebook.com/kstrinaactka/>, <https://www.urbanovamonika.cz/>, <https://www.skcechoslovan.cz/>, <https://hasici-dolnijircany.wgz.cz/>, <http://www.rapid-psary.cz/>, <http://hasicipsary.cz/>, <http://www.tenis-olten.cz/>, <http://psary.cz/>

Prahy a hezký členitý reliéf okolí pozemku ideálně s dostupností lesů. Dostupnost do Prahy pro nás byla důležitá, jelikož jsme oba v hlavním městě pracovali. Požadavek na členitou lokalitu vycházel z toho, že se nám nelíbilo bydlení na rovinatých pozemcích, které vznikly rozparcelováním zemědělských polí. Víc jsme vlastně od lokality, kterou jsme hledali, nepožadovali. Volba tenkrát padla na okres Praha - západ, který se nám jevil jako nejvhodnější. Souhrou okolností jsme zakoupili pozemek v obci Psáry – Dolní Jirčany a po dokončení stavby jsme se v roce 2011 do nového rodinného domu nastěhovali.

V tomto roce tedy bylo započato naše sžívání se s obcí a lokalitou. Zpočátku jsme většinu času trávili na své parcele v občasném kontaktu se svými přímými sousedy, nebo se známými, kteří za námi často přijížděli z Prahy. V tu dobu nic, co by pro nás bylo zvláštní nebo negativní. Volný čas jsme trávili procházkami nebo výlety na kole po nedalekém okolí. V roce 2012 se nám narodila dcera a ani tato událost, nám do života nepřinesla výraznou změnu, tedy pouze co se týče vztahu k lokalitě a k lidem v obci.

Zlomové období nastalo v roce 2015, kdy byla v našem okolí pořádána „sousedská párty“ s hlavní myšlenkou setkání se s co největším počtem sousedů z okolních cca sedmi ulic. S manželkou jsme na tuto akci rádi, ale se smíšenými pocity, vyrazili. Zde jsme se seznámili s některými dalšími sousedy a nakonec i se sousedem, který v obci hrál fotbal za místní klub. Na této sousedské akci došlo k domluvě, že přijdu na fotbalový trénink, po čemž jsem delší dobu toužil, ale nikdy jsem neudělal ten krok, že bych na fotbalové hřiště došel a oslovil fotbalisty s tím, že bych si také chtěl zahrát. S odstupem několika měsíců se z mých spoluhráčů stali známí a z některých po dalším čase kamarádi. I má manželka postupem času poznala přítelkyně či manželky spoluhráčů, a i ona si mezi nimi našla své kamarádky či známé.

Ve stejném roce, tedy v roce 2015 naše dcera nastoupila do místní mateřské školky. I zde jsme se začali potkávat s rodiči, kteří mají stejně staré děti. Ve stejný čas tak řešili obdobné potřeby nebo obdobné problémy dětí, a tak se náš okruh známých a kamarádů znovu rozrůstal. Následně se nám narodily ještě dvě děti, kluci, a to v roce 2017 a 2019. U nich to bylo trochu jiné. Tím, že jsme v této době již měli vybudované sociální kontakty, tak se náš život o to více odehrával v obci, mezi rodiči stejně starých dětí, často i shodných s těmi, které jsme poznali díky fotbalu.

Těmito okamžiky se nám v roce 2015 lokalita výrazným způsobem otevřela. Již to nebylo pouze o životě na našem pozemku v částečně anonymitě, o návštěvách našich známých z Prahy, o rodinných výletech na kole. Bylo to také o tom, že jsme se stali součástí místní komunity. Komunity, kdy spolu někteří její jedinci sportují, setkávají se, hlídají si děti, vozí si děti na kroužky, vyzvedávají si děti ze školky či školy, jezdí spolu na výlety nebo na dovolené, nebo se prostě jen potkají v obci a prohodí spolu pár vět. Komunity, která jako celek pořádá společenské akce, akce pro děti, organizuje brigády, rozvíjí obec, kde jeden pomáhá druhému, kde se zajímá jeden o druhého.

S růstem našich dětí nastala nutnost je zabavit. V tu dobu jsme velmi uvítali různé volnočasové aktivity, které jsou poskytovány v místě bydliště, jelikož je takřka nepředstavitelné vozit tři děti na volnočasové aktivity mimo hranice naší obce. Dcera tak využívá balet, gymnastiku, jógu, klavír a pouze do skautského oddílu je nutné ji dovážet do 10 km vzdálených Kunratic. Starší syn začal hrát letos fotbal v místním klubu a mladší syn navštěvuje s manželkou v místní škole cvičení s rodiči. Dále jsme velmi rádi, že v obci funguje obecní mateřská školka, kterou navštěvuje starší syn, tak obecní základní škola, kterou navštěvuje dcera. Existují sice v našem širším okolí soukromé školky a základní školy, avšak my jejich zastánci nejsme. Jsme přesvědčeni, že do mateřské školky a základní školy by měly děti chodit v místě svého bydliště, kde si získají kamarády, se kterými se pak

mohou navštěvovat a chodit ven tak, jak jsme to kdysi zažívali i my. Nechtěli bychom, aby navštěvovali školku a školu v jiné lokalitě, ze které by se všechny děti rozprchly do svých domovů, a kamarádi z těchto zařízení by se stali pouze virtuálními, jak to v dnešní době mnohdy bývá. Za to, že děti mohou navštěvovat volnočasové aktivity, mateřskou školku a základní školku v místě bydliště, jsme opravdu vděční. Snad i proto se rozšiřují mé aktivity, které se snažím pro lepší život v obci dělat. Účastním se tak například brigád, které jsou pořádané obcí i sportovním klubem, nově jsem začal trénovat nejmenší děti fotbal, pomáhám s přípravou dalších nejrůznějších akcí a vzhledem k mému působení u Policie ČR zajišťuji ukázky práce policistů na dětských akcích a v blízké budoucnosti snad i v ZŠ AMOS.

Pokud se ohlédnou skoro deset let do minulosti, je možné zhodnotit, jak se naše priority vůči obci, kde bydlíme a kterou jsme tenkrát vybírali, proměnily a co je nyní pro naši rodinu nejdůležitější. Jednoznačně jsou to vazby na spoluobčany obce, které vlastně v době výběru pozemku nehrály žádnou roli. Vůbec nás tenkrát nenapadlo podívat se například na složení věkových skupin obyvatel obce, kolik je v obci dětí, koho budeme mít za sousedy, s kým bychom se mohli potkávat a trávit svůj čas. Jako druhé nejdůležitější považuji lokalitu, ve které se obec nachází a jak sama vypadá. Ta byla v našem zájmu od počátku a s odstupem času hodnotím naši volbu kladně. Nejenže nám poskytuje prostor pro klidný život, život v blízkosti přírody, ale poskytuje celé naší rodině potřebné bezpečí. A když se přeci jen objeví nějaké riziko, jako tomu bylo v nedávné minulosti, kdy v našem přímém okolí docházelo k hromadným vloupáním do rodinných domů, funguje semknutí obyvatel, kteří neváhají spolupracovat, předávají si informace, hlídají si navzájem domy, upozorňují na rizika a aktivně spolupracují s policií. Dále je to dostupnost do Prahy, která byla a je důležitá pro každodenní dojíždění do práce, pro výlety za kulturou, nákupy a sportem, ale také k tomu, aby nedošlo k přetrhání vazeb s kamarády, kteří stále žijí v Praze. V neposlední řadě je pro nás důležitá občanská vybavenost. Ani o tuto oblast jsme se nějak zásadně při hledání pozemku nezajímali. Teď však vidíme, jak moc je důležitá. Máme si kde nakoupit, děti mají kam chodit do školy a školky, mají k dispozici volnočasové aktivity, je zde dostupný lékař, je kam si zajít do restaurace, atd. Vše v místě bydliště bez nutnosti sedat do auta a za těmito aktivitami cestovat. Proto toto vše vnímáme Psáry – Dolní Jirčany spíše jako vesnici, kde naše rodina žije vesnickým způsobem v tom dobrém smyslu i když v blízkosti Prahy.

Často s nadsázkou říkám, že kdyby mi nyní někdo nabídl stejný dům v Praze, tedy ve městě, kde jsem se narodil a kde jsem vyrůstal a žil, odmítl bych. Nechtěl bych se znovu vrátit do té anonymity města, kde soused nezná souseda, kde lidé povětšinou žijí vedle sebe, ale nikoliv pospolu, kde někdy nezáleží jednomu na druhém.

6 Výzkumné techniky a jejich vyhodnocení

Šestá kapitola se věnuje technikám, které byly použity v provedeném sociologickém výzkumu v obci Psáry – Dolní Jirčany a jejich vyhodnocení. Dále se zabývá samotným vyhodnocením stanovených cílů a to zhodnotit, jak obyvatelé obce vnímají život v Psárech - Dolních Jirčanech a jaký vztah mají k této obci a ke svým spoluobčanům.

Dále je to potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz znějící „*Vedení obce zná v dlouhodobém horizontu požadavky obyvatel obce na její rozvoj a na základě tohoto koná potřebné kroky*“ a „*Obec Psáry – Dolní Jirčany lze považovat za vesnici a i její obyvatelé v ní žijí vesnickým způsobem*“. Představení výzkumných technik

6.1.1 Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření bylo realizováno na internetu pod názvem „*Pohled obyvatel Psár a Dolních Jirčan na bydlení v této lokalitě*“. Cílem dotazníku bylo získat informace o vnímání obce samotnými obyvateli a zjistit, zda za dobu svého žití v této vesnici pocítují změny, a to jak ty negativní, tak i ty pozitivní. Vyplnění dotazníku bylo možné jak na osobním počítači, tak na chytrém mobilním telefonu, bez nutnosti jakékoliv asistence další osoby. Dotazník byl umístěn na internetových stránkách společnosti, která se touto problematikou zabývá a nabízí tyto služby jako svou činnost podnikání. Sběr odpovědí probíhal v období od 17. ledna 2020 do 21. února 2020. Odkaz na elektronický dotazník byl aktivně rozeslán zejména pomocí aplikace Whats app a SMS okruhu známých autora diplomové práce a jeho manželky. Součástí zasláného odkazu pro vyplnění dotazníku byl požadavek na šíření tohoto odkazu dalším spoluobčanům. Pro dosažení potřebného počtu responzí bylo plánováno realizovat tištěný dotazník tak, aby došlo k oslovení i obyvatel obce nevyužívající moderní technologie. Od záměru využít tištěnou formu dotazníku bylo nakonec upuštěno. Tištěný dotazník byl nahrazen osobním terénním šetřením. V šesti dnech v uvedeném období byli průběžně oslovováni kolemjdoucí spoluobčané obce s žádostí o vyplnění dotazníku. Pro terénní šetření byly zvoleny lokality s vysokou koncentrací spoluobčanů, jako fotbalové hřiště v Dolních Jirčanech a Psárech, prostor před obecním úřadem a poštou, zastávky příměstské dopravy, náves a prostor před školou. Odpovědi respondentů byly zaznamenávány přímo do tabletu, což následně ulehčilo a zrychlilo vyhodnocení všech odpovědí. Výhody terénního šetření oproti ponechání tištěných dotazníků na zvolených místech bylo vícero. Zejména to byla možnost potencionální respondenty osobně o vyplnění dotazníku požádat, vysvětlit jim důvody, proč dotazník vznikl a získat doplňující informace, které byly respondenty sděleny při vyplňování dotazníku. Zároveň se lze domnívat, že terénním šetřením došlo k získání vícero responzí, než by tomu bylo u tištěného dotazníku.

Vytvořený dotazník obsahoval celkem 30 otázek, kde 23 z nich bylo uzavřených s možností volby jedné odpovědi a 7 z nich bylo polootevřených. Na 4 polootevřené otázky bylo možné odpovědět volbou jedné odpovědi nebo dopsat odpověď vlastními slovy. Na 2 polootevřené otázky šlo odpovědět výběrem maximálně tří odpovědí, nebo možností dopsat odpověď vlastními slovy. U jedné polootevřené otázky bylo možné vybrat jakýkoliv počet předdefinovaných odpovědí i odpovědět vlastními slovy. Jedna otázka z uvedených třiceti byla kontrolní a sloužila k ověření odpovědí respondentů.

6.1.2 Rozhovory se zastupiteli a obyvateli obce

Druhá forma pro získání náhledu na život a proměnu obce Psáry – Dolní Jirčany byly řízené i běžné rozhovory. Byl osloven zastupitel obce, starousedlík a nově nastěhovaný obyvatel obce. Cílem rozhovoru se zastupitelem bylo zejména získání doplňujících informací o prioritách rozvoje obce, realizovaných krocích obce v minulých obdobích a získání trochu jiného pohledu na některé oblasti obecního života. Cílem rozhovoru se starousedlíkem bylo získat doplňující informace a náhled od osoby, která v obci žije dlouhou řadu let. Rozhovor s nově přistěhovaným si kladl stejné cíle, avšak z pohledu krátkého žití v obci. Se zastupitelem obce byl uskutečněn ještě jeden dodatečný rozhovor, který sloužil k získání některých důležitých doplňujících informací. Seznam otázek pro jednotlivé rozhovory vč. přepisu odpovědí jsou uvedeny v příloze č. 4.

Po dohodě s respondenty bylo stanoveno, že nebudou uváděna jejich jména, ale pouze jejich pohlaví, věk a popis jejich místa bydliště. Bylo to zejména pro to, že se jednalo o

rozhovory s obyvateli obce, ve které autor diplomové práce žije a kde prováděl dotazníkové šetření. Je tak veřejně známo, že bude diplomová práce zpracována. Respondenti byli předem upozorněni na to, že je rozhovor nahráván, a to z důvodu snadnějšího zpracování odpovědí. Respondenti byli informováni o tom, že po přepisu jejich odpovědí budou nahrávky rozhovoru smazány, což se také stalo.

Dalším důležitým zdrojem informací byly rozhovory z běžného života autora diplomové práce v obci. Tyto rozhovory nebyly předem připravovány a ani témata rozhovorů nebyla úmyslně navozována. Tím, že autor diplomové práce v obci žije, dochází k jeho setkávání se s různými spoluobčany různých věkových skupin, různého pohlaví, různého postavení. K rozhovorům dochází například se sousedem, kterému je 94 let, se spoluhráčem z fotbalu, který je řemeslník, s kamarádkou manželky autora diplomové práce, která je manažerka v bance, sousedkou z ulice ve středním věku, která je v domácnosti, majitelem firmy, dělníkem, ženou, co pracuje na OSVČ, ženou na mateřské, učitelkou z mateřské školky, důchodcem a takto by bylo možné pokračovat dále. Okruh těchto obyvatel je opravdu velký a pestrý, proto přináší cenné informace z různých pohledů.

Všechny informace, které byly načerpány z jednotlivých rozhovorů, jsou zakomponovány do níže uvedeného textu a významně tak doplňují jak samotné vyhodnocení, tak i návrhy řešení rozvoje obce.

6.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření a dalších informací

6.2.1 Vyhodnocení vyplnění dotazníku obyvateli obce

Dotazníkovým šetřením bylo získáno celkem 235 responzí s odhadnutou úspěšností vyplnění dotazníku cca 45%. Průměrná délka vyplnění jednoho dotazníku činila 8,05 minuty. Sběr dat probíhal mezi dny uvedenými v podkapitole 6.1.1, což bylo celkem 36 kalendářních dní. K vyplnění dotazníku došlo v 17 dnech vč. terénního šetření. Po zbytek dnů tj. v 19 dnech nedošlo k jeho vyplnění žádným respondentem. Terénní šetření proběhlo celkem v 6 dnech a to od 25. do 27. ledna 2020 a od 31. ledna do 2. února 2020. Větší ochota vyplnit dotazník byla u žen 149 (63,4%) responzí u mužů tomu bylo v 86 případech (36,6%). Dotazník vyplnilo 181 (77,02%) obyvatel Dolních Jirčan a 54 (22,98%) obyvatel Psár. 183 (77,87%) respondentů bylo ze skupin obyvatel, kteří v obci žijí do 21 let, což je právě období kdy Psáry - Dolní Jirčany začaly populačně růst. Dotazník bylo možno vyplnit pouze respondenty staršími osmnácti let. Vyplnění dotazníku provedly všechny věkové skupiny obyvatel s různým stupněm vzdělání.

Tabulka 26 – Věková struktura respondentů

Věková skupina respondentů	Počet v ks	Počet v %
18 - 25 roků	18	7,66 %
26 - 35 roků	53	22,55 %
36 - 46 roků	105	44,68 %
46 a více roků	59	25,11 %

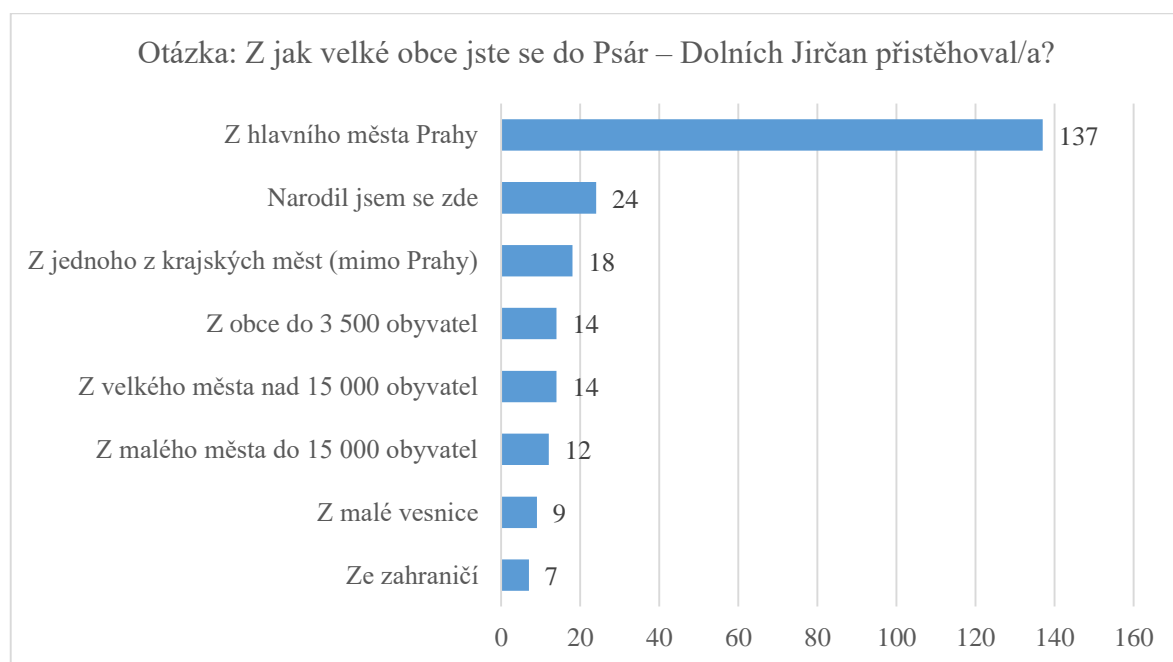
Tabulka 27 – Vzdělání respondentů

Dosažené vzdělání respondentů	Počet v ks	Počet v %
Základní	3	1,28 %
Středoškolské - výuční list	27	11,49 %
Středoškolské - maturita	99	42,13 %
Vyšší odborné vzdělání - DiS	12	5,11 %
Vysokoškolské - bakalářské	20	8,51 %
Vysokoškolské - magisterské	74	31,49 %

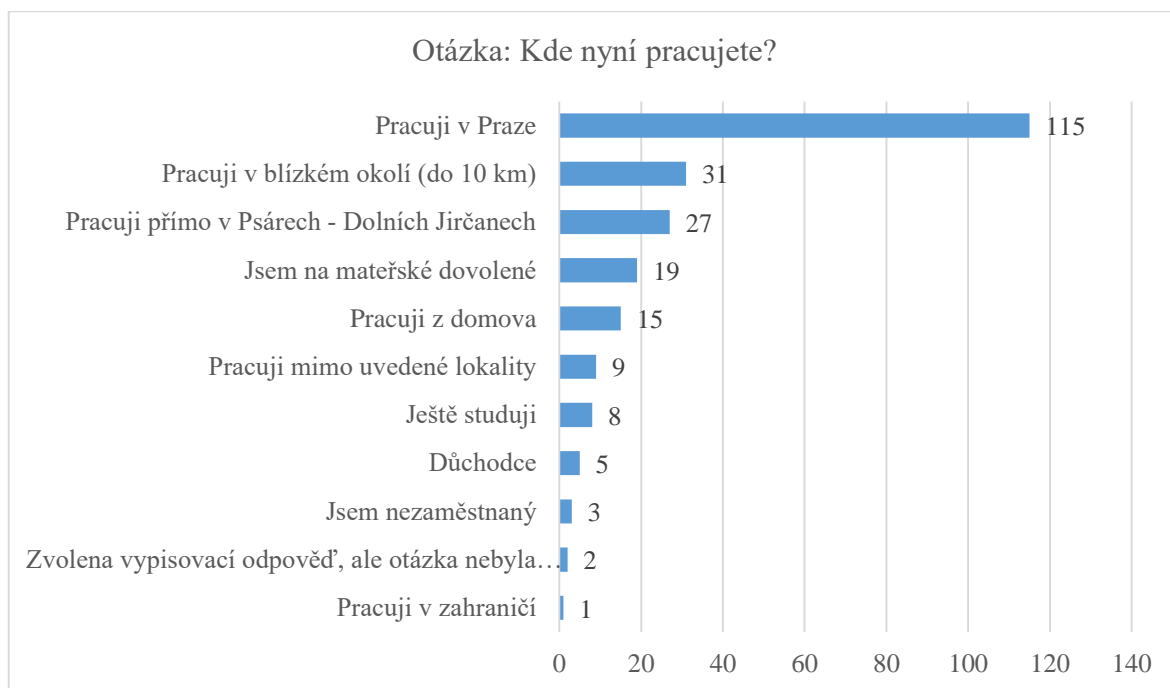
6.2.2 Vyhodnocení dotazníku – obecná data

Tato podkapitola vyhodnocuje obecná data získaná vyplněním dotazníku. Zaměřuje se na oblasti kolem důvodu přistěhování do obce, místa původního bydliště, oblasti výkonu práce a zhodnocení pracovních příležitostí v obci.

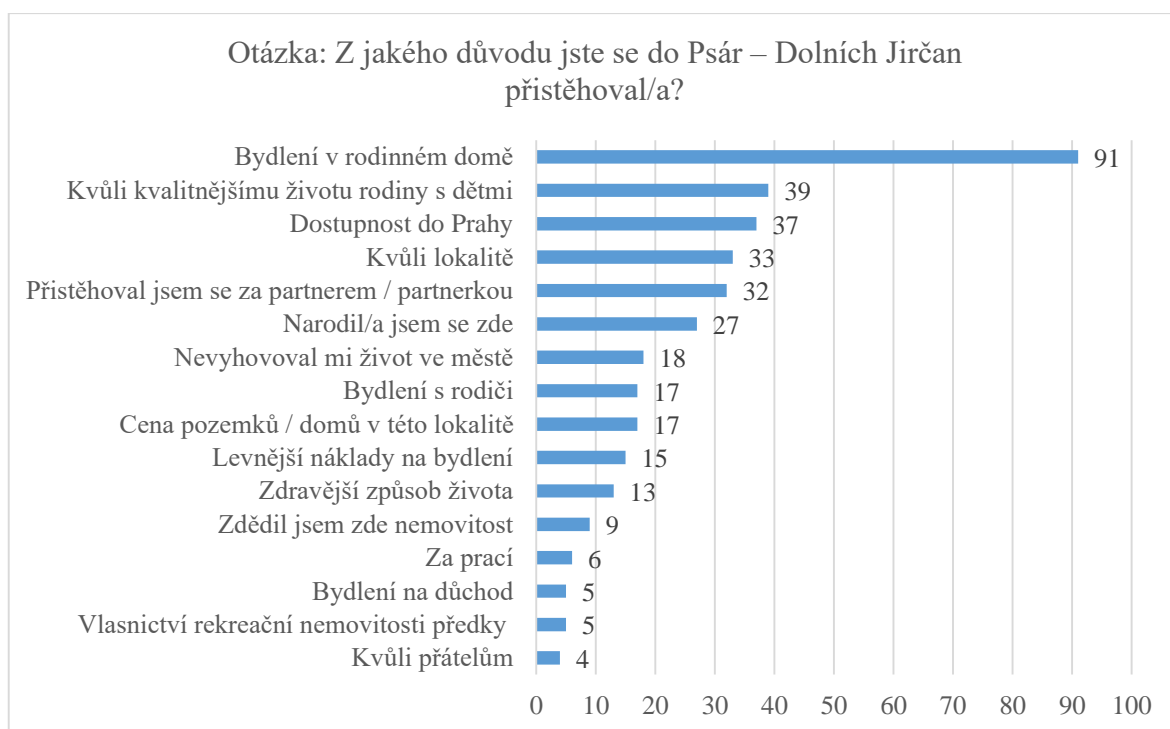
Graf 10 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Z jak velké obce jste se do Psár – Dolních Jirčan přistěhoval/a?“

Graf 11 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Kde nyní pracujete?“

Graf 12 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Z jakého důvodu jste se do Psár – Dolních Jirčan přistěhoval/a?“

Z odpovědí na výše uvedené otázky v dotazníku je jasně patrná silná vazba na Prahu. Většina obyvatel má za sebou pravděpodobně podobný životní příběh jako rodina autora diplomové práce. V určité fázi svého života, většinou v produktivním věku a v období okolo doby, kdy dochází k narození potomků, se rozhodli pro odstěhování z Prahy z panelového

nebo činžovního domu (157 odpovědí, 66,81%)¹²⁸. I když pořízení rodinného domu v obci je finančně náročné, je o mnoho dostupnější než pořízení obdobného bydlení v Praze, které je pro většinu obyvatel obce z finančních důvodů nedosažitelné. Jejich priority pro nastěhování do obce byly život v rodinném domě se svou rodinou, v klidnější lokalitě, avšak při zachování dobré dostupnosti do Prahy. Z dalších odpovědí je pak zřejmé, že touha po bydlení v rodinném domě byla uspokojena, jelikož (91,91% respondentů žije v obci v rodinném domě se zahradou).¹²⁹ Dobrá dostupnost do Prahy byla požadována zejména z důvodu výkonu práce v hlavním městě, viz graf č. 11, kdy 48,94 % respondentů pracuje v Praze. I když skoro polovina respondentů pracuje v Praze, 1/4 respondentů hodnotila možnost najít si zaměstnání v obci nebo její blízkosti pozitivně, 2/4 respondentů průměrně a zbytek negativně. Dobrá dostupnost do Prahy byla také požadována kvůli dobrému dojezdu za kulturou a volnočasovými aktivitami.

Otázka „Co pro mne bylo při výběru bydlení v Psárech – Dolních Jirčanech nejdůležitější?“ sloužila jako kontrolní otázka. Tato otázka potvrdila správnost odpovědí respondentů na otázku „Z jakého důvodu jste se do Psár – Dolních Jirčan přistěhoval/a?“. jednoznačně vyšlo, že nejdůležitější je pro respondenty lokalita, dostupnost do Prahy, rodina a forma bydlení.

6.2.3 Vyhodnocení dotazníku – hodnocení lokality a přání obyvatel obce

Následující text přináší pohled na to, jak obyvatelé obce vnímají její vybavenost, a to z pohledu šesti klíčových oblastí obce. Stejně tak je z odpovědí respondentů hodnoceno, jak vnímají změny jednotlivých oblastí. Zda se podle jejich vnímání za dobu jejich života v obci kvalita těchto oblastí zlepšila, zhoršila nebo zůstala na stejné úrovni. Jelikož vybavenost obce již byla popsána v podkapitole 5.3, bude se níže uvedený text zaměřovat na ty oblasti, a aktivity, které obyvatele obce mohly nejvíce v rozhodování ovlivnit, a to jak pozitivně, tak negativně. Vyhodnoceno bude přání obyvatel v rozvoji obce v budoucnosti a na hodnocení, co se v obci v rozvojových aktivitách nejvíce povedlo. Toto vše má za cíl potvrdit nebo vyvrátit zvolenou hypotézu „Vedení obce zná v dlouhodobém horizontu požadavky obyvatel obce na její rozvoj a na základě tohoto koná potřebné kroky“ stejně tak má přinést informace ke splnění zvolených cílů a to zjištění, jak vnímají obyvatelé život v obci a jejich vztah k lokalitě.

Zhodnocení šesti klíčových oblastí obce:

Tabulka 28 – Zhodnocení úrovně občanské vybavenosti, technické vybavenosti a dopravní infrastruktury Psár – Dolních Jirčan respondenty

	Občanská vybavenost		Technická vybavenost		Dopravní infrastruktura	
Velmi dobrou	57	24,26 %	48	20,43 %	32	13,62 %
Dobrou	113	48,09 %	117	49,79 %	88	37,45 %
Průměrnou	47	20,00 %	60	25,53 %	81	34,47 %
Špatnou	18	7,66 %	9	3,83 %	26	11,06 %
Velmi špatnou	0	0,00 %	1	0,43 %	8	3,40 %
Celkem	235	100,00 %	235	100,00 %	235	100,00 %

¹²⁸ Otázka v dotazníku: Před přistěhováním do Psár – Dolních Jirčan jsem bydlel/a?

¹²⁹ Otázka v dotazníku: V Psárech – Dolních Jirčanech bydlím?

Tabulka 29 – Zhodnocení úrovně dopravní obslužnosti, sportovního vyžití a společenského a kulturního života v Psárech – Dolních Jirčanech respondenty

	Dopravní obslužnost		Sportovní vyžití		Společenský a kulturní život	
Velmi dobrou	50	21,28 %	60	25,53 %	45	19,15 %
Dobrou	110	46,81 %	106	45,11 %	88	37,45 %
Průměrnou	61	25,96 %	55	23,40 %	69	29,36 %
Špatnou	12	5,11 %	13	5,53 %	32	13,62 %
Velmi špatnou	2	0,85 %	1	0,43 %	1	0,43 %
Celkem	235	100,00 %	235	100,00 %	235	100,00 %

Tabulka 30 – Zhodnocení změny občanské vybavenosti, technické vybavenosti a dopravní infrastruktury Psár – Dolních Jirčan respondenty

	Občanská vybavenost		Technická vybavenost		Dopravní infrastruktura	
Ano, změna je velmi pozitivní	76	32,34 %	24	10,21 %	26	11,06 %
Ano, změna je celkem pozitivní	129	54,89 %	109	46,38 %	113	48,09 %
Nedošlo ke změně	28	11,91 %	100	42,55 %	79	33,62 %
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	2	0,85 %	2	0,85 %	15	6,38 %
Situace v této oblasti se velmi zhoršila		0,00 %		0,00 %	2	0,85 %
Celkem	235	100,00 %	235	100,00 %	235	100,00 %

Tabulka 31 – Zhodnocení změny dopravní obslužnosti, sportovního vyžití a společenského a kulturního života v Psárech – Dolních Jirčanech respondenty

	Dopravní obslužnost		Sportovní vyžití		Společenský a kulturní život	
Ano, změna je velmi pozitivní	18	7,66 %	51	21,70 %	37	15,74 %
Ano, změna je celkem pozitivní	77	32,77 %	105	44,68 %	88	37,45 %
Nedošlo ke změně	131	55,74 %	77	32,77 %	101	42,98 %
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	9	3,83 %	2	0,85 %	9	3,83 %
Situace v této oblasti se velmi zhoršila		0,00 %		0,00 %		0,00 %
Celkem	235	100,00 %	235	100,00 %	235	100,00 %

Občanská vybavenost: Občanská vybavenost obce je hodnocena jako druhá nejlepší z dotazovaných oblastí. Co se týče změny této oblasti z pohledu jejího posunu, je však hodnocena nejlépe. Toto hodnocení bylo s největší pravděpodobností ovlivněno nedávno dokončenou ZŠ AMOS, která byla zcela nově vystavěna. Obec tak získala moderní školu, která je navíc nadstandardně vybavena. Lze v ní najít moderní učebny, kde vždy dvě učebny

mají prostor pro neformální vyučování a odpočinek (klastry), dvě tělocvičny, z nichž jedna je vybavena horolezeckou stěnou, dále škola vlastní venkovní multifunkční hřiště, atria a terasy, recepce, šatny, kde každý žák má svou skříňku, školní klub, školní knihovnu, školní družinu, parkoviště a další moderní prostory. Důraz byl také kladen na vybudování školní jídelny s kuchyní, kde je dětem poskytována moderní strava se zaměřením na zdravé stravování. Ve škole nechybí ani unikátní technologie jako jsou např. chytré tabule propojené s projektorem nebo vstupy a odběr stravy na čipy dítěte. Nalézt lze i speciální učebny jako je například baletní sál, projektorový sál, přednáškový sál, audiovizuální laboratoř a cvičná kuchyň.¹³⁰ Díky aplikaci, kterou škola používá, má rodič přehled o příchodech dítěte do školy, zda si odebral stravu, jaké má známky, zda nedostal poznámku, jaké má splnit domácí úkoly a získá i mnoho dalších informací. Není tak překvapením, že projekt a stavba nové základní školy stála bez mála půl miliardy korun s tím, že se na financování podílelo Ministerstvo školství a tělovýchovy ČR (dále jen „MŠMT ČR“), Státní fond životního prostředí, Středočeský kraj, Integrovaný regionální operační program (prostředky Evropské unie), obec, a Místní akční skupina Dolnobřežansko. Významnost celé stavby dokazuje i fakt, že obdržela tři ceny. Stala se stavbou roku Středočeského kraje, získala cenu odborné poroty v kategorii pasivní novostavba a cenu za veřejný interiér roku 2020.¹³¹ Díky výstavbě nové základní školy také mohlo dojít k rekonstrukci budovy původní základní školy. Ta již v tomto roce slouží jako nová mateřská školka určená především předškolákům. I tato budova musela projít náročnou rekonstrukcí, která byla financována z Integrovaného regionálního operačního programu a rozpočtu obce. Budova školy z roku 1693 se rekonstrukci také nevyhnula a bude sloužit jak dětem, tak i seniorům (Klub seniorů Třináctka). V oblasti vzdělávání byl v obci vykonán velký kus práce, což obyvatelé obce mající děti velmi kladně hodnotili. Snahy obce v oblasti vzdělávání však nebyly kladně pouze obyvatelé obce, ale i Česká obchodní inspekce, která udělila starostovi obce panu Milanu Váchovi v dubnu roku 2019 medaili „Za zásluhy o rozvoj kvality vzdělávání“.¹³² Pokud jsou zmíněna ocenění, je potřeba zmínit i ocenění obce v soutěži „Obec přátelská seniorům“, kde Psáry – Dolní Jirčany získaly 1. místo v kategorii 3-10 tis. obyvatel. Díky tomuto ocenění obec získala bezmála 1,1 mil. Kč na další rozvoj aktivit pro seniory.¹³³

V obci však nejsou jen samá pozitiva, za které jsou udíleny ceny a medaile. Jsou zde i dlouho plánované rozvojové aktivity, které se nedaří realizovat. Zejména se jedná o chybějící reprezentativní veřejné prostranství - náves. Jednoznačně chybí kvalitní prostor, kde by se mohli lidé scházet, kde by se mohly konat kulturní a společenské akce, ale i prostor, kde by byly obchody, ve kterých by mohli místní podnikatelé prodávat zboží nebo poskytovat služby. Tento prostor by měl sloužit celým rodinám ať už by se jednalo o dopolední nákup, polední oběd nebo večerní posezení se známými a kamarády. Díky absenci takového centra je v současné době prodej zboží a služeb rozset po obci, mnozí obyvatelé o nich ani neví, a tak je pro mnohé obyvatele obce jednodušší dojet automobilem do několika

¹³⁰ PRIBRAMSKÝ DENIK. Zprávy. Z okolí. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <https://pibramsky.denik.cz/z-regionu/nova-venkovska-zakladka-bude-mit-i-vlastni-studio-a-farmu-20190904.html>

¹³¹ PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2019. Psárský zpravodaj 5/2019 str. 15 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2019/psarskyzpravodajrijen2019web.pdf>

¹³² PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2019. Psárský zpravodaj 3/2019 str. 15 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z:

<http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2019/psarskyzpravodajcerven2019web.pdf>

¹³³ PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2019. Psárský zpravodaj 4/2019 str. 23 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2019/psarskyzpravodajsrpen2019web.pdf>

kilometrů vzdálených obchodních center, což jistě škodí místním podnikatelům. Jak v Psárech v roce 2017, tak v Dolních Jirčanech v roce 2014 byly zpracovány studie pro revitalizace návsi. Vzhledem k omezenému rozpočtu obce byly tyto projekty pozastaveny, jelikož prioritou obce se jednoznačně stala nová základní škola. I když však nedošlo k realizaci uvedených projektů, tak zejména na návsi v Dolních Jirčanech nic nebrání pořádání kulturních a společenských akcí. Je však nutné akceptovat její dispoziční uspořádání, které některé typy akcí limituje. Aktuálně však obec činí kroky k tomu, aby v roce 2021 získala všechna potřebná povolení a revitalizace návsi v Dolních Jirčanech mohla být započata. Situaci však komplikuje v současné době probíhající pandemie onemocnění COVID-19 a to jak z pohledu času, tak z pohledu získání finančních prostředků. Realizace nové návsi v Psárech není v současnosti stanovena jako priorita obce.

Obrázek 2 – Architektonická studie návsi v Dolních Jirčanech z roku 2014

Zdroj: ARCHITEKTONICKÁ STUDIE NA ŘEŠENÍ NÁVSI – DOLNÍ JIRČANY V OBCI PSÁRY. MOBA studio s.r.o [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://psary.cz/sites/default/files/vz/4291/prilohazdc-01-architektonickastudie.pdf>

Obrázek 3 – Návrh řešení návsi v Psárech z roku 2009 a její současný stav

Zdroj: PSÁRY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2017. Psárský zpravodaj 3/2017 str. 18 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2017/psarskyzpravodajduben2017web_0.pdf

O jednom projektu se v obci již dlouho nehovoří. Jedná se o stavbu nebo vybudování kulturního domu, který by sloužil jako další místo, kde by se obyvatelé obce mohli setkávat a kde by se mohly konat zejména kulturní a společenské akce pro širší okruh obyvatel obce. V současné době tuto funkci částečně plní sál v místní hospodě, který ale není v žádném

případě vhodnou alternativou. Nejenže není dostatečně prostorný, ale i jeho stav neodpovídá požadavkům dnešní doby. Téměř nepředstavitelné je pak v tomto prostoru pořádat kulturní nebo společenské akce pro děti.

Technická vybavenost: Ač technická vybavenost obce byla v dotazníku hodnocena kladně, skončila na třetím místě jak z pohledu spokojenosti obyvatel, tak z pohledu jejího rozvoje, je nutno poukázat na to, že obec trpí problémem v oblasti vodohospodářství. Jako nejzávažnější negativa, se kterými se obyvatelé obce potýkají, je voda s vysokým obsahem vodního kamene (cca 1/3 obce), omezování spotřeby vody v období letních měsíců z důvodu její nedostatečnosti, zákaz hloubení vlastních studen, omezení v možnosti napojení nové stavby na vodu (uzávěra), nedostatečná kapacita kanalizace, nedostatečná kapacita čističky odpadních vod. To jsou oblasti, které obyvatele obce trápí. Nespokojenost s touto oblastí lze pozorovat spíše u obyvatel přistěhovalých po roce 2000. Lze to vysvětlit tím, že se jedná převážně o obyvatele, kteří se přistěhovali z Prahy a kteří tyto problémy v Praze vůbec nemuseli řešit, nevnímali je a dodávky vody a její likvidaci brali jako samozřejmost. Nyní tomu tak není, a tak negativně vnímají to, když musí pořídit úpravný vody z důvodu výskytu vodního kamene, nebo v létě nemohou zalévat zahradu či napustit bazén. Pokud se k těmto omezením ještě přidá dlouhotrvající zákaz hloubení studen a nedávné zdražování dodávek vody, není překvapující, že je toto obyvatele obce vnímáno negativně. Proti těmto opatřením se obyvatelé obce snaží bojovat výstavbou vodovodních nádrží na dešťovou vodu, kterou posléze používají na zalévání svých zahrad, jelikož málokdo ve svém projektu stavby domu počítal s využitím dešťové vody v domácnosti např. na splachování toalet. Situace v posledním roce dokonce došla tak daleko, že bylo pozastaveno vydávání nových stavebních povolení právě z důvodu nedostatečnosti vody a kanalizace. Tato skutečnost však nemohla být v dotazníku obyvateli obce zohledněna, jelikož toto negativum postihuje jen budoucí obyvatele vesnice, pro které nebyl dotazník určen.

Uklidňujícím faktem jistě je, že obec o této problematice ví, vnímá ji a oblast vodohospodářství zařadila do priorit obce. Již nyní podniká konkrétní viditelné kroky ke stabilizaci vodohospodářství v obci a do několika let chce nepříznivou situaci v této oblasti úplně vyřešit. Je ale potřeba zmínit, že problematiku nikterak neulehčuje fakt, že je obec závislá na třech zdrojích, dvou místních vrtech a jednom přivaděči vody.

Zmíněnými konkrétními a viditelnými kroky, ke kterým již obec přistoupila, jsou stavba páteřního kanalizačního sběrače až v dvojnásobné kapacitě, než je tomu u stávajícího kanalizačního sběrače a části vodovodního přivaděče. Dále byla předložena žádost o dotaci z Národního programu životního prostředí na projekt napojení obce na Posázavský vodovod. Vzhledem k tomu, že první část dotace ve výši 20,8 mil. Kč již byla schválena, může obec již nyní plánovat započítání první etapy, skládající se z výstavby kompletního přivaděče vody do obce z Posázavského vodovodu včetně propojení do přečerpávací stanice Štědřík, díky čemuž se voda dostane až do vodojemu Na Vysoké.¹³⁴ V dalších letech by se měly realizovat i plány z roku 2019 a to navýšení kapacity čističky odpadních vod, výstavba přívodu vody z Želivky do vodojemu Vápenka, realizace nového vodojemu Vysoká II, vybudování nového

¹³⁴ PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2020. Psárský zpravodaj 2/2020 str. 16 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2020/psarskyzpravodajduben2020web.pdf>

vodovodního řádu v délce cca 5,3 km vč. napojení na IT systémy usnadňující monitorování a správu vodohospodářství v obci.¹³⁵

Dopravní infrastruktura: Dopravní infrastruktura je obyvateli obce hodnocena nejhůře ze všech oblastí. Zároveň ji považují za druhou nejhorší oblast z pohledu jejího vývoje v čase. Zde je nutné se oprostit od širší lokality obce, která zajišťuje dobrou dostupnost do Prahy, a dalších lokalit viz podkapitola 5.1. Samotná obec trpí několika nedostatky v této oblasti. Jednou z nich je zvýšený pohyb automobilů v ranní špičce, kdy tyto automobily objíždí tvořící se kolonu v ulici Budějovická. Kolona se tvoří zejména proto, že kruhový objezd těsně před Pražským okruhem kapacitně nestíhá odbavit všechny automobily jedoucí směr Praha. Naprostým standardem se pak stává, že si řidiči zkracují cestu přes obec a pokouší se najet na zmíněný kruhový objezd směrem od Jílového u Prahy, odkud není doprava tak silná. Toto nejenže zvyšuje dopravní zátěž uvnitř obce, zvyšuje opotřebení obecních komunikací, zatěžuje obec zplodinami, ale zejména dochází ke zvýšení bezpečnostního rizika pro děti, které chodí touto cestou do školy. Obyvatelé také negativně vnímají i fakt, že některé komunikace v obci nemají dokončený finální asfaltový povrch. Zejména v letních měsících se tímto enormně zvyšuje prašnost v některých těchto lokalitách, stejně tak jízda po takto nezpevněném povrchu bývá nekomfortní, automobily i okolí silnic znečišťuje a zvyšuje riziko poškození automobilu. Dalším negativním faktorem obce je špatný stav chodníků. Některé jsou nedokončené, některým chybí nájezdy pro kočárky a postižené osoby a některé chybějí úplně. Další, mnohdy různorodé problémy s komunikacemi vznikají tím, že některé z nich jsou dokončovány majiteli nebo investory rodinných domů, které je následně předají do užívání obce. Ne vždy jsou tak cesty dokončeny v požadované kvalitě, jelikož se lidé na dokončení zejména finálního povrchu vozovky snaží ušetřit.

Pozitivní vývoj je možné sledovat u cyklostezky. V minulých letech došlo k výstavbě cyklostezky, která protíná obě části obce a navzájem je spojuje. Cílem cyklostezky bylo navýšit počet obyvatel jezdících po vesnici na kole a to o 50% až na 300 cyklistů za den, ale také zvýšit jejich bezpečnost. Dalším cílem bylo spojit cyklostezkou důležité občanské vybavení obce jako je základní škola, mateřská školka, obecní úřad, sportovní zařízení, zastávku autobusu, pobočku pošty včetně vybudování zázemí pro kola, jako jsou stojany a přístřešky pro kola.¹³⁶

Dopravní obslužnost: Autobusová doprava do Psár - Dolních Jirčan je zajištěna linkami 332, 334 a 956. Linka 332 ze směru Jílové u Prahy - Praha Budějovická jede každý den v týdnu s intervaly od 12 minut až po jednu hodinu. Vždy záleží na tom, zda se jízda uskutečňuje ve špičce nebo mimo ni. Linka 334 na trase Psáry – Dolních Jirčany - Praha Smíchov jede 7x za den, pouze v pracovní dny. Autobus jede 4x v ranních hodinách s intervalem 30 minut a 3x v odpoledních hodinách s intervalem jednu hodinu. Linka 956 je linka noční zajišťující dopravu každý den, a to pouze 2x v nočních hodinách. Dojezdový čas autobusu do Prahy na Budějovickou ulici je cca 25 minut a na Prahu Smíchov cca 27 minut v případě, že se na cestě nevyskytnou dopravní komplikace. Dopravní obslužnost obce má rezervy, a to zejména v intervalech mezi jednotlivými spoji. Lokality, kam autobusy směřují,

¹³⁵ PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2019. Psárský zpravodaj 1/2019 str. 18 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-15].

Dostupné

z:

<http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2019/psarskyzpravodajunor2019web.pdf>

¹³⁶ PSARY. Dostavba cyklostezky v obci Psáry. [online]. ©2011 [cit. 2020-10-4]. Dostupné z: <http://psary.cz/stranka/realizujeme-projekt-v-ramci-op-irop>

jsou nastaveny v pořádku. Dopravní obslužnost obyvatel obce z pohledu její kvality hodnotili na místě čtvrtém ze šesti oblastí, avšak jako nejhůře se rozvíjející. Toto hodnocení odpovídá realitě, kdy v posledních letech nedošlo k zásadním změnám v oblasti dopravní obslužnosti obce. Někteří obyvatelé obce sdělili, že jim výrazně pomáhá lokalita, ve které bydlí. Zejména obyvatelé Dolních Jirčan mají v dosažitelné vzdálenosti autobusové zastávky v Horních Jirčanech. Využívají tak i autobusové liny 335, 337 a 339 jedoucí ze směru od Benešova u Prahy do Prahy na Budějovickou ulici. Využití obou autobusových zastávek těmto obyvatelům dává možnost jejich kombinace a zkracuje jim tak intervaly mezi autobusy na polovinu.

Sportovní vyžití: Možnost sportovního vyžití obyvatel Psár – Dolních Jirčan v obci je hodnoceno nejlépe ze všech oblastí, co se týče spokojenosti. Druhé místo pak bylo obyvateli přiděleno, co se týče jejího rozvoje. Obec poskytuje opravdu mnoho sportovních aktivit nejen pro děti, ale i pro dospělé tak, jak to je uvedeno v podkapitole 5.3. Obec má zpracován „Plán rozvoje sportu v obci Psáry na roky 2019 – 2022“, ve kterém klade důraz na oblast sportu. Považuje ho za velmi dynamickou oblast, „*kteřá svým způsobem reaguje na změny ekonomických, sociálních i životních podmínek*“ a poukazuje na to, že se „*současně ve společnosti zvyšuje hodnota zdraví, roste snaha o zkvalitňování života, smysluplné aktivní užívání volného času, zdravý životní styl, ale také o sociální kontakt, seberealizaci a aktivní odpočinek*“. Proto obec ze svého rozpočtu uvolňuje 3% z daňových příjmů obce (v současnosti cca 1,5 mil Kč), které přerozděluje na rozvoj sportu, sportovních oddílů a sportovních zařízení. Obec má dále za cíle podporovat školní sport, volnočasové aktivity dětí, vybudování volně přístupných hřišť, rozvoj sportovních areálů,¹³⁷ ale i podporu Sboru dobrovolných hasičů, jenž obec reprezentují ve sportovní disciplíně - požárním útoku.

Podpora sportovních aktivit v obci je v poslední době opravdu znatelná. Za posledních pět let se základny členů sportovních klubů v obci více než zdvojnásobily. To bylo způsobeno jak růstem počtu sportovních klubů, tak i nárůstem druhů sportů a aktivit, které jsou nabízeny. Nárůst členů sportovních klubů je znatelný zejména u dětí. S nárůstem dětí je také možné pozorovat navýšení dobrovolníků zajišťujících nejen tréninky, ale i chod sportovních klubů. Tito dobrovolníci jsou většinou z řad rodičů nebo členů sportovních klubů. Navýšení dobrovolníků je další benefit podpory sportu obcí.

Nespornou výhodou obce je i atraktivní lokalita, ve které se nachází, zejména pak přílehlé lesy. Obyvatelům obce se tak otevírají možnosti sportovních aktivit jako je běh nebo jízda na kole, a to v přímé blízkosti obce.

Společenský a kulturní život: Společenský a kulturní život v obci obsadil předposlední pozici, co se týče spokojenosti obyvatel a čtvrtou pozici v oblasti jeho rozvoje. I když je v obci pořádáno dostatek akcí, viz podkapitola 5.3, potřeba obyvatel obce tím není uspokojena. Zde bylo poukazováno na tři faktory, které toto hodnocení ovlivnilo. Zejména se jednalo o to, že většina společenských a kulturních akcí je zaměřena na děti. Druhý faktor je ten, že zbytek společenských akcí se koná v rámci nějakého sportovního nebo zájmového spolku, na které obyvatelé obce mimo tyto spolky povětšinou nepříjdou. Třetí faktor je ten, že obyvatelé obce nezahrnují do této kategorie kulturní a společenské akce, které obec pořádá pro seniory. Kulturní a společenské akce se zejména konají na návsi v Dolních Jirčanech. Zejména se zde konají akce, které jsou pořádány obcí. Jako další kulturní a společenská centra slouží sportovní kluby SK Čechoslovan Dolní Jirčany a SK Rapid Psáry,

¹³⁷ PSARY. O obci. Plán rozvoje sportu. [online]. ©2011 [cit. 2020-10-1]. Dostupné z: <http://psary.cz/dokumenty/plan-rozvoje-sportu-v-obci-psary-na-roky-2019-2022>

kteře disponují volnou plochou (fotbalovým hřištěm) a potřebným zázemím. Poslední lokalita využívaná pro konání akcí je prostor podél lesa u rybníku Kukulák a to zejména kvůli jeho umístění na kraji obce v blízkosti rybníka a lesa.

Z rozhovorů s obyvateli vyplynulo, že v obci chybí společenské a kulturní akce, konané pro obyvatele středního věku. V obci chybí akce typu obecní ples, představení zájezdního divadla, taneční zábavy, koncerty, kurzy tance a podobné. Některé tyto akce by bylo vhodné připravovat pod záštitou starosty obce tak, aby se jednalo o důstojné a významné akce. Bohužel však pro tento typ kulturních a společenských akcí chybí vhodný prostor, tedy již zmiňovaný kulturní dům.

Jako první takováto společenská akce se v roce 2020 měl konat „Ples ZŠ AMOS“ pro 250 osob, většinou obyvatel obce. Jako místo konání měla sloužit tělocvična této základní školy. Pro tuto konkrétní akci by se dalo konání v tělocvičně akceptovat. Pro pořádání společenských a kulturních akcí, které nemají se základní školou nic společného je však tento, byť nový a moderní prostor nevhodný. Jak prodej vstupenek ukázal, o tento typ společenské akce byl enormní zájem a vstupenky byly vyprodány prakticky za pár dní. Bohužel však se tento ples vzhledem probíhající pandemii onemocnění COVID-19 nemohl uskutečnit.

Otázka v dotazníku „*Jaké oblasti (maximálně tři) by se podle Vás měly prioritně v následujících letech v Psárech – Dolních Jirčanech rozvíjet?*“ měla sdělit, jaké oblasti by chtěli obyvatelé obce v nejbližších letech rozvíjet. To, zda obec zrealizuje přání obyvatel, bude možné zhodnotit až s odstupem času. Minimálně však je již nyní vidět, že většina z nejvíce žádaných oblastí se prolíná se stanovenými prioritami obce, které jsou uvedené ve strategických dokumentech. Bude také důležité, zda obecní rozpočet stanovené priority dovolí realizovat, a to i vzhledem k faktu, že na realizaci projektu nové ZŠ AMOS obec čerpala úvěr, který může rozvojové aktivity obce v následujících letech omezit.

Tabulka 32 – Požadavky na další rozvoj Psár – Dolních Jirčan dle respondentů

Zvolená oblast respondenty:	Počet v ks	Počet v %
Rozvoj služeb	90	14,80 %
Rozvoj veřejných prostranství	82	13,49 %
Rozvoj občanské vybavenosti	68	11,18 %
Rozvoj dopravní infrastruktury	66	10,86 %
Rozvoj sportovišť	42	6,91 %
Rozvoj dopravní obslužnosti	42	6,91 %
Ochrana životního prostředí	39	6,41 %
Rozvoj technické infrastruktury	39	6,41 %
Rozvoj kulturních akcí	39	6,41 %
Rozvoj aktivit pro děti	31	5,10 %
Rozvoj pracovních příležitostí	28	4,61 %
Rozvoj sociálních služeb	12	1,97 %
Rozvoj bydlení	10	1,64 %
Rozvoj péče o seniory	10	1,64 %
Rozvoj zemědělství	8	1,32 %
Rozvoj bezpečnosti	2	0,33 %
Celkový součet	608	100,00 %

6.2.4 Vyhodnocení plnění priorit z roku 2008 uvedených ve „Strategii rozvoje obce Psáry“

V roce 2008 nechala obec zpracovat „Strategii rozvoje obce Psáry“, která stanovovala rozvojové priority obce. Součástí této strategie byla i anketa obyvatel obce, kteří její pomocí obci sdělovali vlastní přání k jejímu rozvoji. Ankety se zúčastnilo 109 obyvatel obce obojího pohlaví a různého věku. S odstupem dvanácti let bylo možno zhodnotit, zda obec splnila stanovené konkrétní priority a přání obyvatel. Dále došlo k porovnání s odpověďmi respondentů na otázku v dotazníku z roku 2020 „Uveďte prosím oblasti (maximálně tři), ve kterých došlo podle Vás během doby Vašeho žití v Psárech - Dolních Jirčanech k největší pozitivní změně“. Bylo porovnáváno, zda byla priorit realizována a zda tuto realizaci vnímali i obyvatelé obce. Uvedené zhodnocení napomůže k vyhodnocení první hypotézy a některých stanovených cílů.

V následující tabulce jsou uvedeny nejdůležitější stanovené konkrétní priority obce, které obec chtěla po roce 2008 realizovat. Hodnoceno je, zda obec konkrétní danou prioritu zrealizovala (A), nezrealizovala (N), nebo ji zrealizovala pouze částečně (Č).

Tabulka 33 – Rozvojové priority Psár – Dolních Jirčan z roku 2008 dle obce

Č.	Stanovené obecní priority	A	N	Č
1	Rozšířit kapacitu, případně vybudovat novou MŠ	x		
2	Zvýšit kapacitu ZŠ pro 1. i 2. stupeň, včetně odpovídajícího zázemí	x		
3	Dokončit síť vodovodů a kanalizace, vodojem, ČOV			x
4	Zajistit úpravu veřejných prostranství, vybudovat centrum obce se sítí obchodů a provozoven služeb, včetně administrativní budovy			x
5	Realizovat systém tísňového volání pro občany se zdravotním postižením	x		
6	Zajistit posílení autobusové dopravy a rozšíření cílových stanic			x
7	Rekonstruovat komunikace ve stávající zástavbě, včetně chodníků s bezbariérovými přístupy			x
8	Propojit Psáry, Dolní Jirčany, Horní Jirčany a Jesenici komunikací pro pěší a cyklostezkou	x		
9	Vybudovat kulturní centrum obce jako místo setkávání občanů		x	
10	Vybudovat systém ochranných prvků včetně zelených pásů			x
11	Spolupráce s okolními obcemi při řešení dopravy do hl. města Prahy			x
12	Rozšířit síť sportovišť a podporovat volnočasové aktivity	x		

Zdroj: PSARY. O obci. Strategie rozvoje obce. [online]. ©2011 [cit. 2020-10-4]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/strategie-rozvoje-obce-psary>

Dále lze ve strategii nalézt nejzásadnější přání obyvatel obce vycházející z ankety. Opět jsou tato přání zpracována do tabulky a jsou vyhodnocena stejným způsobem, jako byly hodnoceny priority obce.

Tabulka 34 – Rozvojové priority Psár – Dolních Jirčan z roku 2008 dle obyvatel

Č.	Největší přání obyvatel obce	A	N	Č
13	Obecní komunikace (stav silnic, chybějící chodníky)			x
14	Doprava (zlepšení dopravní situace vč. řešení těžké nákladní dopravy, autobusová doprava, cyklostezka)			x
15	Obchody a další služby		x	
16	Kapacita základní školy	x		
17	Prostory pro zájmovou kulturní činnost (vnitřní i venkovní)	x		

Zdroj: PSARY. O obci. Strategie rozvoje obce. [online]. ©2011 [cit. 2020-10-4]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/strategie-rozvoje-obce-psary>

Porovnání, zhodnoceního stavu realizace priorit ze Strategie rozvoje obce Psáry z roku 2008 s výsledky zhodnocení největších pozitivních změn v obci z dotazníku z roku 2020 je uvedeno v následující tabulce. V posledních dvou přidaných sloupcích je uvedeno, zda byla daná oblast zařazena do priorit obce nebo přání obyvatel a pro lepší orientaci je doplněno její číslo. Pro potřebu srovnání bylo vybráno prvních deset oblastí, které respondenti označili za ty, u kterých pocítili největší pozitivní změnu.

Tabulka 35 – Největší pozitivní změny Psár – Dolních Jirčan dle respondentů

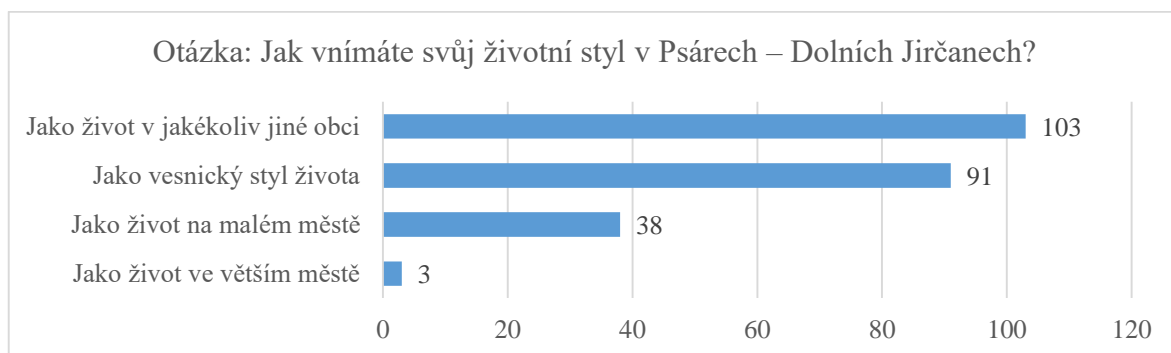
Zvolená oblast respondenty:	Počet v ks	Počet v %	Uvedeno v prioritách obce nebo v přání obyvatel	Číslo priority obce nebo přání obyvatel
Rozvoj aktivit pro děti	134	23,26 %	ANO	12
Rozvoj sportovišť	83	14,41 %	ANO	12
Rozvoj občanské vybavenosti	68	11,81 %	ANO	1,2,4,9,15,16,17
Rozvoj kulturních akcí	46	7,99 %	NE	-
Rozvoj péče o seniory	41	7,12 %	NE	-
Rozvoj bydlení	39	6,77 %	NE	-
Rozvoj veřejných prostranství	31	5,38 %	ANO	4
Rozvoj dopravní infrastruktury	30	5,21 %	ANO	14
Rozvoj dopravní obslužnosti	29	5,03 %	ANO	6,14
Rozvoj sociálních vazeb mezi občany	26	4,51 %	NE	-
Rozvoj služeb	22	3,82 %	NEHODNOCENO	
Rozvoj technické infrastruktury	11	1,91 %	NEHODNOCENO	
Rozvoj pracovních příležitostí	6	1,04 %	NEHODNOCENO	
Rozvoj sociálních služeb	5	0,87 %	NEHODNOCENO	
Ochrana životního prostředí	3	0,52 %	NEHODNOCENO	
Ke změně nedošlo v žádné oblasti	1	0,17 %	NEHODNOCENO	
Rozvoj zemědělství	1	0,17 %	NEHODNOCENO	
Celkový součet	576	100,00 %	-	-

6.2.5 Psáry – Dolní Jirčany. Vesnice nebo obec?

K nalezení odpovědi, zda lze obec Psáry – Dolní Jirčany považovat za vesnici a lidé tak v ní žijí vesnickým životem, není nikterak jednoduché. V tomto konkrétním případě je potřeba znát jak subjektivní pocity obyvatel obce, některá data o obci, ale i mnohé osobní zkušenosti a informace. Tyto všechny informace byly dány do vzájemného kontextu a byly zpracovány do následujících textu.

V dotazníku měli respondenti zhodnotit subjektivní pohled na jejich životní styl v obci. Zejména šlo o to zjistit, zda se cítí jako na vesnici, nebo se přiklání k variantě, že žijí jako v jakékoliv jiné obci. Odpovědi na tuto otázku nepřinesly takové informace, které by sami o sobě sdělily, jak lidé svůj životní styl vnímají. Vnímání obyvatel mezi jakoukoliv obcí a vesnicí je na velmi podobné úrovni. Z uvedených dat tak nelze učinit rozhodnutí.

Graf 13 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Jak vnímáte svůj životní styl v Psárech – Dolních Jirčanech?“

Pro to, aby byla nalezena odpověď na zvolenou hypotézu, bylo přistoupeno ke zhodnocení typických znaků vesnice tak, jak jsou uvedeny v podkapitole 3.1.2.

Tabulka 36 – Zhodnocení typických znaků vesnice u Psár – Dolních Jirčan

Obecné kritéria pro uznání obce jako vesnice	Splňuje	Nesplňuje
Urbanistické:		
Zástavba s vysokým podílem rodinných domů.	x	
Území s málo vyvinutou uliční sítí (zastavěná část území)		x
Území s dominantním prostorem návsi jako společenského a kulturního centra	x	
Území s vysokým podílem zeleně (zastavěná část území).	x	
Architektonické:		
Dominance nízkopodlažní zástavby v individuálních rodinných domech, které nemají přízemí určené pro obchodní činnosti nebo ke službám.	x	
Dominance nízkopodlažní zástavby v individuálních rodinných domech, doplněné rozsáhlejším hospodářským zázemím (chlévy stáje) a v současnosti slouží k zabezpečení provozu domu.		x
Pro tradiční venkovský dům je typické vymezení dvora a zahrady s výrazně oddělenými funkcemi.		x

Sociální:		
Existence užších sociálních kontaktů mezi jednotlivými obyvateli.	x	
Existence dlouhodobé neformální sociální kontroly.	x	
Existence dlouhodobé neformální sociální participace.	x	
Ekonomické:		
Dominantní nebo rozhodující činností je zemědělství a primární výroba potravin.		x
Významný podíl ekonomicky aktivních osob vyjíždí do zaměstnání mimo sídlo.	x	
Historické a administrativní:		
Sídlo, které v minulosti nezískalo městská práva.	x	
Statistické:		
Celkový počet obyvatel sídla nepřesahující hranici 3 tis.		x
Celkem	9x	5x

Zdroj: PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>. S. 3. (úprava vlastní)

Z pohledu urbanistického lze zhodnotit, že naprostou většinu zástavby tvoří rodinné domy. Uliční síť je rozvinutá, i když její kvalita není ve všech částech obce stejná. O nízké kvalitě uliční sítě se dá hovořit zejména uvnitř a v okolí chatových oblastí, které jsou součástí obce. Jak Psáry, tak Dolní Jirčany mají svou návěs. Psáry mají spíše prostor, který čeká na svou revitalizaci. Dolní Jirčany návěs mají a slouží jak společenským, tak kulturním obecním akcím. Obec lze jednoznačně označit za obec s vysokým podílem zeleně. V obci jsou četné travnaté plochy vč. vzrostlých stromů. Vzhledem ke zmiňované minimální ploše pozemku (1000 m²), na kterém je možno stavět nové rodinné domy, jsou zajištěny dostatečně velké plochy pro zahrady, které tvoří další zeleň v obci. Součástí obce jsou také lesy, které pokrývají 26,95% celkové katastrální plochy obce (303,08 ha).

Z architektonického pohledu jsou v obci zastoupeny nízkopodlažní budovy. Naprostá většina z nich nemá přízemí určené pro prodej zboží nebo k poskytování služeb. U staveb nacházejících se ve staré zástavbě, lze vidět přidružené hospodářské stavby. Nachází se zde jak jednotraktové, dvoutraktové i trojtraktové usedlosti (viz podkapitola 3.3.2) jejichž součástí jsou stodoly, chlévy, kůlny nebo maštale. Samozřejmostí je i výskyt obytných domů, ke kterým náleží jedno ze zmíněných samostatně stojících hospodářských stavení. U těchto rodinných domů je dodnes patrné rozdělení pozemků na zahradu a dvůr. U nové zástavby je možné vidět pouze moderní kůlny, které jsou naprosto odlišné než ty, které se nacházejí ve staré zástavbě. Zahrady u novostaveb plní funkci rekreační, avšak čím dál častěji na nich lze vidět drobná políčka pro pěstování domácích plodin.

Sociální pohled není potřeba rozsáhle popisovat, jelikož toto již bylo provedeno v předchozích podkapitolách. V obci funguje jak sociální komunita, kontrola i participace. Sociální stránka života v obci byla řešena ve dvou otázkách dotazníku.¹³⁸ 72,77 % obyvatel obce hodnotilo sociální vztahy mezi obyvateli obce pozitivně (61x velmi dobré a 110x dobrá), 24,68% je hodnotí jako průměrné, a negativně je hodnotí pouze 2,55% (6x, špatné, nikdo nezvolil odpověď velmi špatné). 45,98% respondentů uvedlo, že se sociální vazby

¹³⁸ Otázky v dotazníku: Jak hodnotíte sociální vztahy (chování lidí mezi sebou navzájem) u občanů Psár - Dolních Jirčan? / Došlo podle Vás, během Vašeho žití v Psárech – Dolních Jirčanech ke změně v sociálních vazbách občanů (chování lidí mezi sebou navzájem)?

mezi obyvateli zlepšily, 40,85% je hodnotilo jako setrvalé, a 13,19% respondentů považuje jejich vývoj za zhoršující se.

Ekonomický pohled již byl v předchozích podkapitolách také zmiňován. Většina obyvatel vyjíždí za prací mimo obec a jen naprostá menšina obyvatel pracuje přímo v obci. Zemědělství je v katastrálním území silně zastoupeno. Tabulka č. 20 s druhy půdy uvádí, že 60,35% (678,66 ha) obecní půdy je půdou zemědělskou. Po odstranění trvalých travních porostů (41,85 ha) je výměra celkové plochy pro hospodaření v obci 56,63% (636,81 ha). Na většině polí hospodaří zemědělské družstvo Agro Jesenice, které má polnosti od jejich majitelů pronajaté. Důležité ale je, že jsou v obci i drobní zemědělci, kterých je zhruba deset. Tito zemědělci hospodaří jak na polích, která jim dlouhodobě patří, tak na polích, která si pro své potřeby pronajímají. Zajímavostí pak je, že některá malá pole těchto drobných zemědělců leží i uprostřed obce.

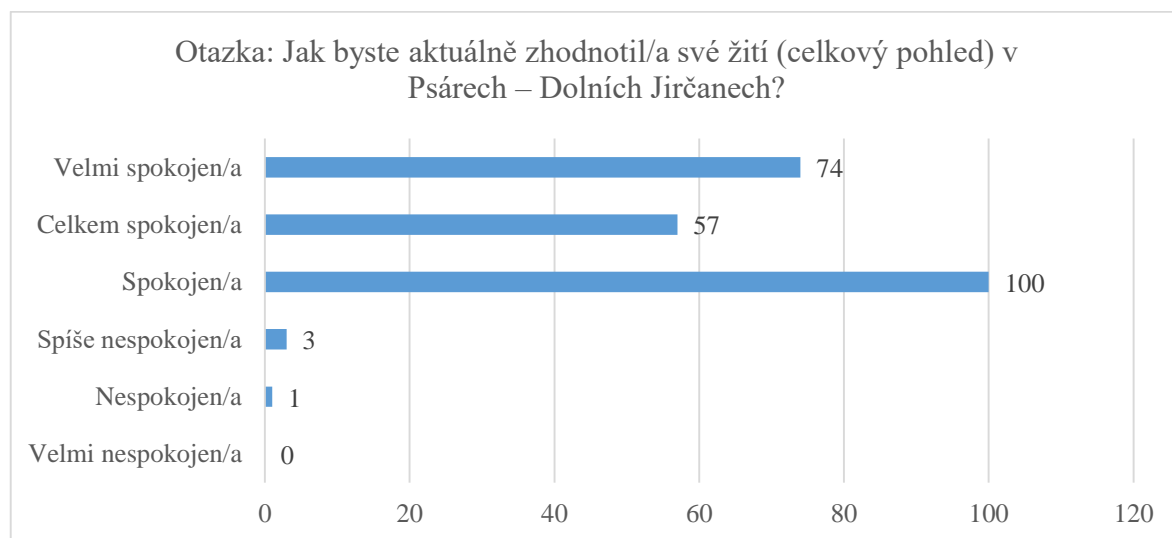
Z pohledu administrativního nebyla obec nikdy městysem ani městem a z pohledu statistického má obec více obyvatel než stanovených 3 tis. viz graf č. 9.

6.2.6 Celkové vyhodnocení

Celkové vyhodnocení bude zaměřeno na cíle a hypotézy, které byly v diplomové práci stanoveny.

Jako první je zhodnocen cíl zjistit, jak obyvatelé obce vnímají život v obci Psáry - Dolní Jirčany. Respondentům byl v dotazníku dán prostor se k této otázce přímo vyjádřit. Výsledky tohoto zhodnocení jsou poměrně jasné a jsou uvedeny v následujícím grafu.

Graf 14 – Odpovědi respondentů na otázku v dotazníku „Jak byste zhodnotil/a své žití (celkový pohled) v Psárech – Dolních Jirčanech?“

K tomuto hodnocení bylo přidáno celkové hodnocení šesti klíčových oblastí tj. občanská vybavenost, technická vybavenost, dopravní infrastruktura, dopravní obslužnost, sportovní vyžití a společenský a kulturní život, viz podkapitola 6.2.3, je možno jednoznačně vidět převahu pozitivních hodnocení nad těmi negativními.

Tabulka 37 – Celkové hodnocení (kvality) všech klíčových oblastí obce Psáry – Dolní Jirčany

Hodnocení	Počet v ks	Počet v %
Velmi dobrou	292	20,71%
Dobrou	622	44,11%
Průměrnou	373	26,45%
Špatnou	110	7,80%
Velmi špatnou	13	0,92%
Celkem	1410	100,00%

Tabulka 38 – Celkové hodnocení změny v klíčových oblastech obce Psáry – Dolní Jirčany

Hodnocení	Počet v ks	Počet v %
Ano, změna je velmi pozitivní	232	16,45%
Ano, změna je celkem pozitivní	621	44,04%
Nedošlo ke změně	516	36,60%
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	39	2,77%
Situace v této oblasti se velmi zhoršila	2	0,14%
Celkem	1410	100,00%

Z dílčího i celkového pohledu je možné učinit závěr, že obyvatelé obce vnímají svůj život v Psárech – Dolních Jirčanech pozitivně a jsou se svým životem v obci spokojeni.

Stanovený cíl zjistit, jaký vztah mají obyvatelé obce k lokalitě a ke svým spoluobčanům, byl průřezově zjišťován v podkapitolách 6.2.2, 6.2.3 a 6.2.4 praktické části diplomové práce. Závěr ve vztahu k lokalitě lze učinit na základě toho, že přímo lokalita obce byla hodnocena jako čtvrtá nejdůležitější oblast pro přistěhování se do obce. První tři zvolené nejdůležitější oblasti pro přistěhování se do obce se však lokality obce také dotýkají, viz graf č. 12. V kontextu toho, že v obci dochází k rozvoji, který je pozitivně vnímán obyvateli obce viz tabulka č. 38 ale i toho, že obec trpí určitými nedostatky, ale ty jsou ve většině případech obcí řešeny, je možné vztah k lokalitě ze strany obyvatel obce zhodnotit jako dobrý. Vztah ke svým spoluobčanům lze hodnotit jako velmi dobrý, a to na základě vyhodnocení textů uvedených v praktické části diplomové práce. V obci fungují sociální komunity, lidé se o sebe zajímají, pomáhají si, tráví spolu volný čas, snaží se obec společnými silami zlepšovat. Téměř 3/4 respondentů hodnotilo sociální vazby mezi spoluobčany jako pozitivní a téměř polovina respondentů hodnotila, že se v průběhu jejich žití sociální vazby spoluobčanů zlepšily, viz podkapitola 6.2.5 - sociální pohled.

První stanovenou hypotézu ve znění „Vedení obce zná v dlouhodobém horizontu požadavky obyvatel obce na její rozvoj a na základě tohoto koná potřebné kroky“ lze potvrdit, a to v návaznosti na podkapitoly 6.2.3 a 6.2.4. V těchto podkapitolách došlo ke zhodnocení realizovaných priorit obce, tyto pak byly následně dány do kontextu s přáními obyvatel a jejich vnímáním. V obci byly identifikovány i negativní oblasti, které však vedení obce vnímá a na jejich odstranění ve většině případů postupně pracuje. Některé z nich jsou již ve fázi realizace, některé jiné ve fázi přípravné. Vyhodnocení došlo i u „Strategie rozvoje obce Psáry“ z roku 2008, kde 41 % priorit již bylo zrealizováno, realizace 12% priorit zatím nebyla zahájena a 47% priorit již je částečně realizováno. Jednoznačně lze zhodnotit, že obec

v dlouhodobém horizontu velmi dobře vyhodnocuje své priority, které jsou ve většině i priority obyvatel a ty dle možností obce bez zbytečných odkladů realizuje.

Lze potvrdit i druhou stanovenou hypotézu a to tu, že „*Obec Psáry – Dolní Jirčany lze považovat za vesnici a i její obyvatelé v ní žijí vesnickým způsobem*“. K potvrzení této hypotézy bylo možné přistoupit na základě podkapitoly 6.2.5. Zejména se jednalo o zhodnocení typických znaků vesnice. V obci Psáry – Dolní Jirčany lze nalézt necelých 65% těchto typických znaků. Zohledněny byly taktéž i sociální vazby mezi obyvateli obce a způsobu jejich soužití. Potvrzení hypotézy bylo možné i na základě teoretické části diplomové práce, která v určitých případech připouští za vesnici považovat i obec, která má více než 3 tis. obyvatel. Zejména je to právě díky přítomnosti typických vesnických znaků. Bude však zajímavé sledovat, jakým směrem se Psáry – Dolní Jirčany budou v následujících letech vyvíjet, zda se typické znaky vesnice nezačnou zejména s dalším nárůstem jejich obyvatel a s její modernizací vytrácet.

Na základě získaných celkových informací došlo ke stanovení pěti návrhů autora diplomové práce k rozvoji obce Psáry - Dolní Jirčany, které by přinesly užitek širšímu spektru spoluobčanů. Je jisté, že některé z nich jsou ambiciózní, jsou finančně nákladné a je nutná spolupráce s jinými subjekty. Nicméně úspěšná realizace ZŠ AMOS ukázala, že nic není nemožné. Návrhy rozvoje obce Psáry – Dolní Jirčany jsou uvedeny v příloze č. 5.

7 Závěr

Jak jsme se mohli v diplomové práci přesvědčit, porozumění venkovu a vesnicím není lehká disciplína. Vymezení pojmů vesnice a venkov je tak provedeno pomocí definic i pomocí popisu. Definice byly uvedeny jak obecné, tak z pohledu sociologie. K vymezení venkova a vesnice byl přidán pohled statistický, a to z pohledu organizací Evropské unie, tak i z pohledu České republiky. U venkova byly tyto informace rozšířeny o typy venkovského prostoru z pohledu Evropské unie, tak i o rozdílnost způsobu života mezi venkovem a městem. U vesnic to pak bylo rozšíření o přehled typických znaků vesnic a jejich ukotvení v rámci legislativy České republiky. Oblast typů půdorysů vesnic a k nim nejčastěji náležících plužin, byla zpracována v základním rozsahu tak, aby bylo poukázáno na jejich prvky, které je možné vidět i v současných vesnicích. Šířeji se věnovalo historickým stavbám na vesnici, které plnily obytnou nebo hospodářskou funkci. Byl představen přehled, co se týče stavebních materiálů, půdorysů usedlostí, místa a doby výstavby. Po učinění krátkého popisu obytných domů a některých hospodářských budov byla větší pozornost věnována jejich proměně v čase. Proměny tradičních staveb byly doplněny informacemi o nově stavěných domech, jako domech jim přímo konkurujících tak, aby byl naznačen kontrast mezi nimi.

Hlavní částí je proměna venkovského prostoru a vesnic po roce 1989. V této oblasti došlo ke zkoumání z několika hlavních pohledů, a to z pohledů statisticko-administrativních, kde byla rozebírána témata jako vývoj počtu vesnic, hledání nových funkcí pro venkov a okrajově oblasti občanské vybavenosti a veřejné dopravy. Dál to byl pohled statisticko-sociální, zabývající se převážně počtem obyvatel na vesnicích, jejich stárnutím a participací. Ekonomický pohled se zabýval zejména zemědělstvím z mnoha pohledů jako pokles živočišné a rostlinné výroby, úbytku zemědělské plochy, změny pohledu na zemědělství a jiné další. Následně byla řešena oblast drobného podnikání na venkově a turistiky. Oblast urbanisticko-architektonická se zabývala zejména výstavbou ve vesnicích v zázemí měst, jelikož oblast chataření a chalupaření byla rozebírána v podkapitole zabývající se stavbami na vesnici. Byl učiněn drobný pohled do budoucnosti s důrazem na rozvoj vesnic nikoliv pouze na jejich růst. Naznačena byla také důležitost územního plánování a územních plánů. Jako poslední v teoretické části došlo ke zpracování širokého přehledu dotací, které jsou vhodné pro menší obce, a to jak z pohledu národních dotací financovaných v rámci rozpočtu České republiky, tak z finančních prostředků Evropské unie. Zhodnocení dotačních programů financovaných ze zdrojů Evropské unie nebylo zpracováno pouze jejich výčtem, ale byly utříděny do kategorií, podle kterých se mohou obce rozvíjet. Národní dotace byly prezentovány jejich částečným výčtem. Skrytý nezůstal ani komunitně vedený místní rozvoj metodou LEADER. Dále byly vybrány a uvedeny ty nejdůležitější spolky a organizace, které obcím napomáhají v jejich rozvoji jako například místní akční skupiny, dobrovolné svazky obcí, Svaz města a obcí nebo Národní síť Místních akčních skupin.

Vymezený cíl teoretické části diplomové práce, tedy analyzovat sociální proměnu vesnice a venkovského prostoru v České republice od roku 1989 do současnosti, byl splněn hned z několika výše uvedených pohledů.

Praktická část diplomové práce přinesla pohled na Psáry – Dolní Jirčany, tedy na lokalitu, kde byl proveden sociologický výzkum. Došlo k popisu lokality, zhodnocena byla vybraná demografická data, došlo k výčtu občanské vybavenosti a byl představen osobní příběh autora diplomové práce popisující jeho život v této obci. Dále již byla praktická část vedena ke splnění dvou hlavních cílů a k potvrzení či vyvrácení dvou stanovených hypotéz.

Na základě provedených šetření bylo zkoumáno, jak obyvatelé obce vnímají svůj život v obci Psáry – Dolní Jirčany. Ve zhodnocení tohoto cíle byl dán prostor jak samotným obyvatelům obce v přímo položené otázce, tak byly zkompletovány všechny otázky týkající se spokojenosti s šesti klíčovými oblastmi obce vč. zhodnocení jejich rozvoje. Sledované klíčové oblasti obce byly občanská vybavenost, technická vybavenost, dopravní infrastruktura, dopravní obslužnost, sportovní vyžití a společenský a kulturní život. Výsledkem tohoto zkoumání bylo zjištění, že obyvatelé obce vnímají svůj život v Psárech – Dolních Jirčanech pozitivně a jsou se svým životem v obci spokojeni.

Zjištění vztahu obyvatel obce k lokalitě a ke svým spoluobčanům byl zjišťován na základě odpovědí občanů z dotazníkového šetření. Vztah k lokalitě mají obyvatelé obce dobrý. Lokalita byla uvedena jako čtvrtý nejčastější důvod, proč se obyvatelé obce do této lokality stěhovali. K uvedení hodnocení přispěl i fakt, že více než polovina obyvatel obce vnímá pozitivně jak její klíčové oblasti, tak jejich vývoj. Dále bylo zohledněno, že obec dobře stanovuje rozvojové priority obce a v rámci svých možností je bez zbytečných průtahů realizuje. Vztah ke svým spoluobčanům byl zhodnocen jako velmi dobrý, a to na základě zjištění, že v obci dobře fungují sociální komunity, lidé se o sebe zajímají, pomáhají si, tráví spolu volný čas, snaží se obec společnými silami zlepšovat. Dobře je také nastavena péče o seniory. Téměř tři čtvrtiny respondentů hodnotilo sociální vazby mezi spoluobčany jako pozitivní a téměř polovina respondentů potvrdila, že se v průběhu jejich života v obci sociální vazby spoluobčanů zlepšily.

Hypotéza „*Vedení obce zná v dlouhodobém horizontu požadavky obyvatel obce na její rozvoj a na základě tohoto koná potřebné kroky*“ byla potvrzena na základě zhodnocení realizovaných priorit obce, očekávání občanů a provedené kontroly plnění priorit ze „Strategie rozvoje obce Psáry“ z roku 2008. Došlo ke zhodnocení, že obec v dlouhodobém horizontu velmi dobře vyhodnocuje své priority, které jsou ve většině i priority obyvatel a ty dle možností obce bez zbytečných odkladů realizuje

Hypotéza „*Obec Psáry – Dolní Jirčany lze považovat za vesnici a i její obyvatelé v ní žijí vesnickým způsobem*“ byla taktéž potvrzena a to na základě zhodnocení typických znaků vesnických sídel, která v obci převládají a na základě zhodnocení sociálních vazeb mezi občany obce. K potvrzení této hypotézy došlo i na základě teoretické části diplomové práce, která uvádí některé příklady, kdy je možné obec považovat za vesnici.

8 Seznam použitých zdrojů

8.1 Literatura

Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8.

Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6.

HŮRKOVÁ, Ludmila a Klára MEZIHORÁKOVÁ, ed. *Proměny venkovské architektury s důrazem na vývoj v 19. a 20. století.* Praha: Artefactum, 2018. ISBN 978-80-88283-14-0.

KAŠPAR, Jan, Jaroslav SÝKORA, Petr HRŮŠA, et al. *Venkov a územní plánování: Rural area and regional planning.* V Praze: České vysoké učení technické, 2016. ISBN 9788001059081.

KAŠPAROVÁ Ludmila. ROZEHNALOVÁ Eva. *Nové stavby pro venkov.* 2005. Brno: Ustav územního rozvoje. 2005. S. 114. S. 49.

KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu.* Praha: Grada, 2010. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0.

LANGER, Jiří. *Lidové stavby v České republice.* Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2018. ISBN 978-80-86516-99-8.

MAJEROVÁ, Věra a Irena HEROVÁ. *Český venkov 2008: proměny venkova.* Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009, 187 s. Studie Slon, sv. 22. ISBN 978-802-1319-110.

MAJEROVÁ, Věra. *Sociologie venkova a zemědělství.* Vyd. 4., přeprac. Praha: Credit, 2000. ISBN 978-80-213-0651-6.

MEZIHORÁKOVÁ, ed. *Proměny venkovské architektury s důrazem na vývoj v 19. a 20. století.* Praha: Artefactum, 2018. ISBN 978-80-88283-14-0.

MOTLOVÁ, Milada. *Průvodce lidovou kulturou.* Ilustroval Dagmar HAMSÍKOVÁ. Praha: Knižní klub, 2016. ISBN 978-80-242-5370-1.

Operační programy v kostce: Příručka pro rozvoj venkova Zlín: Sdružení místních samospráv ČR, 2015, 99 s.

PEŠTA, Jan. *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel.* Praha: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště středních Čech v Praze, 2014. Odborné a metodické publikace (Národní památkový ústav). ISBN 978-80-86516-78-3.

POSPĚCH, Pavel. *Vynalézání venkova v ČR po roce 1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2014. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-353-0.

ROZMANOVÁ Naděžda, POKORNÁ Zuzana. *Charakter a struktura zástavby venkovských sídel v územních plánech*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2017. ISBN 978-80-7538-153-8.

STŘÍBRNÁ, Marie. *Venkovská turistika a agroturistika*. Praha: Profi Press, 2015. ISBN 978-80-86726-71-7.

SÝKORA, Jaroslav. *Urbanismus a územní plánování (venkovský prostor) 2016*. Praha: Powerprint, 2016. ISBN 978-80-7568-004-4

VÁLKA, Miroslav. *Sociokulturní proměny vesnice: moravský venkov na prahu třetího tisíciletí*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. Etnologické studie. ISBN 978-80-210-3908-7.

Venkov, architektura I. [Praha]: Nakladatelství ČVUT, [2017]. ISBN 978-80-01-06110-7.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA. *Vesnice*. Praha: Vyšehrad, 2014. Průvodce českou historií. ISBN 978-80-7429-362-7.

8.2 Online zdroje

ARCHITEKTONICKÁ STUDIE NA ŘEŠENÍ NÁVSI – DOLNÍ JIRČANY V OBCI PSÁRY. MOBA studio s.r.o [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://psary.cz/sites/default/files/vz/4291/prilohazdc-01-architektonickastudie.pdf>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Jedno město, kraj a obec – Praha*. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20555405/180412070812_13.pdf/e7f32841-1004-4f50-91d1-18ec9248b554?version=1.0

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Statistiky. Obyvatelstvo. Demografické ročenky (pramenný díla) 2018-2008 [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/casova_rada_demografie

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Statistiky. Regionální statistiky. Data pro Místní akční skupiny (MAS). *Data podle obcí, roky 2014 - 2019, s číselníky MAS*. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/data_pro_mistni_akcni_skupiny_mas

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Statistiky. Regionální statistiky. Data pro Místní akční skupiny (MAS) [online]. ©2020 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/data_pro_mistni_akcni_skupiny_mas

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Statistika. Výsledky hledání. Výběr parametrů. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-vyhledavani&vyhltext=obc%C3%AD+&bkv=b2Jjw60g&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~T_P~_S~_null_null_&katalog=all&skupId=746&pvo=RSO08a#w=

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vlastní výběr [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5&pvokc=43&uroven=70&w=>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vlastní výběr [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=UD-1602074008255&udIdent=-315425&&str=v10002&kodjaz=203>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vše o území. Psáry (okres Praha – Západ) [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&u=__VUZEMI__43__539597__#w=

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vše o území. Psáry (okres Praha – Západ) [online]. ©2020 [cit. 2020-10-7]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi&uzemiprofil=31588&u=__VUZEMI__43__539597#w=

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Časové řady. Zemědělství – časové řady. *Tab. 3 Osevní plochy zemědělských plodin - Česká republika.* [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zem_cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Časové řady. Zemědělství – časové řady. *Tab. 8 Historické srovnání rostlinné produkce; Tab. 9 Historické srovnání živočišné produkce.* [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zem_cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Časové řady. Zemědělství – časové řady. *Tab. 9 Historické srovnání živočišné produkce.* [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zem_cr

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. Česká republika od roku 1989 v číslech – aktualizováno 28. 8. 2020. Makroekonomika. *Tab. 04.02 Podíl odvětví na hrubé přidané hodnotě (1990-2019).* [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-aktualizovano-2882020>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. Česká republika od roku 1989 v číslech – aktualizováno 28. 8. 2020. Makroekonomika. Území, životní prostředí. *Pozemky dle druhů stav k 31. 12. (1989-2019).* [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech-aktualizovano-2882020>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. Česká republika od roku 1989 v číslech – aktualizováno 28. 8. 2020. Makroekonomika. Zemědělství a lesnictví. *Tab. 09. 01 Vybrané ukazatele zemědělství (1989-2019)*. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/61508910/32018118_0901.pdf/d4c92fab-a3e4-4e2b-aeeb-77822c0566a0?version=1.2

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. *České zemědělství očima statistiky – 1918-2017*. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/78834602/27021918.pdf/df8812aa-f530-4f43-83f7-7d56566ec3e3?version=1.0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod. Vydáváme. Katalog produktů. Demografická příručka - 2018. *1-6 Obyvatelstvo podle velikostních skupin obcí v letech 1960–2018 (stav k 1. 7.)*. [online]. ©2020 [cit. 2020-11-07]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka>

DOTACEEU. Evropské fondy v ČR. Slovník pojmů. Metoda leader. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/m/metoda-leader>

DOTACEEU.CZ. Statistika a analýzy. Statistika čerpání fondů EU. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistika-a-analyzy/cerpani-v-obdobi-2014-2020>

DIGITALNÍ KNIHOVNA. Moravská zemská knihovna. *Adresář Protektorátu Čechy a Morava pro průmysl, živnosti, obchod a zemědělství*. Praha. R. Mosse. 1939. S. 1075 a 1076 [online]. ©2020 [cit. 2020-11-15]. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:37466720-c176-11e4-b2e2-005056827e52?page=uuid:2d5564d0-ee46-11e4-9c07-001018b5eb5c>

ELEARNING HISTORICKÉ DĚDICTVÍ. Studijní materiály. Odborné texty. Urbanismus. KUČA, Karel. *Urbanismus venkovských sídel v českých zemích*. [online]. ©2019 [cit. 2019-8-8]. Dostupné z: <http://elearning.historickededictvi.com/zobraz/materialy/odborne-texty/urbanismus>

MISTOPISY. Vyhledat. Psáry. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/3300/psary/okoli-priroda/>

MAJEROVÁ Věra, SÁLUS Jiří, JURÁNKOVÁ Petra. Social Cohesion, Changes in Rural Society and the Stability of the Agricultural Sector in the Czech Republic. Strategies for the Agri-Food Sector and Rural Areas - Dilemmas of Development, 2017, ISBN 978-83-7658-690-8. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-22]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3100149

MAPY.CZ [online]. ©2020 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.5223581&y=49.9515600&z=14&q=ps%C3%A1ry>

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚŘAD. Úvod. NPÚ a památková péče. Památky a památková péče. Památkový fond. Památkově chráněná území. [online]. ©2020 [cit. 2012-11-4]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/pamatkove-chranena-uzemi>

NSMAS. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/>

NSMAS. O spolku. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-29]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/o-nas/>

NSMAS. O spolku. Místní akční skupiny. Územní působnost MAS. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-28]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/o-nas/mistni-akcni-skupiny/uzemni-pusobnost-mas/>

PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. [online]. ©2020 [cit. 2020-2-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-malych-obci.aspx>.

PRIBRAMSKY DENIK. Zprávy. Z okolí. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <https://pibramsky.denik.cz/z-regionu/nova-venkovska-zakladka-bude-mit-i-vlastni-studio-a-farmu-20190904.html>

PSARY. Archiv článků [online]. ©2011 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <http://psary.cz/clanek/soutez-o-nejlepsi-obecni-zpravodaj-2018>

PSARY. Dostavba cyklostezky v obci Psáry. [online]. ©2011 [cit. 2020-10-4]. Dostupné z: <http://psary.cz/stranka/realizujeme-projekt-v-ramci-op-irop>

PSARY. O obci. Historie obce [online]. ©2011 [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/o-obci>

PSARY. O obci. Plán rozvoje sportu. [online]. ©2011 [cit. 2020-10-1]. Dostupné z: <http://psary.cz/dokumenty/plan-rozvoje-sportu-v-obci-psary-na-roky-2019-2022>

PSARY. O obci. Strategie rozvoje obce. [online]. ©2011 [cit. 2020-10-4]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/strategie-rozvoje-obce-psary>

PSARY. Obecní kronika. Historie Dolních Jirčan [online]. ©2011 [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/historie-dolnich-jircan>

PSARY. Obecní kronika. Historie Psár [online]. ©2011 [cit. 2020-10-5]. Dostupné z: <http://psary.cz/content/historie-psar>

PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2017. Psárský zpravodaj 3/2017 str. 18 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2017/psarskyzpravodajduben2017web_0.pdf

PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2019. Psárský zpravodaj 1/2019 str. 18 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2019/psarskyzpravodajjunor2019web.pdf>

PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2019. Psárský zpravodaj 3/2019 str. 15 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2019/psarskyzpravodajcerven2019web.pdf>

PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2019. Psárský zpravodaj 4/2019 str. 23 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2019/psarskyzpravodajsrpen2019web.pdf>

PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2019. Psárský zpravodaj 5/2019 str. 15 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2019/psarskyzpravodajrijen2019web.pdf>

PSARY. Psárský zpravodaj. Psárský zpravodaj 2020. Psárský zpravodaj 2/2020 str. 16 [online]. ©2011 [cit. 2020-10-15]. Dostupné z: <http://psary.cz/sites/default/files/zpravodaj/2020/psarskyzpravodajduben2020web.pdf>

SOCIOLOGICKÁ ENCIKLOPEDIÉ. Hledat: Sociologie. Malý sociologický slovník 1970. [online]. ©2018 [cit. 2020-10-24]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sociologie>

SPOLEK PRO OBNOVU VENKOVA. O nás. O spolku. [online]. ©1995-2020 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.spover.cz/o-nas-1/o-spolku/>

SVAZ MĚST A OBCÍ ČR. Činnost. [online]. ©1995-2020 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/cinnost>

VESNICE ROKU. O soutěži. [online]. ©2011 [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <http://www.vesniceroku.cz/o-soutezi/soutez>

ZÁKONY PRO LIDI. Hledat. 128/2000. *Zákon č. 128/2000 Sb. Zákon o obcích (obecní zřízení)* [online]. ©2010 - 2019 [cit. 2019-11-2]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

ZÁKONY PRO LIDI. Hledat. 234/2006. *Zákon č. 234/2006 Sb. Zákon, kterým se mění zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení)* [online]. ©2010 - 2020 [cit. 2020-2-27]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-234#cast1>

9 Přílohy

9.1 Příloha č. 1 – Další možnosti rozvoje obcí pomocí operačních programů v ČR (2014-2020) financovaných z ESIF

Tabulka 39 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti životního prostředí (EU)

Oblast:	Podporované aktivity:	OP ŽP	PRV	IROP	Interreg SR-ČR	Interreg R-ČR	Interreg ČR-SSB	Interreg SSS-ČR	Další
Životní prostředí	Kvalita pitné vody (výstavba a modernizace úpraven vody, rozvodné sítě)	x							
	Vytápění (výměna zdrojů tepla na pevná paliva, solární soustavy, instalace filtrů a solárně-termických soustav)	x							
	Redukce škodlivin (technologie na snížení emisí, omezení prašnosti)	x							
	Kvalita ovzduší (systémy na hodnocení a sledování kvality ovzduší)	x							
	Péče o přírodu (péče o NP, CHKO, NPR, NPP a lokality Natura 2000)	x			x	x	x	x	
	Péče o vzácné druhy a cenná stanoviště (péče o biotopy, les, likvidace a prevence invazních druhů)	x			x		x		
	Péče o krajinu a její vodní režim (migrační bariéry, vytvoření přírodních koryt, výsadba dřevin, vodní eroze)	x			x	x	x	x	
	Verejná zeleň (parky, uliční stromořadí, aleje, obnova vodních prvků a ploch)	x							
	Snížení spotřeby energie (zateplení objektů, rekuperace odpadního tepla, výměny tepelných zdrojů)	x		x					x ¹
	Pasivní spotřeba energie v budovách (výstavba budov s nulovou spotřebou energie)	x							x ²
	Lesní infrastruktura a technologie (nákup techniky, rekonstrukce a výstavba lesní infrastruktury)		x						
	Spolupráce mezi dodavateli (místní trhy prodej produktů)		x						

Zdroj: *Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6. S. 10-11. (úprava vlastní)

x¹ = Program panel 2013, Nová zelená úsporám, x² = Program panel 2013

Tabulka 40 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti dopravy (EU)

Oblast:	Podporované aktivity:	IROP	OP D	Interreg ČR-P
Doprava	Veřejná hromadná doprava (přestupní terminály, parkoviště)	X	X	
	Informační systémy v rámci dopravy (informační, rezervační a platební terminály)	X	X	
	Řízení a bezpečnost dopravy (bezbariérové přístupy, zvuková signalizace pro nevidomé)	X	X	
	Alternativní pohon (nákup nízkoemisních vozidel, alternativní zdroje paliv)	X		
	Cyklostezky a cyklotrasy (modernizace a výstavba, stojany na kola)	X		X
	Výstavba silnic (silnice II. A III. Třídy, přeshraniční infrastruktura)	X		X

Zdroj: *Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6. S. 20-21. (úprava vlastní)

Tabulka 41 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti odpadového hospodářství a dopadů klimatických změn (EU)

Oblast:	Podporované aktivity:	OP ŽP	OP PIK	Interreg SSS-ČR	Interreg ČR-P
Odpadové hospodářství a dopady klimatických změn	Předcházení vzniku komunálního odpadu (předcházení vzniku/hromadění komunálního odpadu)	X			
	Využití odpadu (zařízení pro sběr, třídění a úprava odpadu)	X			
	Rekultivace skládky a odstranění ekologické zátěže (sanace a rekultivace skládek)	X			
	Náhrada nebo rekonstrukce zařízení (rekonstrukce chladících zařízení, skladů hořlavých kapalin a agrochemikálií)	X			
	Kontaminované provozy, úprava infrastruktury (revitalizace ploch, regenerace kontaminovaných ploch)		X		
	Protipovodňová ochrana (varovné systémy, úprava koryt a vodní díla)	X		X	X

Zdroj: *Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6. S. 26-27. (úprava vlastní)

Tabulka 42 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti vzdělání a výzkumu (EU)

Oblast:	Podporované aktivity:	OP VVV	IROP	OP PIK	Interreg SR-ČR	Interreg R-ČR	Interreg ČR-SSB	Interreg SSS-ČR	Interreg ČR-P
Vzdělání a výzkum	Vzdělání, studijní programy (stáže, výuka cizích jazyků, odborné studie, výměnné pobyty)				X	X	X	X	X
	Předškolní, základní, středoškolské vzdělávání vč. VOŠ (vybudování a rozšíření kapacit MŠ, vzdělávání pedagogů, vybavení, cizí jazyky)	X	X		X		X	X	X
	Terciální vzdělávání (studijní programy, obory zaměřené na praxi, kvalita VŠ)	X			X		X		X
	Celoživotní vzdělávání (kvalita VŠ, cizí jazyky, vybavení novými technologiemi)	X			X				X
	Vzdělávání s vazbou na trh (strategické řízení, spolupráce mezi institucemi, výměna znalostí)	X			X	X	X	X	X
	Vzdělávání znevýhodněných skupin či individuální potřeby dětí (asistenční služby, kompenzační pomůcky, bezbariérovost)	X							
	Řízení a příprava ve vzdělání (další vzdělávání pedagogů, efektivnost PPP, kvalita diagnostiky žáků, monitoring)	X							
	Výzkumné týmy a centra (rozšíření týmů, mezinárodní spolupráce, studie)	X					X	X	
	Výzkumné projekty a infrastruktura (realizace výzkumných projektů, mezinárodní výzkumné projekty, vybavení)	X						X	
	Výzkum a spolupráce, strategie (přenos výsledků do praxe, propagace aktivit, databáze, registry)	X		X	X	X	X	X	

Zdroj: *Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6. S. 34-35. (úprava vlastní)

Tabulka 43 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti zaměstnanosti a sociálních služeb (EU)

Oblast:	Podporované aktivity:	OP Z	IROP
Zaměstnanost a sociální služby	Přístup k zaměstnání (rekvalifikace, flexibilní formy zaměstnání)	X	
	Rovnost mužů a žen (zmírnění diskriminace, flexibilní formy práce)	X	
	Aktivní začleňování (vzdělávání a poradenství, prevence patologických jevů, komunitní služby)	X	X
	Sociální služby (plánování sociálních služeb a jejich poskytování, poskytování sociálního bydlení)	X	X
	Sociální začleňování (sociální podniky)	X	X
	Přístup ke zdravotnictví (pořízení technologie, zvýšení kvality péče)	X	X

Zdroj: *Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6. S. 46-47. (úprava vlastní)

Tabulka 44 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti modernizace veřejné správy (EU)

Oblast:	Podporované aktivity:	OP Z	IROP	Interreg SR-ČR	Interreg R-ČR	Interreg ČR-SSB	Interreg SSS-ČR	Interreg ČR-P
Modernizace veřejné správy	Strategické a projektové řízení, transparentnost veřejné správy (analytické a evaluační metody a studie, procesy kvality řízení, eGovernment, kybernetická bezpečnost)	X	X					
	Zvýšení znalostí zaměstnanců veřejné správy (vzdělávání a výcvikové programy, kurzy, semináře)	X						
	Územní rozvoj (územní a regulační plány, studie)		X					
	Přeshraniční spolupráce mezi občany a institucemi (vzájemné porozumění, podpora spolupráce, integrace)			X	X	X	X	X
	Aktivity pro MAS		X					

Zdroj: *Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6. S. 54-55. (úprava vlastní)

Tabulka 45 – Vybrané možnosti dotačních titulů pro obce v oblasti kulturního dědictví (EU)

Oblast:	Podporované aktivity:	IROP	Interreg SR-ČR	Interreg R-ČR	Interreg ČR-SSB	Interreg SSS-ČR	Interreg ČR-P
Kulturní dědictví	Zpřístupnění kulturního dědictví (naučné stezky, oddechové zóny, značení)		x	x	x	x	x
	Rekonstrukce, obnova a ochrana kulturního dědictví (historické památky, muzea, knihovny)	x	x	x	x	x	x
	Regionální tradice (festivally, ukázky řemesel)		x	x	x	x	x
	Marketingové aktivity (propagace, plánování, studie)		x	x	x	x	x

Zdroj: *Evropské fondy pro obce: příležitosti v období 2014-2020*. 2. vydání. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, [2016]. ISBN 978-80-7538-074-6. S. 62-63. (úprava vlastní)

9.2 Příloha č. 2 – Další národní dotační programy v ČR

Tabulka 46 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MMR ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2020:
MMR ČR	Demolice budov v sociálně vyloučených lokalitách	100 mil. Kč
	Podpora regenerace brownfieldů pro nepodnikatelské využití	196 – 200 mil. Kč dle lokality obce
	Podprogram Tvorba studií a analýz možností využití vybraných brownfieldů	4 mil. Kč
	Odstraňování bariér v budovách domů s pečovatelskou službou a v budovách městských a obecních úřadů	10 mil. Kč
	Podprogram Bytové domy bez bariér pro rok 2019	200 mil. Kč
	Obnova obecního a krajského majetku po živelných pohromách v roce 2018	50 mil. Kč
	Národní program podpory cestovního ruchu v regionech, Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu - Podpora nadregionálních aktivit	150 mil. Kč
	Národní program podpory cestovního ruchu v regionech, Rozvoj základní a doprovodné infrastruktury cestovního ruchu - Rozvoj veřejné infrastruktury	150 mil. Kč
	Podporované byty - Pečovatelský byt	200 mil. Kč
	Podporované byty - Komunitní dům seniorů	150 mil. Kč
	Technická infrastruktura	50 mil. Kč
	Podpora bydlení v oblastech se strategickou průmyslovou zónou - Výstavba bytů v oblastech se strategickou průmyslovou zónou	125 mil. Kč
	Územní plán - Podpora územně plánovacích činností obcí	20 mil. Kč
	Architektonické a urbanistické soutěže obcí	5 mil. Kč
	Program Živel - Program na obnovu obydlí postiženého živelní pohromou	Dle potřeby
Program Výstavba pro obce	300 mil. Kč	

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 14-48. (úprava vlastní)

Tabulka 47 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MŽP ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro výzvu:
MŽP ČR ve spolupráci se SFZP ČR	Výzva č. 17/2017: Domovní čistírny odpadních vod	200 mil. Kč
	Výzva č. 2/2018: Průzkum, posílení a budování zdrojů pitné vody	600 mil. Kč
	Výzva č. 20/2017: Likvidace nepotřebných vrtů	20 mil. Kč
	Rekonstrukce vodovodních přívaděčů	500 mil. Kč
	Výzva č. 8/2018: Snížení množství vypouštěného znečištěného do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů	1700 mil. Kč
	Výzva č. 7/2018: Emise ze stacionárních zdrojů	30 mil. Kč
	Výzva č. 3/2017: Odstraňování a rekultivace nelegálních odpadů a sanace havarijních stavů, které představují akutní riziko pro životní prostředí	100 mil. Kč
	Výzva č. 9/2018: Podpora obcí v národních parcích	100 mil. Kč
	Výzva č. 6/2018: Veřejné osvětlení v CHKO	30 mil. Kč
	Výzva č. 10/2018: Pozitivní motivace obcí v soutěžích (kontinuální výzva)	21 mil. Kč
	Výzva č. 16/2017: Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta – Přírodní zahrady	50 mil. Kč
	Výzva č. 7/2017: Pakt starostů a primátorů pro klima a energii	5 mil. Kč
	Čisté ovzduší ve městech a obcích	130 mil. Kč
	Nová zelená úsporám	4737 mil. Kč (rok 2020)
	Program péče o krajinu - zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí	30 mil. Kč (rok 2020)

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 51-67. (úprava vlastní)

Tabulka 48 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MZe ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2020:
MZe ČR	Podpora prevence před povodněmi III	141 mil. Kč
	Podpora prevence před povodněmi IV	1106 mil. Kč
	Výstavba a technické zhodnocení infrastruktury vodovodů a kanalizací II	570 mil. Kč
	Podpora opatření na drobných vodních tocích a malých vodních nádržích	416 mil. Kč
	Investiční úvěry	2167,5 mil. Kč
	Provozní úvěry	45,5 mil. Kč
	Lesní hospodář	25 mil. Kč
	Zpracovatel dřeva	25 mil. Kč

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 68-77. (úprava vlastní)

Tabulka 49 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MK ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2019:
MK ČR	Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón	190 mil. Kč
	Program péče o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny	39 mil. Kč
	Program restaurování movitých kulturních památek	33 mil. Kč
	Program záchrany architektonického dědictví	246 mil. Kč
	Havarijní program	83 mil. Kč
	Podpora regionálních kulturních tradic	-

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 82-88. (úprava vlastní)

Tabulka 50 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MV ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2020:
MV ČR	Program prevence kriminality na místní úrovni	51,9 mil. Kč
	Účelová investiční dotace obcím v rámci programu Dotace pro jednotky SDH obcí	400 mil. Kč
	Účelová neinvestiční dotace na výdaje jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí poskytovaná obcím prostřednictvím krajů a hlavního města Prahy z rozpočtu MV – GR HZS ČR	100 mil. Kč
	Projekty obcí na podporu integrace cizinců na lokální úrovni	-
	Jednorázové neinvestiční dotace obcím	10 mil. Kč
	Státní integrační program	10 mil. Kč
	Příspěvky obcím na úhradu nákladů obce vynaložených v souvislosti s azylovým zařízením	-
	Příspěvek obci na úhradu nákladů obce vynaložených v souvislosti se zařízením pro zajištění cizinců na jejím území, dle § 151 zákona č. 325/1999 Sb., o pobytu na území ČR	-

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 97-104. (úprava vlastní)

Tabulka 51 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MPO ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2019:
MPO ČR	Podpora podnikatelských nemovitostí a infrastruktury	210 mil. Kč
	Opatření ke snížení energetické náročnosti veřejného osvětlení 2019 (1A)	150 mil. Kč
	Rekonstrukce otopné soustavy a zdroje tepla (1B)	150 mil. Kč
	Energeticky úsporná opatření v budovách řešená metodou EPC (1C)	150 mil. Kč
	Energetická konzultační a informační střediska (EKIS) (2A)	150 mil. Kč
	Zpracování dokumentů pro přípravu energeticky úsporného projektu řešeného metodou EPC a zpracování zadávací dokumentace pro veřejnou zakázku na projekt řešený metodou EPC (2E)	150 mil. Kč
	Program Regenerace a podnikatelské využití brownfieldů	120 mil. Kč

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 109-119. (úprava vlastní)

Tabulka 52 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MPSV ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2020:
MPSV ČR	Neinvestiční nedávkové transfery na podporu rodiny	6 mil. Kč

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 120-121. (úprava vlastní)

Tabulka 53 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MD ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2019:
MD ČR	Cyklistické stezky	200 mil. Kč
	Poskytování příspěvků – Zvyšování bezpečnosti	-
	Poskytování příspěvků – Křížení komunikací	-

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 123-125. (úprava vlastní)

Tabulka 54 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MŠMT ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2019:
MŠMT ČR	Rozvoj výukových kapacit mateřských a základních škol zřizovaných územně samosprávnými celky v letech 2019 a 2020	300 mil. Kč

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 130. (úprava vlastní)

Tabulka 55 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MZV ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2019:
MZV ČR	Podpora rozvojových aktivit krajů a obcí v prioritních zemích ZRS ČR	1,5 mil. Kč

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 138. (úprava vlastní)

Tabulka 56 – Vybrané možnosti národních dotačních titulů pro obce (MF ČR)

	Národní dotační titul:	Výše dotace pro rok 2020:
MF ČR	Podpora rozvoje a obnovy materiálně-technické základny regionálních škol v okolí velkých měst	400 mil. Kč

Zdroj: *Dotační zdroje Příležitosti a možnosti pro města a obce z národních zdrojů*. Aktualizované vydání 2019. 1. vydání. Svaz měst a obcí České republiky, [2019]. ISBN 978-80-906843-4-8. S. 141. (úprava vlastní)

9.3 Příloha č. 3 – Dotazníkové šetření - souhrn odpovědí respondentů

Název dotazníku: **Pohled obyvatel Psár a Dolních Jirčan na bydlení v této lokalitě**

Sběr odpovědí: od 17. 1. 2020 - do 21. 2. 2020

Počet získaných responzí celkem: 235

Otázka č. 1: **Bydlíte v Psárech nebo Dolních Jirčanech?**

Odpověď na otázku:	Počet responzí v ks	Podíl responzí v %
V Psárech	54	23,0 %
V Dolních Jirčanech	181	77,0 %

Otázka č. 2: **Jak dlouho v Psárech – Dolních Jirčanech žijete?**

Odpověď na otázku:	Počet responzí v ks	Podíl responzí v %
1 - 7 let	61	26,0 %
8 - 14 let	70	29,8 %
15 - 21 let	52	22,1 %
22 - 29 let	9	3,8 %
30 - 37 let	18	7,7 %
38 - 44 let	13	5,5 %
45 let a výš	12	5,1 %

Otázka č. 3: **Z jak velké obce jste se do Psár – Dolních Jirčan přistěhoval/a?**

Odpověď na otázku:	Počet responzí v ks	Podíl responzí v %
Narodil jsem se zde	24	10,2 %
Z malé vesnice	9	3,8 %
Z obce do 3 500 obyvatel	14	6,0 %
Z malého města do 15 000 obyvatel	12	5,1 %
Z velkého města nad 15 000 obyvatel	14	6,0 %
Z jednoho z krajských měst (mimo Prahy)	18	7,7 %
Z hlavního města Prahy	137	58,3 %
Ze zahraničí	7	3,0 %

Otázka č. 4: Z jakého důvodu jste se do Psár – Dolních Jirčan přistěhoval/a?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Narodil/a jsem se zde	27	11,5%
Zdravější způsob života	13	5,5%
Cena pozemků / domů v této lokalitě	17	7,2%
Bydlení s rodiči	17	7,2%
Dostupnost do Prahy	37	15,7%
Zdědil jsem zde nemovitost	9	3,8%
Kvůli přátelům	4	1,7%
Kvůli lokalitě	34	14,5%
Kvůli kvalitnějšímu životu rodiny s dětmi	39	16,6%
Přistěhoval jsem se za partnerem / partnerkou	32	13,6%
Nevyhovoval mi život ve městě	18	7,7%
Bydlení v rodinném domě	91	38,7%
Za práci	6	2,6%
Bydlení na důchod	5	2,1%
Levnější náklady na bydlení	15	6,4%
Vlastnictví rekreační nemovitosti předky	5	2,1%

Ostatní získané odpovědi (již zapracované do výše uvedené tabulky):

Jezdila jsem sem k babičce na chatu, seznámila se tu s manželem, pak jsme podědili chatu s pozemkem po mužových rodičích a rozhodli se přestěhovat.

Hledali jsme pozemek na okraji Prahy a náhodou jsme narazili na Dolní Jirčany, do té doby jsme tuto obec neznali.

Měli jsme zde chatu, postupem času se do Jirčan přestěhovala celá naše rodina z Prahy.

Mam zde chatu a pobývám zde v létě - příroda, snadná dostupnost do Prahy.

S rodiči kvůli větší svobodě (lepší život než v paneláku).

Odmalička sem jezdím na chatu a teď tu na ní i bydlím.

Blízkost Prahy a příroda kolem nás.

Vlastním zde pozemky.

Otázka č. 5: V Psárech – Dolních Jirčanech bydlím?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
V rodinném domě	194	82,6%
V rodinném domě s větším počtem bytových jednotek	15	6,4%
V bytové jednotce v panelovém / činžovním domě	12	5,1%
V pronájmu v jedné z uvedených variant bydlení	6	2,6%
V rekreačním objektu	7	3,0%
Na ubytovně	1	0,4%

Ostatní získané odpovědi (již zapracované do výše uvedené tabulky):

Rekonstruované chatě
Chata (3x)
Radový dům
Řadový minidomek
V chatě
V rekreačním objektu - chata
Ubytovna
V malém domku (oficiálně jeto chata)

Otázka č. 6: Před přistěhováním do Psár – Dolních Jirčan jsem bydlel/a?

Odpověď na otázku:	Počet responzí v ks	Podíl responzí v %
V rodinném domě	42	17,9%
V rodinném domě s větším počtem bytových jednotek	12	5,1%
V bytové jednotce v panelovém / činžovním domě	157	66,8%
Narodil jsem se zde	24	10,2%

Ostatní získané odpovědi (již zapracované do výše uvedené tabulky):

Nepřistěhovala jsem se, narodila jsem se zde.
Bydlím zde od narození
Řadový dům

Poznámka:

(Narodil jsem se zde – doplněno z předchozích odpovědí)

Z 24 narozených v této lokalitě došlo v jednom případě k přestěhování z bytové jednotky v panelovém / činžovním domě do rodinného domu a v jednom případě z rodinného domu s větším počtem bytových jednotek do bytové jednotky v panelovém / činžovním domě.

Ostatní respondenti nezměnili typ bydlení.

Otázka č. 7: Co pro mne bylo při výběru bydlení v Psárech – Dolních Jirčanech nejdůležitější?

Odpověď na otázku:	Počet responzí v ks	Podíl responzí v %
Bezpečnost	1	0,4%
Velikost Psár – Dolních Jirčan	0	0,0%
Přítomnost rodinných příslušníků	36	15,3%
Občanská vybavenost	4	1,7%
Možnost provozovat zemědělství	2	0,9%
Nižší náklady na život	8	3,4%
Lidské vztahy	10	4,3%
Lokalita / životní prostředí	59	25,1%
Dostupnost do Prahy	55	23,4%
Dopravní obslužnost	5	2,1%
Forma bydlení	28	11,9%
Vztah k Psárům - Dolním Jirčanům	17	7,2%
Možnost sportovního vyžití	2	0,9%
Anonymita bydlení	1	0,4%
Nebyla možnost volby	2	0,9%
Zvolena vypisovací odpověď, ale otázka nebyla dostatečně zodpovězena	5	2,1%

Ostatní získané odpovědi (již zapracované do výše uvedené tabulky):

Celkově optimální místo k žití - žádný nejdůležitější důvod, ale spousta malých, které se propojily - lokalita, dům, dostupnost a obslužnost Prahy.

Jsem zde od narození, můj otec i jeho předkové.

Vyskytla se zde vhodná nemovitost ke koupi.

Stěhování bylo z důvodu partnera maminky.

Krajina + dostupnost do Prahy.

Nelze zvolit víc možností.

Tenkrát nebylo na výběr.

Narodila jsem se tady.

Jiná možnost nebyla.

Měli jsme zde pozemek.

Narodila jsem se zde

Stěhování s rodiči. (2x)

Partner (2x)

X

Otázka č. 8: Jak vnímáte svůj životní styl v Psárech – Dolních Jirčanech?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Jako vesnický styl života	91	38,7 %
Jako život v jakékoliv jiné obci	103	43,8 %
Jako život na malém městě	38	16,2 %
Jako život ve větším městě	3	1,3 %

Otázka č. 9: Jak hodnotíte sociální vztahy (chování lidí mezi sebou navzájem) u občanů Psár - Dolních Jirčan?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Velmi dobré	61	26,0 %
Dobré	110	46,8 %
Průměrné	58	24,7 %
Špatné	6	2,6 %
Velmi špatné	0	0 %

Otázka č. 10: Došlo podle Vás během Vašeho žití v Psárech – Dolních Jirčanech ke změně v sociálních vztazích občanů (chování lidí mezi sebou navzájem)?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Ano, změna je velmi pozitivní	27	11,5 %
Ano, změna je celkem pozitivní	81	34,5 %
Nedošlo ke změně	96	40,9 %
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	30	12,8 %
Situace v této oblasti se velmi zhoršila	1	0,4 %

Otázka č. 11: Jak hodnotíte občanskou vybavenost (školská zařízení, knihovny, pošta, zdravotní zařízení, pečovatelské domy, apod.) v Psárech - Dolních Jirčanech?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Velmi dobrou	57	24,3 %
Dobrou	113	48,1 %
Průměrnou	47	20 %
Špatnou	18	7,7 %
Velmi špatnou	0	0 %

Otázka č. 12: Došlo podle Vás během vašeho žití v Psárech - Dolních Jirčanech ke změně v oblasti občanské vybavenosti?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Ano, změna je velmi pozitivní	76	32,3 %
Ano, změna je celkem pozitivní	129	54,9 %
Nedošlo ke změně	28	11,9 %
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	2	0,9 %
Situace v této oblasti se velmi zhoršila	0	0 %

Otázka č. 13: Jak hodnotíte technickou vybavenost (vodovod, kanalizace, plynofikace, veřejné osvětlení, apod.) v Psárech - Dolních Jirčanech?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Velmi dobrou	48	20,4 %
Dobrou	117	49,8 %
Průměrnou	60	25,5 %
Špatnou	9	3,8 %
Velmi špatnou	1	0,4 %

Otázka č. 14: Došlo podle Vás během doby Vašeho žití v Psárech - Dolních Jirčanech ke změně v oblasti technické vybavenosti?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Ano, změna je velmi pozitivní	24	10,2 %
Ano, změna je celkem pozitivní	109	46,4 %
Nedošlo ke změně	100	42,6 %
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	2	0,9 %
Situace v této oblasti se velmi zhoršila	0	0 %

Otázka č. 15: Jak hodnotíte dopravní infrastrukturu (pozemní komunikace) v Psárech - Dolních Jirčanech a jeho přímém okolí (do 10 km)?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Velmi dobrou	32	13,6 %
Dobrou	88	37,4 %
Průměrnou	81	34,5 %
Špatnou	26	11,1 %
Velmi špatnou	8	3,4 %

Otázka č. 16: Došlo podle Vás během doby Vašeho žití v Psárech - Dolních Jirčanech ke změně v oblasti dopravní infrastruktury (pozemní komunikace)?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Ano, změna je velmi pozitivní	26	11,1 %
Ano, změna je celkem pozitivní	113	48,1 %
Nedošlo ke změně	79	33,6 %
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	15	6,4 %
Situace v této oblasti se velmi zhoršila	2	0,9 %

Otázka č. 17: Jak hodnotíte dopravní obslužnost (veřejná doprava) v Psárech - Dolních Jirčanech?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Velmi dobrá	50	21,3 %
Dobrá	110	46,8 %
Průměrná	61	26,0 %
Špatná	12	5,1 %
Velmi špatná	2	0,9 %

Otázka č. 18: Došlo podle Vás během doby Vašeho žití v Psárech - Dolních Jirčanech ke změně v oblasti dopravní obslužnosti (veřejné dopravy)?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Ano, změna je velmi pozitivní	18	7,7 %
Ano, změna je celkem pozitivní	77	32,8 %
Nedošlo ke změně	131	55,7 %
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	9	3,8 %
Situace v této oblasti se velmi zhoršila	0	0 %

Otázka č. 19: Jak hodnotíte možnost sportovního vyžití v Psárech - Dolních Jirčanech?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Velmi dobré	60	25,5 %
Dobré	106	45,1 %
Průměrné	55	23,4 %
Špatné	13	5,5 %
Velmi špatné	1	0,4 %

Otázka č. 20: Došlo podle Vás během doby Vašeho žití v Psárech - Dolních Jirčanech ke změně v oblasti sportovního vyžití?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Ano, změna je velmi pozitivní	51	21,7 %
Ano, změna je celkem pozitivní	105	44,7 %
Nedošlo ke změně	77	32,8 %
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	2	0,9 %
Situace v této oblasti se velmi zhoršila	0	0 %

Otázka č. 21: Jak hodnotíte společenský a kulturní život v Psárech - Dolních Jirčanech?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Velmi dobrý	45	19,1 %
Dobrá	88	37,4 %
Průměrný	69	29,4 %
Špatný	32	13,6 %
Velmi špatný	1	0,4 %

Otázka č. 22: Došlo podle Vás během doby Vašeho žití v Psárech - Dolních Jirčanech ke změně v oblasti kulturního a společenského života?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Ano, změna je velmi pozitivní	37	15,7 %
Ano, změna je celkem pozitivní	88	37,4 %
Nedošlo ke změně	101	43,0 %
Situace v této oblasti se spíše zhoršila	9	3,8 %
Situace v této oblasti se velmi zhoršila	0	0 %

Otázka č. 23: Jak hodnotíte možnost najít zaměstnání v Psárech – Dolních Jirčanech a jeho blízkém okolí (do 10 km)?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Velmi dobrá	11	4,7 %
Dobrá	53	22,6 %
Průměrná	115	48,9 %
Špatná	50	21,3 %
Velmi špatná	6	2,6 %

Otázka č. 24: Jak byste aktuálně zhodnotil/a své žití (celkový pohled) v Psárech – Dolních Jirčanech?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Velmi spokojen/a	74	31,5 %
Spokojen/a	100	42,6 %
Celkem spokojen/a	57	24,3 %
Spíše nespokojen/a	3	1,3 %
Nespokojen/a	1	0,4 %
Velmi nespokojen/a	0	0 %

Otázka č. 25: Uved'te prosím oblasti (maximálně tři), ve kterých došlo podle Vás během doby Vašeho žití v Psárech - Dolních Jirčanech k největší pozitivní změně.

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Rozvoj sportovišť	83	35,3%
Rozvoj sociálních služeb	5	2,1%
Rozvoj občanské vybavenosti	68	28,9%
Rozvoj zemědělství	1	0,4%
Rozvoj sociálních vazeb mezi občany	26	11,1%
Rozvoj dopravní obslužnosti	29	12,3%
Rozvoj kulturních akcí	46	19,6%
Rozvoj bydlení	39	16,6%
Rozvoj veřejných prostranství	31	13,2%
Rozvoj služeb	22	9,4%
Rozvoj dopravní infrastruktury	30	12,8%
Rozvoj technické infrastruktury	11	4,7%
Rozvoj aktivit pro děti	134	57,0%
Rozvoj péče o seniory	41	17,4%
Ochrana životního prostředí	3	1,3%
Rozvoj pracovních příležitostí	6	2,6%
Ke změně nedošlo v žádné oblasti	1	0,4%

Ostatní získané odpovědi (již zapracované do výše uvedené tabulky):

Rozvoj v oblasti školství.

Nevnímám žádnou

Rozvoj školství

Nová škola

Nova škola

Nová ZŠ

Škola

Otázka č. 26: Jaké oblasti (maximálně tři) by se podle Vás měly prioritně v následujících letech v Psárech – Dolních Jirčanech rozvíjet?

Odpověď na otázku:	Počet responzí v ks	Podíl responzí v %
Rozvoj sportovišť	42	17,9%
Rozvoj kulturních akcí	39	16,6%
Rozvoj pracovních příležitostí	28	11,9%
Rozvoj sociálních služeb	12	5,1%
Rozvoj občanské vybavenosti	68	28,9%
Rozvoj zemědělství	8	3,4%
Rozvoj bydlení	10	4,3%
Rozvoj veřejných prostranství	82	34,9%
Rozvoj služeb	91	38,7%
Rozvoj dopravní infrastruktury	66	28,1%
Rozvoj dopravní obslužnosti	42	17,9%
Rozvoj technické infrastruktury	40	17,0%
Rozvoj aktivit pro děti	31	13,2%
Rozvoj péče o seniory	10	4,3%
Ochrana životního prostředí	39	16,6%
Rozvoj bezpečnosti	2	0,9%

Ostatní získané odpovědi (již zapracované do výše uvedené tabulky):

V obci není žádná kavárna, cukrárna a podobně. Pouze Psárská pekárna. Drobní živnostníci chybí.

Úprava části před OÚ - neodpovídá kvalitě obce.

Nevím kam zařadit, chtělo by to nějaký obchod.

Rozšíření vodních přípojek, kanalizace.

Centrum obce – modernizace.

Ordinace lékařů.

Aktivita dorost.

Bezpečnost (2x).

Otázka č. 27: Jaké je Vaše pohlaví?

Odpověď na otázku:	Počet responzí v ks	Podíl responzí v %
Žena	149	63,4 %
Muž	86	36,6 %

Otázka č. 28: Uved'te prosím Váš věk.

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
18 - 25 roků	18	7,7 %
26 - 35 roků	53	22,6 %
36 - 46 roků	105	44,7 %
46 a více roků	59	25,1 %

Otázka č. 29: Uved'te prosím Vaše nejvyšší dosažené vzdělání.

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Základní	3	1,3 %
Středoškolské - výuční list	27	11,5 %
Středoškolské - maturita	99	42,1 %
Vyšší odborné vzdělání - DiS	12	5,1 %
Vysokoškolské - bakalářské	20	8,5 %
Vysokoškolské - magisterské	74	31,5 %

Otázka č. 30: Kde nyní pracujete?

Odpověď na otázku:	Počet respondí v ks	Podíl respondí v %
Pracuji přímo v Psárech - Dolních Jirčanech	27	11,5%
Pracuji z domova	16	6,8%
Pracuji v blízkém okolí (do 10 km)	31	13,2%
Pracuji v Praze	115	48,9%
Pracuji v zahraničí	1	0,4%
Pracuji mimo uvedené lokality	9	3,8%
Jsem na mateřské dovolené	18	7,7%
Jsem nezaměstnaný	3	1,3%
Ještě studuji	8	3,4%
Nepracuji – jsem již v důchodu	5	2,1%
Zvolena vypisovací odpověď, ale otázka nebyla dostatečně zodpovězena	2	0,9%

Ostatní získané odpovědi (již zapracované do výše uvedené tabulky):

Pracuji přímo v Dolních Jirčanech a dodělávám maturitu v blízkém Jílovém u Prahy

Pracuji v zahraniční firmě a mám na starosti Čechy

Pracuji i studuji v Praze

Péče o osobu blízkou

Soukromník

Důchodce (5x)

Jsem na rodičovské dovolené

9.4 Příloha č. 4 – Rozhovory s obyvateli obce – přepis odpovědí

9.4.1 Rozhovor se zastupitelem obce

Muž, 44 let, bydlení v rodinném domě v nové zástavbě Dolních Jirčan.

- 1) Jak dlouho v Psárech Dolních Jirčanech bydlíte a z jakého důvodu jste se sem přistěhoval?

Bydlíme v Dolních Jirčanech již 13let, je to velmi příjemná lokalita na jih od Prahy s výbornou dostupností autem do města. Hlavním důvodem byl pozemek, který jsme našli, krásný velký pozemek se vzrostlými stromy, přestože je uprostřed obce a v sousedství fotbalového hřiště, je velmi klidný a díky Záhořanskému potoku, který tvoří jeho hranici, nabízí i nezvyklé soukromí.

- 2) Co Vás motivovalo stát se zastupitelem obce a od kdy jste se jím stal?

Veřejné funkce nejsou moje hobby, ale místo na kandidátce v roce 2018 mi bylo nabídnuto lidem kandidátky Starostové a nezávislí. Chtěl mít v kolektivu někoho, kdo se věnuje sportovní oblasti, což jsem jako tehdy již zvolený předseda místního fotbalového klubu byl. Po dlouhém váhání jsem nakonec nabídku přijal.

- 3) V zastupitelstvu jsou spíše občané, kteří zde žijí dlouho nebo i nově přistěhovalí?

To nevím úplně přesně, ale odhaduji to tak 40/60 v neprospěch starousedlíků. Mezi hlavními důvody je pravděpodobně mladý starosta, který sám v Dolních Jirčanech žije 19 let. V jeho prvním volebním období mu bylo 38let. Tak nějak přirozeně se postupem času do zastupitelstva dostali jeho vrstevníci, kteří jsou ve většině přistěhovalí.

- 4) Jak funguje interakce mezi občany a zastupitelstvem? Mají občané zájem o spolupráci s obcí?

Nemám pocit, že by byla komunikace mezi zastupitelstvem jako orgánem a občany nějak výrazná, usuzuji tak z účasti občanů na zasedání zastupitelstva, která je sporadická. Možná je to ovlivněno tím, že zasedání zastupitelstva jsou natáčena a občané jej mohou shlédnout následně doma.

- 5) Můžete uvést tři oblasti rozvoje obce, které se povedly uskutečnit v minulém období a považujete je za nejdůležitější.

Jednoznačně škola, myšlenka vybudování nové školy sahá myslím někam do roku 2013, kdy s myšlenkou potřeby rychle řešit stavbu nové školy přišel bývalý i současný starosta. To právě on se největší měrou zasloužil o její otevření v loňském roce a to po 8 letech obrovského úsilí. Obec se také hodně věnuje seniorům. Za tuto činnost získala několik ocenění. Déle významně podporuje spolky působící na území obce, především dominantní sportovní kluby z Dolních Jirčan a Psár.

6) Můžete vyjmenovat tři prioritní oblasti rozvoje obce, na které se chce zastupitelstvo zaměřit do budoucnosti a proč?

Určitě je potřeba řešit rozvoj infrastruktury. Nejpalčivějším problémem je zkapacitnění čistírny odpadních vod, posílení páteřní kanalizace a vybudování nového přivaděče pitné vody. Vrty v Dolních Jirčanech vysychají a zásobování obce z tohoto zdroje bude ukončeno. Psárské vrty jsou na tom lépe. Ze Želivky nedostaneme ani kapku navíc, proto již probíhají přípravy na vybudování nového přivaděče z Libře. Dále je v plánu budování veřejného prostranství a občanské vybavenosti. Po dokončení školy, které měla jednoznačně prioritu, přichází zpět na světlo rekonstrukce Jirčanské návsi. Pak je v plánu revitalizace prostoru naproti obecnímu úřadu, kde by součástí revitalizace měla být také výstavba nákupního centra přiměřené velikosti. Chtěli bychom také podpořit sbor dobrovolných hasičů. Není to úplná priorita, ale naši dobrovolní hasiči jsou nejlepší v požárním sportu v kraji a jedni z neaktivnějších co se počtu výjezdů k zásahům týče. Jejich zázemí v současné staré hasičské zbrojnici je naprosto zoufalé a neodpovídá jejich velmi aktivní činnosti. Připravujeme projekt výstavby nové zbrojnice, která by splňovala podmínky, pro jejich činnost. Je již vybráný pozemek naproti škole, ale je třeba změnit územní plán a získat potřebné dotace, bez kterých se tento projekt nedá realizovat.

7) Co nebo kdo Vám v rozvoji obce jako zastupitelstvu nejvíce komplikuje život?

Neřekl bych, že zastupitelstvu něco výrazně komplikuje práci. Ale byrokracie, centrální úřady, kontrolní a dozorové orgány, také stavební zákon a stavební právo je velká brzda. To se ale spíše týká vedení obce, tedy především obecní radě.

8) Co nebo kdo Vám v rozvoji obce jako zastupitelstvu nejvíce napomáhá?

Asi bych zmínil relativně silnou občanskou společnost. Na tak malou obec je v zde celkem velký počet zájmových spolků, které jsou aktivní.

9) Měla by se obec dále rozvíjet co do počtu jejich obyvatel a stavby nových RD?

Obec ještě několik let poroste díky velkorysým změnám územního plánu z roku 1998. Jedná se především o lokality, které jsou určeny k zástavbě, ale jsou stále zastavěny třeba jen z poloviny. Ty by měly v budoucnu ještě růst. Současné vedení obce je ale proti budování nových lokalit pro bydlení, obec má v současné době infrastrukturu na hraně i pro současný stav. S dalším rozšiřováním lokalit pro bydlení se nepočítá ani ve změně územního plánu, která se v současné době projednává.

10) Jak hodnotíte soužití obyvatel tzv. starousedlíků a nově přistěhovaných?

Myslím, že žijí docela v symbióze. Možná je to právě z toho důvodu, že obec roste přiměřeným tempem.

11) Vnímáte nějak rozdíl mezi životem Psár a Dolních Jirčan? Popř. v čem?

Osobně vnímám velký rozdíl v historii obou obcí. Z mého pohledu mají Dolní Jirčany z obou spojených obcí silnější postavení. Nachází se zde jak obecní úřad, kostel, fara, škola, školka tak pošta. Rivalita mezi mládeží obou dříve samostatných vesnic se s novými přistěhovanými obyvateli postupně vytrácí.

12) Naplňuje Vás práce zastupitele a chtěl byste v této práci pokračovat i v dalším období?

Docela ano. Zajímám se o dění v obci od doby co zde žiji, rád pomůžu s jejím dalším rozvojem.

9.4.2 Rozhovor se starousedlíkem

Muž, 59 let, bydlení v rodinném domě na přelomu staré a nové zástavby Dolních Jirčan.

1) Vy jste se v Psárech - Dolních Jirčanech narodil, je to tak?

Ano

2) Jak dlouho zde tedy žijete?

Já už zde žiju dobrých 54 let.

3) Jak vlastně obec vypadala dříve, jak velká změna nastala a jak ji vnímáte?

V té době co si pamatuju, tak to tady vypadalo všechno úplně jinak. Třeba tady u mého baráku vlastně končila vesnice. Bylo tu jen fotbalový hřiště a pak už nic. Všude támhle, kde jsou ty nový baráky, byly jen pole.

4) V obci došlo k velkému rozvoji a to jak do počtu obyvatel tak počtu RD. Vnímáte toto pozitivně nebo negativně?

To jo, to opravdu došlo, ale já to nějak negativně nevnímám. To je prostě život. Něco se tím zlepšilo, ale i zhoršilo. Já osobně tady znám spoustu místních lidí, co tu mělo pole a prodali je na stavební parcely. To ale nevěděli, jaký to bude mít vývoj a že by je dneska prodali za mnohonásobek toho co tenkrát.

5) Měla by se obec dále rozvíjet co do počtu jejich obyvatel a stavby nových RD?

Já myslím, že ne, když se podíváte na to, že na hlavní stojí každý ráno kolona a lidi si to zkracují přes obec tak asi ne. Stejně tak tady není pořádně udělaná voda a kanalizace. Myslí si, že tak jak je to teď, tak by to mělo zůstat.

6) Jak hodnotíte soužití obyvatel tzv. starousedlíků a nově přistěhovalých?

Já v tom nevidím problém, kdo chce tak přijde třeba na hřiště. Teď se tu pořádá hodně akcí. Nemyslím si, že by mezi někým byly spory. Ani to tak nějak nevnímám, že by někdo řešil, kdo je starousedlík a nově přistěhovalý. No ono těch nových tu už je možná víc, než těch starých. Smích...

7) Jak hodnotíte práci zastupitelů obce?

Asi dobře, ale já se o to zas až tak nezajímám. Udělali teď novou školu, což je asi dobře. Chtělo by to vyřešit ještě tu vodu. Jinak si myslím, že řeší co je potřeba.

8) Angažujete se Vy osobně v rozvoji obce, komunikujete nějak aktivně se zastupitelstvem?

Já ne. To nechám jiným. Já trénuju děti fotbal a občas připravuju akce pro děti jako je třeba pohádkový les. To mi přijde lepší.

10) Myslíte si, že se nově přistěhovalí občané obce podílejí na jejím rozvoji nebo jsou spíše uzavřeni např. do svých domů a o život v obci se nestarají?

Tak to já fakt nevím. Asi jak kdo.

11) Vnímáte nějak rozdíl mezi životem Psár a Dolních Jirčan? Popř. v čem Jak byste chtěl, aby se obec dále rozvíjela. Je nějaká oblast, kterou byste uvítal – měla by se řešit jako první?

Ani ne. Jak jsem říkal snad jenom, kdyby obec vyřešila tu vodu, té je teď nedostatek.

12) Chcete v obci žít i nadále, nebo uvažujete o změně?

Já už tady zůstanu. Kam já bych asi tak šel. Smích.

9.4.3 Rozhovor s nově přistěhovalým obyvatelem obce

Žena, 41 let, bydlení v rodinném domě v nové zástavbě Psár

1) Vy jste se do obce přistěhovali před nedávnem že?

Ano, je to zhruba rok a čtvrt.

2) Proč jste se sem vlastně nastěhovali? Čím Vás zaujala tato obec?

Hledali jsme v okolí této lokality poměrně dlouho. Manžel to tu trochu znal, jelikož tudy jezdil na obchodní jednání. Priorita pro nás byla parcela nedaleko Prahy, s dobrou dostupností, a hezkým prostředím pro děti. Líbilo se nám, že jsou tady lesy. Máme je hned za barákem.

3) Původně jste žili kde?

Pocházíme s manželem z Pardubic, pak jsme se oba přestěhovali za prací do Prahy, kde jsme si pronajali byt. Po asi sedmi letech jsme se rozhodli pro vlastní bydlení v rodinném domě.

4) Aktuálně žijete spíše v rámci prostoru svého rodinného domu nebo v prostoru celé obce? Jak vlastně trávíte volný čas?

Spíše jsme teď trávili čas doma. Máme ještě spousty práce s doděláním zahrady a drobných úprav domu. Najdeme si ale i čas na rodinné procházky po okolí. Když seženeme hlídání pro dceru tak rádi vyrazíme do Prahy, do divadla, do kina nebo na večeri.

5) Jak vnímáte soužití starousedlíků a nově přistěhovalých? Už jste si udělal nějaký názor? Ještě jsem si úplně udělat názor nestačila. Zatím jsem se ale nesetkala s žádnou negativní zkušeností. Spíše se ale setkávám s rodiči, se kterými chodí dcera do školky nebo se sousedy.

6) Chtěl byste se zapojit do společného života se starousedlíky, ostatními obyvateli obce, nebo plánujete žít spíše v prostoru svého rodinného domu. Co by podle Vás tomuto nejvíce napomohlo?

Určitě to plánujeme, až se trochu rozkoukáme. Myslím, že tomu hodně napomáhají různé akce, co se tu pořádají. Byli jsme třeba na krampusu, teď na zabijačce na hřišti, nebo v létě na dětském dni. To jsou akce, kde setkáváme nové lidmi, hlavně se seznamujeme se známými našich kamarádů nebo sousedů.

7) Chtěl bych znát Váš názor a to co v obci vnímáte jako nejvíce pozitivní a nejvíce negativní.

Je tak to musím přemýšlet. Smích. Pozitivní asi to okolí co je kolem a určitě nová škola. Negativní, asi mi tu chybí nějaké pěkné náměstí, s několika malými obchody, kde bych si nakoupila vše potřebné.

8) Když jste zmínila obchody, kde vlastně nakupujete?

Nakupuji většinou cestou z práce a to buď v Praze, nebo až tady v Jesenici.

9) Chtěl byste, aby se počet obyvatel a stavba nových RD dále rozšiřovala?

Nijak jsem o tomto nepřemýšlela ale, asi ano. Proč ne.

10) Jak byste chtěl, aby se obec dále rozvíjela. Je nějaká oblast, kterou byste uvítal – měla by se řešit jako první?

Tak novou školu obec postavila, což pro nás bylo důležité, tak asi jen to nějaké centrum jak jsem zmiňovala.

11) Angažujete se nějak v rozvoji obce, komunikujete nějak aktivně se zastupitelstvem?

Ne, to vůbec.

12) Zajímáte se o kroky zastupitelstva? Už jste si udělala názor na jejich práci?

Jen si vždycky přečtu zpravodaj, který mi chodí do schránky. Asi pracují dobře, když se jim podařilo vybudovat takovou krásnou školu.

13) Uvažujete, že byste se aktivně zapojila do rozvoje obce, např. se stala v budoucnu zastupitelkou?

Ne to ne. Na to zatím ani nemám čas a asi by mě to ani nebavilo.

14) Chcete v obci žít celý život, nebo je to zde pouze tzv. „přestupní stanice“?

Já myslím, že to je zde napořád. Ale kdo ví, možná na důchod budeme hledat nějakou jinou lokalitu, třeba na horách.

9.4.4 Rozhovor se zastupitelem obce ze dne 15. 10. 2020

Muž, 44 let, bydlení v rodinném domě v nové zástavbě Dolních Jirčan.

1) Jak je to v současnosti s realizací projektu nové návsi v Dolních Jirčanech a Psárech?

Realizace návsi je nyní prioritou obce. Obec bude chtít v příštím roce zajistit veškerá potřebná povolení pro její realizaci. Bohužel nám situaci komplikuje COVID a to jak časově tak finančně. S realizací návsi v Psárech zatím v neblíží době nepočítáme.

2) Uvažuje se o výstavbě kulturního domu?

To zatím vůbec. V plánu je pouze komunitní centrum vč. sálu a to v objektu, který má být postaven na nové návsi v Dolních Jirčanech.

- 3) Kolik je v obci zemědělských družstev a malých zemědělců?
Zemědělské družstvo v obci není. Jsou tu pouze drobní zemědělci, kterých je okolo deseti. Ty ve většině případů historicky vlastní nějaké to pole, na kterém hospodaří a k nim si některé ještě pronajímají.
- 4) A kdo tedy obhospodařuje pole, které jsou v katastru obce?
Mimo zmíněných drobných zemědělců je to hlavně Agro Jesenice. Ty mají většinu polí pronajatou.
- 5) Jak moc se za posledních pět let rozrostly sportovní spolky?
Za posledních pět let to bylo poměrně významně.
- 6) Můžete to vyjádřit nějak konkrétněji?
Přesné číslo nevím. Ale bylo to určitě o více než polovinu. Je to dáno jak nárůstem sportovních klubů, tak i nárůstem sportů, které zejména Čechoslováci nabízí.
- 7) Od kdy bylo stanoveno, že se nesmí stavět na pozemku menším než 1000 m²?
Pokud si dobře pamatuji, bylo to okolo roku 2000.
- 8) Došlo k realizaci systému tísňového volání pro občany se zdravotním postižením, tak jak bylo stanoveno ve Strategii rozvoje Psár z roku 2008?
K realizaci došlo, ale v trochu jiným způsobem než bylo původně plánováno. Nicméně systém je plně funkční.
- 9) A jak je realizován cíl spolupracovat s okolními obcemi při řešení dopravy do hl. města Prahy?
Toto je plněno průběžně nejen s okolními obcemi, které trápí podobné problémy jako Psáry což je zejména tvořící se kolony a vysoký průjezd aut přes území jejich obce. Tuto oblast řešíme i se Středočeským krajem. Situaci hodně pomohl Pražský okruh, ale i ten má své pozitiva a negativa např. neotevřený nájezd a sjezd u Dolních Břežan. To navyšuje průjezd aut i okolo naší obce. Přiznám se, že jsem v této oblasti očekával větší posuny, ale není to jednoduché. Nicméně tuto oblast stále řešíme.

9.5 Příloha č. 5 – Návrhy autora diplomové práce k rozvoji obce Psáry – Dolní Jirčany

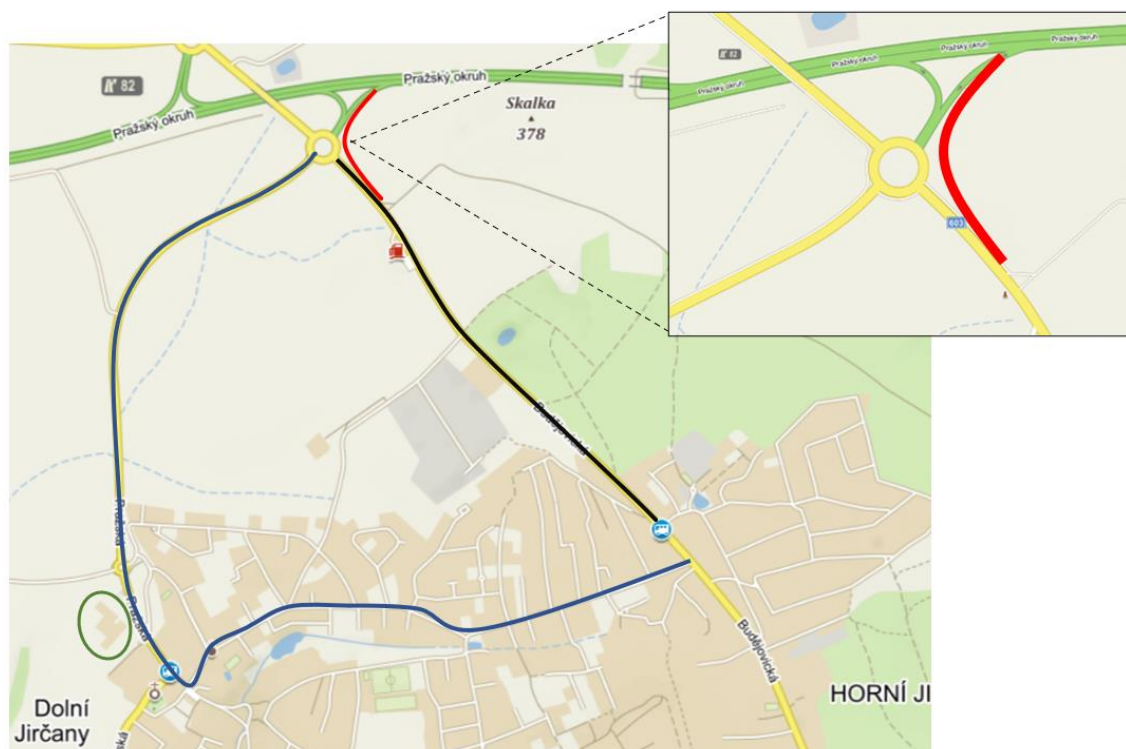
9.5.1 Návrh č. 1 – Vybudování rychlého nájezdu na Pražský okruh směr D1

První návrh spočívá ve vybudování jednoho souběžně vedoucího jízdniho pruhu v ulici č. 603 Budějovická v délce cca 200 m, který by následně míjel kruhový objezd, sloužící k rozdělení automobilů jedoucí směrem na dálnici D1, směrem na Jesenici u Prahy a Pražský okruh směr letiště a směr Psáry a Jílové u Prahy. Tento z kruhového objezdu oddělený jízdni pruh by se následně napojoval na přípojovací pruh Pražského okruhu, směrem D1, viz grafický návrh.

Za současné dopravní úpravy a dopravní vytíženosti se prakticky každý pracovní den v dopravních špičkách tvoří kolona vozidel v délce cca 1,3 km. Tato kolona pak prakticky končí až uvnitř obce. Jak bylo popisováno v podkapitole 6.2.3 (dopravní infrastruktura), řidiči tuto kolonu objíždí přes obec, čímž vznikají již popisované negativní faktory.

Navrhované opatření by zrychlilo odbočení automobilů, na Pražský okruh směrem na D1. Z vlastního šetření v místě kruhového objezdu bylo zjištěno, že v dopravní špičce 42% automobilů najíždí na Pražský okruh směr D1. Tyto automobily by se tak nezapojily do tvorby kolony a nezdržovaly by tak ostatní automobily jedoucí jiným směrem. Zde je však nutno podotknout, že úloha obce je v tomto případě omezená. Obec není vlastníkem komunikace ani místních pozemků a tak ze strany obce nelze nic budovat. Obec však může vytvořit tlak na majitele komunikace k jejímu rozvoji tak, aby došlo k ochraně jejích obyvatel a území obce.

Obrázek 4 – Grafické znázornění návrhu č. 1 – vybudování rychlého nájezdu na Pražský okruh směr D1

Zdroj: MAPY.CZ. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.5223581&y=49.9515600&z=14&q=ps%C3%A1ry> (úprava vlastní)

Čára černé barvy: místo tvorby kolony

Čára modré barvy: objížďka přes vesnici, kterou řidiči v době kolon využívají

Čára červené barvy: umístění navrhovaného nového jízdního pruhu

Elipsa zelené barvy: umístění základní školy

9.5.2 Návrh č. 2 – Vybudování cyklodráhy

Tento návrh je inspirován obcí Kocanda, která je od Psár – Dolních Jirčan vzdálená cca 6 km. Místní cyklodráha je hojně využívána jak malými dětmi, tak i dětmi dospívajícími. Obě věkové skupiny si jízdu po dráze užívají, proto vznikla myšlenka realizace cyklodráhy i v obci Psáry – Dolní Jirčany. Jako vhodný pozemek byl vybrán pozemek u ZŠ AMOS, kde je již dnes instalovaná U rampa. Výhodou tohoto místa je jeho dostatečně velká plocha, cca 10 500 m², a i to, že poměrně hodně dětí jezdí na kole do školy. Výhodou je také cca 100 m vzdálená kavárna, která může sloužit dětem pro občerstvení, ale i jako místo, kde mohou rodiče počkat na svoje děti, které právě cyklodráhu využívají. Místní provozovatel by jistě tuto dráhu uvítal, jelikož by mu přinesla další tržby, důležité pro udržení a rozvoj jeho podnikání. Výstavba dráhy by nemusela být pro obec významně finančně nákladná. Zemina pro vybudování profilu dráhy by mohla pocházet ze staveb či terénních úprav pozemků v obci, úprava by mohla být provedena obecní technikou popř. místními živnostníky. Některé drobné finální úpravy by mohly být řešeny brigádou místních obyvatel. Tento návrh by do obce přinesl další hojně využívané sportoviště pro děti.

Obrázek 5 – Grafické znázornění návrhu č. 2 – vybudování cyklodráhy

Zdroj: MAPY.CZ. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.5223581&y=49.9515600&z=14&q=ps%C3%A1ry> (úprava vlastní)

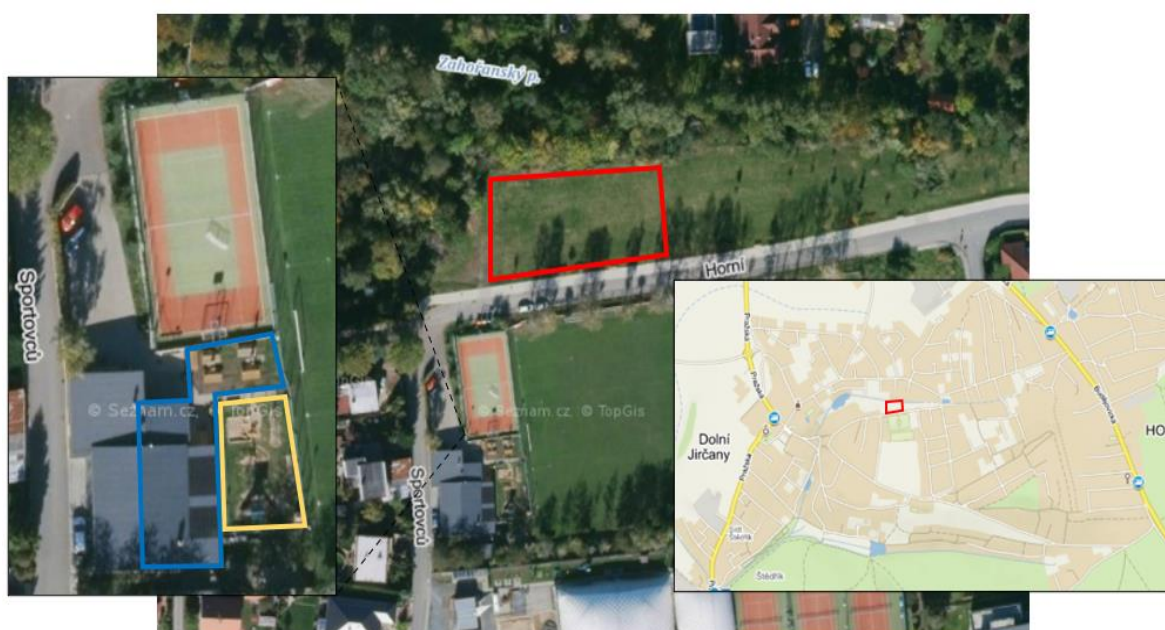
Čára červené barvy: vymezení místa pro výstavbu cyklodráhy

Elipsa žluté barvy: U rampa

9.5.3 Návrh č. 3 – Vybudování nového dětského hřiště

Vybudování nového dětského hřiště je vhodné z důvodu morálního zastarání současného hřiště, malé velikosti a nevhodného umístění, kdy toto hřiště se nachází v prostoru mezi terasami restaurace. Není vhodné, když je dětské hřiště umístěno přímo u prostoru, kde dochází ke konzumaci alkoholu a kde se kouří. Dochází i k situacím, kdy někteří rodiče konzumují alkohol a přitom si hrají s jejich dětmi na dětském hřišti. Nové dětské hřiště by mohlo být vystavěno na nedaleké volné ploše o velikosti cca 1 500 m². Přemístěním na tuto plochu by tak došlo ke zvětšení dětského hřiště, což by umožnilo zvýšit jeho rozmanitost. Větší rozmanitost dětského hřiště by rodiče jistě uvítali, jelikož současné hřiště nabízí skluzavku, tři houpačky a pískoviště. Instalovány by také mohly být v současnosti čím dál tím více oblíbené venkovní posilovací stroje a venkovní interaktivní hry.

Obrázek 6 – Grafické znázornění návrhu č. 3 – vybudování nového dětského hřiště

Zdroj: MAPY.CZ. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.5223581&y=49.9515600&z=14&q=ps%C3%A1ry> (úprava vlastní)

Čára červené barvy: vymezení místa pro nové dětské hřiště

Čára žluté barvy: současné umístění dětského hřiště

Čára modré barvy: terasy restaurace

9.5.4 Návrh č. 4 – Vybudování volnočasového prostranství

Na cca 3 650 m² by bylo vhodné vytvořit volnočasové prostranství, pro pořádání občasných aktivit. Jedná se o prostor, který je umístěn v krásné lokalitě na okraji lesa přímo u hráze rybníka. Toto nově vybudované prostranství by nemělo negativně ovlivnit okolí, ve kterém by se nacházelo, proto by mělo dojít pouze k rozhrnutí uskladněné navážky ze stavby, srovnání terénu, zhutnění a výsev trávy. Dále by bylo vhodné vytvořit zpevněnou plochu s vývody elektrické energie sloužící pro různé účely, jako například zaparkování automobilů, místo pro postavení prodejních stánků, pro stavbu pódia a další potřeby sloužící k pořádání akcí. Součástí zatravněné plochy by bylo vhodné vystavět jednoduché místo pro rozdělení ohně zejména sloužící pro konání dětských akcí. Celý prostor by měl být jednoduchý a sloužit jako prostor pro akce typu pohádkový les, bojovky, pálení čarodějnic, koncerty pro děti, letní kino

a divadlo nebo sloužit jako výchozí místo krampusů či pochodů. Zároveň by tento prostor mohl být využíván mateřskými školkami a základní školou pro hraní her nebo výuku v přírodě, příměstskými tábory i dětmi samotnými, které by tento rovný travnatý prostor využily pro hraní her a sportovní aktivity.

Obrázek 7 – Grafické znázornění návrhu č. 4 – vybudování volnočasového prostranství

Zdroj: MAPY.CZ. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.5223581&y=49.9515600&z=14&q=ps%C3%A1ry> (úprava vlastní)

Čára červené barvy: vymezení místa pro nové volnočasové prostranství

9.5.5 Návrh č. 5 – Rozšíření cyklostezky

Poslední návrh je vybudování nové cyklostezky, která by navazovala na tu stávající. Výhodou tohoto napojení by bylo vytvoření okruhu, vhodného nejen pro rodiny s dětmi, ale i sportovce či aktivní seniory. Pod 80% nově navrhované cyklostezky je v současnosti zpevněná cesta, což by mohlo být výhodou. Pokud by se tato cesta ukázala jako vhodný podklad stačila by pouze její úprava a položení finálního povrchu. Odhadem 70% nové cyklostezky by vedlo lesem, pěknou přírodou, která zajistí relaxaci jejích uživatelů. Celková délka nově navrhovaného úseku cyklostezky je cca 4 km, tedy pouze o 1 km delší, než tomu bylo u dříve realizované obecní cyklostezky. Polovinu ze 4 km by bylo možné využít pro jízdu na kolečkových bruslích, a to zejména kvůli vhodnému reliéfu cyklostezky.

Obrázek 8 – Grafické znázornění návrhu č. 5 – rozšíření cyklostezky

Zdroj: MAPY.CZ. [online]. ©2020 [cit. 2020-10-6]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=14.5223581&y=49.9515600&z=14&q=ps%C3%A1ry> (úprava vlastní)

Čára modré barvy: současná cyklostezka

Čára červené barvy: nově navrhovaná cyklostezka

Čára červeno žluté barvy: úsek vhodný i pro jízdu na kolečkových bruslích